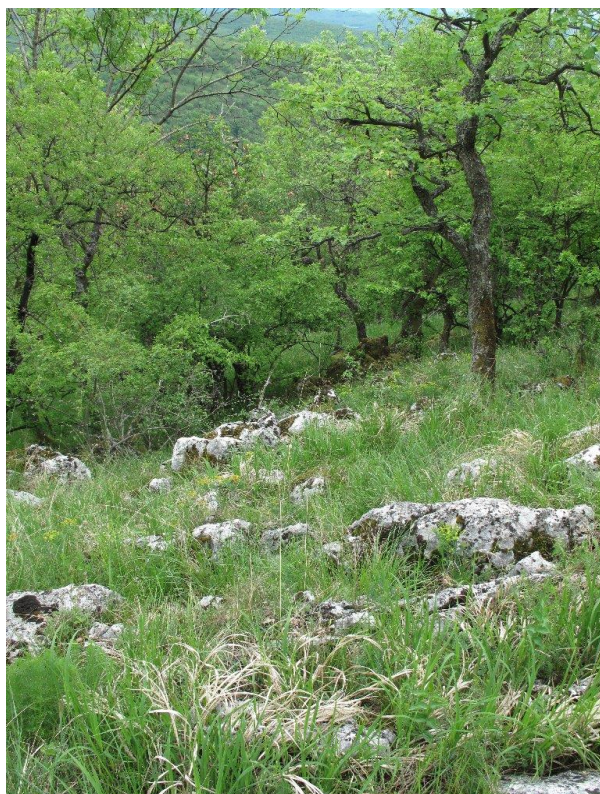

**A HUAN10001 Aggteleki-karszt különleges
madárvédelmi terület és a HUAN20001
Aggteleki-karszt és peremterületei**

KOMBINÁLT

NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV

ANPI - Salvinia Környezetvédelmi és Szolgáltató Bt.

2021.

Szakmai koordinátor

Farkas Tünde
Huber Attila
Virók Viktor

Közreműködő szakértők

Balácsi Péter
Dr. Boldogh Sándor
Dr. Dányi László
Deli Tamás
Demeter Zoltán
Domán Edit
Farkas Roland
Gruber Péter
Gáti Eszter
Haszonits György
Huberné Kreszivnik Viktória
Jóna Zoltán
Juhász Melinda
Juhász Zsolt
Kovács Tibor
Dr. Kiss Béla
Krajnyák Cecília
Kanyok Zsolt
Ujjné Molnár Mirella
Dr. Nagy Antal
Pitó Andor
Dr. Sum Szabolcs
Szatmári Lajos
Dr. Szmorad Ferenc
Dr. Szabolcs Márton
Szabó Ádám
Visnyovszky Tamás
Dr. Vojtkó András

A fenntartási terv az Agrárminisztérium költségvetési fejezet 'Természetvédelmi kártalanítás' elnevezésű fejezeti kezelésű elirányzat keretében lelvégzendő természetvédelmi állapot felmérési, kármegelőzési és kezelési intézkedések meghatározására irányuló feladatok ellátásának keretében készült.

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. NATURA 2000 FENNTARTÁSI TERV.....	3
1. A terület azonosító adatai	4
1.1. Név.....	4
1.2. Azonosító kód.....	4
1.3. Kiterjedés	4
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek	4
1.4.1. A kijelölés alapjául szolgáló fajok természetmegőrzési területen	4
1.4.2. A kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület kijelölés alapjául szolgáló élőhelyei.....	6
1.5. Érintett települések.....	6
1.6. Egyéb védelmi kategóriák.....	9
1.6.1. Egyéb érintett (átfedő) Natura 2000 terület:.....	9
1.6.2. Egyedi jogszabállyal létesített országos jelentőségű védett természeti területek:	9
1.6.3. Nemzetközi jelentőségű területek felsorolása	10
1.6.4. Ex lege védett természeti területek típusa és összkiterjedése	12
1.6.5. Nemzeti Ökológiai Hálózat	12
1.7. Tervezési és egyéb előírások	13
1.7.1. Természetvédelmi kezelési tervek:.....	13
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	13
1.7.3. Körzeti erdőterv és üzemterv.....	14
1.7.4. Tájégségi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek	16
1.7.6. Halgazdálkodási tervek	16
1.7.7. Vízgyűjtő-gazdálkodási terv.....	17
1.7.8. Egyéb tervek.....	17
2. Veszélyeztető tényezők.....	18
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	43
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése	43
3.1.1. Fő célkitűzések	43
3.1.2. További célok	43
3.2. Kezelési javaslatok.....	75
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	76
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések	166
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	172
3.2.5. Mellékletek.....	174
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében	180
3.3.1. Agrártámogatások.....	180
3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer	180
3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer.....	183
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök	184
3.4.2. A kommunikáció címzettjei	185

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjKTT) és

HUAN10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi terület (KMT)

1.2. Azonosító kód

HUAN20001 és

HUAN10001

1.3. Kiterjedés

23 103,7337 ha a HUAN20001 azonosító számú terület esetében

23 619,6000 ha a HUAN10001 azonosító számú terület esetében

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

A jelölt élőhelyek és fajok felsorolásánál a Natura 2000 terület adatlapjának 2021. évi változatát vettük alapul.

A lista a HUAN10001 azonosító számú különleges madárvédelmi terület madárfajait is tartalmazza.

1.4.1. A kijelölés alapjául szolgáló fajok (kiemelt jelentőségű fajok*) a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területen

Osztrák sárkányfű (*Dracocephalum austriacum*)

Tornai vértó (*Onosma tornensis**)

Boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*)

Illatos csengettyűvirág (*Adenophora lilifolia*)

Bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*)

Piros kígyószisz (*Echium russicum*)

Leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)

Hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*)

Harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*)

Tornai patakcsiga (*Sadleriana pannonica*)

Magyar vakfutrinka (*Duvalius hungaricus*)

Álolaszsáska (*Paracaloptenus caloptenoides*)

Erdélyi avarszöcske (*Pholidoptera transsylvanica*)

Eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*)

Csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria**)

Anker araszoló (*Erannis ankeraria*)

Keleti mustárlepke (*Leptidea morsei*)

Sárga gyapjasszövő (*Eriogaster catax*)

Vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*)

Nagy tölgylepke (*Lycena dispar*)

Díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*)
Magyar tavaszi-fés sbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
Díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*)
Lápi szitaköt (*Leucorrhinia pectoralis*)
Havasi cincér (*Rosalia alpina**)
Nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*)
Ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*)
Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
Petényi-márna (*Barbus meridionalis*)
Dunai tarajosg te (*Triturus cristatus*)
Sárgahasú unka (*Bombina variegata*)
Hiúz (*Lynx lynx*)
Farkas (*Canis lupus*)
Kereknyerg patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*)
Kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
Közönséges denevér (*Myotis myotis*)
Hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*)
Hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)
Csonkafül denevér (*Myotis emarginatus*)
Nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*)
Nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*)
Nagyfül denevér (*Myotis bechsteini*)
Tavi denevér (*Myotis dasycneme*)

A kijelölés alapjául szolgáló fajok (kiemelt jelent ség fajok*) a különleges madárvédelmi területen

Bajszos sármány (*Emberiza cia*) - szaporodó
Császármadár (*Bonasia bonasia*) ó állandó
Darázsölyv (*Pernis apivorus*) ó szaporodó
Erdei pacsirta (*Lullula arborea*) - szaporodó
Fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) - állandó
Fekete gólya (*Ciconia nigra*) ó szaporodó
Fekete harkály (*Dryocopus martius*) - állandó
Hamvas küll (*Picus canus*) ó állandó
Haris (*Crex crex*) ó szaporodó
Hegyi billeget (*Motacilla cinerea*) - szaporodó
Karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*) - szaporodó
Kék galamb (*Columba oenas*) - szaporodó
Kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) - szaporodó
Kis légykapó (*Ficedula parva*) - szaporodó
Közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*) - állandó
Lappantyú (*Caprimulgus europaeus*) - szaporodó
Örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) - szaporodó
Tövisszúró gébics (*Lanius collurio*) - szaporodó
Uhu (*Bubo bubo*) ó állandó
Uráli bagoly (*Strix uralensis*) - állandó

1.4.2. A kiemelt jelentőség természetmegőrzési terület kijelölés alapjául szolgáló élőhelyei (kiemelt jelentőségű élőhelyek*)

- 3130 Oligo-mezotróf állóvizek *Littorelletea uniflorae* és/vagy *Isoeto-Nanojuncetea* vegetációval
- 4030 Európai száraz fenyérek
- 40A0* Szubkontinentális peripannoni cserjések
- 5130 Boróka (*Juniperus communis*)-formációk fenyérekben vagy mészkedvel gyepben
- 6190 Pannon sziklagyep (Stipo-Festucetalia pallentis)
- 6210 Meszes alapkötő féltermészetes száraz gyep és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)
- 6240* Szubpannon sztyeppék
- 6410 Kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon (*Molinion caeruleae*)
- 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai
- 6440 Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétjei
- 6520 Hegyi kaszálórétek
- 7230 Mészkedvel üde láp- és sásrétek
- 8210 Mészköves sziklás lejtők sziklanövényzettel
- 8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok
- 9130 Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*)
- 9150 *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön
- 9180* Lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői
- 91E0* Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrös (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*)
- 91G0* Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeae*val és *Carpinus betulusszal*
- 91H0* Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel
- 91M0 Pannon cseres-tölgyesek

1.5. Érintett települések

A természetmegőrzési terület esetében a következő települések érintettek

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Aggtelek	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	4380,8	18,9	100
Alsótelekes	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	220,6	0,9	34,2
Bódvarákó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	590,9	2,5	64,0
Bódvaszilás	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	137,2	0,6	7,1
Égerszög	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	848,1	3,6	78,7
Felsőtelekes	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	269,6	1,1	31,9

	megye			
Hidvé gardó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	269,3	1,1	15,8
Imola	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	216,8	0,9	11,9
Jósvaf	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	2154,3	9,3	100
Kánó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	370,02	1,6	26,8
Komjáti	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	429,7	1,8	38,7
Martonyi	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	897,8	3,8	51,1
Perkupa	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1173,7	5,0	60,5
Rudabánya	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	372,3	1,6	22,6
Szalonna	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	985,3	4,2	49,0
Szendr	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	351,2	1,5	6,5
Szin	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1614,9	6,9	89,2
Szinpetri	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	963,4	4,1	99,1
Szögliget	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	2749,3	11,8	79,1
Sz 1 sardó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	672,7	2,9	63,0
Szuhaf	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	497,2	2,4	30,9
Teresztenye	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	780,3	3,3	89,7
Tornakápolna	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	401,5	1,7	100
Tornanádaska	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	478,1	2,0	61,1
Tornaszentandrás	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	71,8	0,3	4,5
Trizs	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	679,8	2,9	66,2
Varbóc	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	989,3	4,3	97,9
Összesen:		23103,7		

A természetmegőrzési területtel átfedő különleges madárvédelmi terület esetében az alábbi települések érintettek.

Település	Megye	Érintett terület		A település területének érintettsége (%)
		(ha)	(%)	
Aggtelek	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	4280,15	18,12	97,74
Alsótelekes	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	263,19	1,11	40,88
Bódvarákó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	480,37	2,03	52,11
Bódvaszilás	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1196,6	5,07	62,27
Égerszög	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	857,89	3,63	79,66
Hidvégyardó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	286,04	1,21	16,85
Imola	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1538,25	6,51	84,95
Jósvaf	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	2104,66	8,91	97,74
Kánó	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	484,52	2,05	35,20
Komjáti	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	434,73	1,84	39,24
Martonyi	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	993,78	4,21	56,60
Perkupa	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	882,01	3,73	45,49
Ragály	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	269,92	1,14	17,37
Szalonna	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	950,67	4,02	47,38
Szendr	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	294,75	1,25	5,50
Szin	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	1402,28	5,94	77,52
Szinpetri	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	830,79	3,52	85,59
Szögliget	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	2576,22	10,91	74,19
Szuhaf	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	938,94	3,98	58,54
Teresztenye	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	734,02	3,11	84,44
Tornakápolna	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	224,17	0,95	56,10

Tornanádaska	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	433,47	1,84	55,40
Tornaszentandrás	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	71,12	0,30	4,55
Trizs	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	679,31	2,88	66,28
Varbóc	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	314,6	1,33	31,16
Zubogy	Borsod-Abaúj-Zemplén megye	86,45	0,37	7,56

ŒA tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelent Œég természetvédelmi rendeltetés Œ területekkel érintett földrészekre l szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkez Œ utód helyrajzi számokra is kiterjed.ö

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

1.6.1. Egyéb érintett (átfed Œ) Natura 2000 terület:

Nem releváns.

1.6.2. Egyedi jogszabállyal létesített országos jelent Œég védett természeti területek:

Típus	Kód	Név	Átfedés (KTT) (ha)	Átfedés (KTT) (%)	Átfedés (KMT) (ha)	Átfedés (KMT) (%)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Nemzeti park	177/N P/85	Aggteleki Nemzeti Park	20183,67	87	20183,67	85,4	7/1984. (XII. 29.) OKTH rendelkezés az Aggteleki Tájvédelmi Körzet nemzeti parkká nyilvánításáról - 32/2007. (X.18.) KvVM rendelet Az Aggteleki Nemzeti Park védettségének fenntartásáról
Természetvédelmi Terület		Zabanyik-hegy Természet	62,51	0,27	62,51	0,26	131/2011. (XII. 21.) VM rendelet a Zabanyik-hegy

Típus	Kód	Név	Átfedés(KTT) (ha)	Átfedés (KTT) (%)	Átfedés (KMT) (ha)	Átfedés (KMT) (%)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
		védelmi Terület					természetvédelmi terület létesítéséről
Természeti emlék		Aggtelek-Rudabánya-Szendri alapszelvény	9,2	0,04	9,2	0,038	13/1991. (XII. 24.) KTM rendelet az Aggtelek-Rudabánya-Szendri hegység földtani alapszelvényeinek védetté nyilvánításáról
Erdőrezervátum		Alsó-hegy Erdőrezervátum	229,3	1	229,3	1	1/2000. (III.24.) KöM rendelet
Erdőrezervátum		Haragistya-Lófej Erdőrezervátum	611,4	2,6	611,4	2,5	1/2000. (III.24.) KöM rendelet
Erdőrezervátum		Nagyoldal Erdőrezervátum	486,3	2,1	486,3	2,05	1/2000. (III.24.) KöM rendelet

1.6.3. Nemzetközi jelentőségű területek felsorolása

Típus	Kód	Név	Átfedés (KTT) (ha)	Átfedés (KTT) (%)	Átfedés (KMT) (ha)	Átfedés (KMT) (%)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
Nemzetközi Jelentőségű Madárél hely	43 (HUA01)	Aggteleki-karszt és Bódvavölgy Nemzetközi Jelentőségű Madárél hely	20020	86,6	20 020	84,7	-

Típus	Kód	Név	Átfedés (KTT) (ha)	Átfedés (KTT) (%)	Átfedés (KMT) (ha)	Átfedés (KMT) (%)	Védetté nyilvánító jogszabály száma
		(IBA)					
Bioszféra Rezervátum		Aggteleki Bioszféra Rezervátum	20163,3	87,3	20163,3	85,36	1979. július 23. 7/2007. (III.22.) KvVM rendelet és a bioszféra- rezervátumo król szóló 9/2007. (K. V.Ért.4.) KvVM utasítás).
Világörökségi terület	725ter	Az Aggteleki-karszt és a Szlovák- karszt barlangja i világörökségi helyszín és véd öve zete	20162	87,3	20162	85,36	1995. december 06. felterjesztés elfogadásána k id pontja
Ramsari terület	1092.	Baradla- barlangre ndszer és kapcsoló dó vizes él helye k Ramsari Terület	2075,3	8,9	2075,3	8,4	2001. augusztus 14. jelölés éve

1.6.4. Exlege védett természeti területek típusa és összkiterjedése (ha)

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 23.§ (2) alapján exlege védett értékek.

Források:

- 80 db forrás érintett terület nélkül (csak a 2017.01.01-ig védettek) a kiemelt jelentőség természetmegőrzési területen belül, valamint további 12 db a különleges madárvédelmi terület elbírán kívül eső részein
- 414 db barlang, 13 db víznyel

Földvárak:

<i>Név</i>	<i>Település</i>	<i>Hrsz</i>	<i>Kor</i>
Bakbány-vár	Imola	046/1	középkori
Óvár	Szögliget	079	középkori
Szúnyog-domb	Martonyi	024/2	skori

Lápok (az alábbi lista csak az Aggteleki Nemzeti Park védett természeti területén kívül elhelyezkedő lápokot tartalmazza):

<i>Azonosító</i>	<i>Név</i>	<i>Település</i>	<i>Hrsz</i>	<i>Kiterjedés (ha)</i>
AN0021	Telekes-völgy	Alsótelekes	08, 036a, b, c	5,79
AN0005	Szuha-völgy	Szuhaf	087/3	0,61
AN0016	Vermek-lápa	Trizs	079/4	0,39
AN0017	Vizetes-völgy	Tornakápolna	032 a, f, g	2,28
AN0023 és 0022	Szövetény-völgy	Szin	0179/2, 0169, 0168, 0158/4, 0190/4, 0185b, 0189/1	8,7
AN0020	Nagy-völgy	Kánó	039/12a, 039/11a, 039/13a, 039/14a, b, 039/5a	14,83
Összesen:				32,6

1.6.5. Nemzeti Ökológiai Hálózat (Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről 2018. évi CXXXIX. Törvény alapján)

A természetmegőrzési terület esetében a következőképpen alakul a Nemzeti Ökológiai Hálózat érintettsége

<i>Kód</i>	<i>Név</i>	<i>Terület (ha)</i>	<i>Tervezési terület mekkora részét érinti (%)</i>
Nemzeti Ökológiai Hálózat	Magterület	20912,133	90,5
Nemzeti Ökológiai	Ökológiai folyosó	361,994	1,5

Hálózat			
Nemzeti Ökológiai Hálózat	Puffer terület	1592,426	6,8
Nemzeti Ökológiai Hálózaton kívül		237,1807	1,2

A madárvédelmi terület esetében a következőképpen alakul a Nemzeti Ökológiai Hálózat érintettsége

<i>Kód</i>	<i>Név</i>	<i>Terület (ha)</i>	<i>Tervezési terület mekkora érinti (%)</i>
Nemzeti Ökológiai Hálózat	Magterület	21301,48	90,19
Nemzeti Ökológiai Hálózat	Ökológiai folyosó	592,43	2,5
Nemzeti Ökológiai Hálózat	Puffer terület	1656,75	7,01
Nemzeti Ökológiai Hálózaton kívül		59,17	0,25

1.7. Tervezési és egyéb elírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési tervek:

Aggteleki Nemzeti Park természetvédelmi kezelési terve - kihirdetés alatt
 Zabanyik-hegy TT természetvédelmi kezelési terve - 131/2011. (XII. 21.) VM rendelet a Zabanyik-hegy természetvédelmi terület létesítéséről
 Védett földtani alapszelvények: 55/2015. (IX. 18.) FM rendelete földtani alapszelvények és földtani képződmények védetté nyilvánításáról és természetvédelmi kezelési tervéről

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Országos Területrendezési Terv (2003. évi XXVI. törvény)
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területrendezési Terve 2009. évi (V. 5.) Megyei Önkormányzati rendelet

Település	Típus	Határozatszám
Aggtelek	elfogadott terv	9/2005. (XII. 4.)
Alsótelekes	elfogadott terv	10/2004. (XI.23.)
Bódvarákó	elfogadott terv	5/2006 (IV. 20.)
Bódvaszilás	elfogadott terv	6/2005. (VII. 21.)
Égerszög	elzáró adatszolgáltatás	ó
Felsőtelekes	nincs	-
Hidvégyardó	elfogadott terv	2/2003. (III. 13.)

Település	Típus	Határozatszám
Imola	elfogadás alatt áll	6
Jósvaf	elfogadott terv	5/2002. (X. 17.)
Kánó	elfogadott terv	11/2004. (X.27.) r
Komjáti	elfogadott terv	5/2005. (IV. 28.)
Martonyi	elfogadott terv	4/2004. (I. 6.)
Perkupa	elfogadott terv	9/2002. (XII. 11.)
Ragály	nincs	-
Rudabánya	elfogadott terv	8/2013.(VII.29.)
Szalonna	elfogadott terv	12/2003. (X.20.)
Szendr	elfogadott terv	12/2005. (XI. 30.)
Szin	elfogadott terv	9/2005. (VIII. 31.)
Szinpetri	elfogadott terv	6/2005. (VI. 04.)
Szögliget	elfogadott terv	10/2009. (XII. 22.)
Sz 1 sardó	elfogadott terv	20/2005. (IV.24.)
Szuhaf	elfogadott terv	5/2013. (IX. 13.)
Teresztenye	elfogadott terv	6/2007. (VIII. 30.)
Tornakápolna	elfogadott terv	9/2004. (IX. 16.)
Tornanádaska	elfogadott terv	1/2002. (II. 08.)
Tornaszentandrás	elfogadott terv	6/2005. (IV. 24.)
Trizs	elfogadott terv	6/2002. (VIII. 28.)
Varbóc	elfogadott terv	9/2002. (XII. 11.)
Zubogy	nincs	-

1.7.3. Körzeti erd terv és üzemterv

A természetmeg rzési terület összesen 4 erd tervezési körzetet érint. A körzetek erd tervezése már a 2009. évi XXXVII. tv. hatályba lépése után indult, esetükben az erd tervezési folyamathoz a 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet alapján részletes Natura 2000 javaslatok (a körzetben található Natura 2000 területeken el forduló közösségi jelent ség fajok és él helytípusok kedvez természetvédelmi helyzetének meg rzéséhez, fenntartásához és helyreállításához szükséges biotikai adatok és az elérend célállapot leírása) készültek. Az erd tervezési folyamat ezen kívül a tervezési (és részben gazdálkodási) irányelveket magába foglaló erd terv-rendeletek alapján zajlott, illetve mindhárom körzet esetében készült egy Natura 2000 el vizsgálat is. Ez utóbbi elemzések során a betervezett erdészeti munkák Natura 2000 célkit zésekkel való kompatibilitását (összeegyeztethet ségét) részletesen megvizsgálták, s az el zetes tervezéseket szükség szerint módosították. Az így lezárt (az új tervezési szisztéma keretei között törzskönyvi számmal már nem rendelkező) erd tervek közül a Szendr i Körzet erd terve 2021.06.28-án elkészült, a Gömöri Körzet erd terve esetén az erd tervezési eljárás folyamatban van, a körzet erd terve a következ körzeti erd tervezés alapján kiadott határozat véglegessé válásáig érvényes. A Jósvaf i Körzet erd terve 2014-2023, a Tornai Körzet erd terve 2015-2024 között van érvényben és használatban.

A természetmeg rzési területet érint körzeti erd terveket (a körzetek nevét, az érintett településeket, az erd terület-adatokat és a következ erd tervezések évét) az alábbi táblázat foglalja össze:

Erd tervezési körzet	Érintett települések	Aktuális erd terület (ha)	Következ erd tervezés éve
Szendri Körzet	Alsótelekes, Felsőtelekes, Rudabánya, Szendrő	532,36	2029
Gömöri Körzet	Szuhaf	493,41	2022 Erd tervezési eljárás folyamatban van
Jósvafői Körzet	Aggtelek, Égerszög, Jósvafő, Szinpetri, Szőlősdő, Teresztenye, Tornakápolna, Imola, Kánó, Trizs	8424,89	2023
Tornai Körzet	Bódvarákó, Bódvaszilas, Hidvégyardó, Komjáti, Martonyi, Szalonna, Tornanádaska, Tornaszentandrás, Perkupa, Szin, Szögliget, Varbóc	9115,28	2024
Osszesen:		18565,94	

A madárvédelmi területet érintő körzeti erd terveket (a körzetek nevét, az érintett településeket, az erd terület-adatokat és a következő erd tervezések évét) az alábbi táblázat foglalja össze:

Erd tervezési körzet	Érintett települések	Aktuális erd terület (ha)	Következ erd tervezés éve
Szendri Körzet	Szendrő, Alsótelekes	510,41	2029
Gömöri Körzet	Ragály, Suhaf	1017,88	2022 folyamatban van a tervezés
Jósvafői Körzet	Aggtelek, Égerszög, Imola, Jósvafő, Kánó, Szinpetri, Teresztenye, Tornakápolna, Trizs, Zubogy	9477,95	2023
Tornai Körzet	Bódvarákó, Bódvaszilas, Hidvégyardó, Komjáti, Martonyi, Perkupa, Szalonna, Szin, Szögliget, Tornanádaska, Tornaszentandrás, Varbóc	8908,32	2024
Osszesen:		19914,56	

Az erd gazdálkodók részére kiadott erd gazdálkodási üzemtervek (a 2009. évi XXXVII. törvény életbe lépése után: erd tervek) érvényessége a körzeti erd tervekével megegyez .

1.7.4. Tájégségi vadgazdálkodási tervek és vadgazdálkodási üzemtervek

A tervezési terület a 13/2016. (III. 2.) FM rendelet alapján az Északi hegy- és dombvidéki Vadgazdálkodási Tájon belül a 204. számú Cserehát-aggteleki vadgazdálkodási tájgségbe esik. A vonatkozó tájgségi vadgazdálkodási tervet az Északi hegy- és dombvidéki Vadgazdálkodási Táj vadgazdálkodási tájgségeinek vadgazdálkodási tervér l szóló 14/2018. (VII. 3.) AM rendelet tartalmazza. A területet a természetmeg rzési terület esetében összesen 8 a különleges madárvédelmi terület esetében összesen 9 vadászterület érinti.

Vadászterület kódja	Vadászatra jogosult neve	Vadg. terv érvényessége
651500	Szuhaf i Földtulajdonosi Vadásztársaság (3726 Suhaf , Pet fi S. u. 19.)	2017-2037
651600	Északerd Zrt. (3525 Miskolc Deák tér 1.)	2017-2037
651700	Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság (3758 Jósvaf Tengersizem oldal 1.)	2017-2037
651801	Északerd Zrt. (3525 Miskolc Deák tér 1.)	2017-2037
651802 (csak a KMT-t érinti)	rhegy Földtulajdonosi Vadásztársaság (3721 Fels nyárád, 093/13 hrsz.)	2017-2037
651803	Kánói Vadásztársaság (3735 Kánó Erdészház telep 32. 5.sz épület)	2017-2037
654301	Várdombi Hubertus Vadásztársaság (3780 Edelény Miklós Gy. út 58.)	2017-2037
654400	Perkupai Egyetértés Vadásztársaság (3758 Szalonna, Kossuth út 20.)	2017-2037
654502	Császtai Bors Vezér Vadásztársaság. (3780 Edelény Tompa M. 2/A)	2017-2037

1.7.6. Halgazdálkodási tervek

Az Aggteleki Nemzeti Park területén található, vagy azt érint vízterek közül az alábbiak min sülnek nyilvántartott halgazdálkodási vízterületnek: Jósva, Kec -patak, Tohonya-patak, Juhász-patak, Rét-patak, Telekes-patak, Ménes-patak, Bódva, Tengersizem-tó.

Halgazdálkodásra jogosultak:

Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság (Tengersizem-tó, Juhász-patak, Rét-patak, Telekes-patak)
Északerd Zrt. (Ménes-patak)

Észak-Magyarországi Horgász Egyesület (Jósua-patak, Kecses-patak, Tohonya-patak, Bódva)
A jóváhagyott halgazdálkodási tervek fellelhetők a B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal
Földm. velésügyi Igazgatóságán.

1.7.7. Vízgyjt-gazdálkodási terv

Vízgyjt-gazdálkodási terv (2-6. Sajó a Bódvával vízgyjt-egység) 2016. Kiadja: Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság. A terv megtekinthető a Vízügyi Igazgatóság honlapján:
<http://www.vizugy.hu/index.php?module=vizstrat&programelemid=149>

1.7.8. Egyéb tervek

Aggteleki Nemzeti Park természetvédelmi kezelési terve egyben világörökségi kezelési terv is lesz ó jelenleg kihirdetés alatt.

Fajvédelmi tervek:

Díszes tarkalepke (*Euphydryas maturna*) - 2006
Farkas (*Canis lupus*) - 2004
Hiúz (*Lynx lynx*) - 2004
Tornai vért (*Onosma tornense*) - 2004
Zöld sepr moha (*Dicranum viride*) - 2006
Osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*) - 2006
Boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) - 2006

2. Veszélyeztet tényez k

Kód	Veszélyeztet tényez neve	Jelent sége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelent ség)	Érintett terület aránya a jelöl érték szempontjából	Milyen jelöl él helyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02	Mez gazdasági m velési mód változása (kivéve lecsapolás és égetés)	L	1-2%	<p>Leánykökörccsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), 6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hoz tartozó mocsárrétjei, 6210 Meszes alapk zet féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>), 6240 Szubpannon sztyeppék, 4030 Európai száraz fenyérek, 6410 Kékperjés láprétek meszes, t zeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion coeruleae</i>) 4030 vérf hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy t zlepké (<i>Lycaena dispar</i>), haris (<i>Crex crex</i>).</p> <p>Az él helyek beszántása, tárcsázása a jelöl él helyeket megszünteti, a jelöl fajokat kipusztítja.</p> <p>Az erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>) a fákkal körülvett nyílt él helyeket (irtások, fás legel k stb.) kedveli, ezek sérülése, hosszú távú fennmaradásának veszélyeztetése a fészkelési esélyét befolyásolja. Az él helyek cserjésedése csökkenti az alkalmas él helyek kiterjedését.</p>
A05	Kis táji elemek felszámolása (pl. sövények, k falak, nyílt árkok, források, magányos fák) mez gazdasági parcellák összevonása céljából	L	1-2%	<p>Tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>): A parcellák közötti cserjesávok elt nése nem kedvez a fajoknak, csökken a fészkelésre alkalmas él hely.</p>

A06	Gyepm velés felhagyása	L	3-5%	Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>), haris (<i>Crex crex</i>), lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>): A térségben tapasztalható a szórvány gyümölcsösök, legelők és kaszálók felhagyása, mely a táplálkozó terület, vagy a fészkelési hely beszűkülését eredményezi.
A08	Gyepterület kaszálása vagy vágása	L	5-10%	Vérfé hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy t zsepke (<i>Lycaena dispar</i>), álolaszsáska (<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>), erdélyi avarszöcske (<i>Pholidoptera transsylvanica</i>), eurázsiai rétisáska (<i>Stenobothrus eurasius</i>), hasas- és harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i> , <i>V. angustior</i>), illatos csengetty virág (<i>Adenophora liliifolia</i>) és ezek élőhelyein (6520, 6440) a nem megfelelően megválasztott kaszálási időpont, illetve a kaszálás szárzúzással való helyettesítése károsítja a lárvákat, illetve a kifejlett állatokat és a növényfajokat. A haris (<i>Crex crex</i>) esetében a nem megfelelő helyen és időben végzett kaszálás során károsodhatnak a faj fészkelői, egyedei.
A09	Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés	L-M	15%	Osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>) Tohonya-bércen élőhelyén a lovak és a vadak intenzív rágása hatására a virágzó egyedek nagy százaléka lerágásra kerül, csökkentve ezzel a magtermelést és a faj terjedési képességét. Javasolt a gallykerítés cseréje és ezzel a faj megóvása. A lovak itatása során használt patakok, patakszakaszok és az

				<p>azokat kísér nedves él helyek, 7230 Mészkedvel üde láp- és sásrétek, 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai, 6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hoz tartozó mocsárrétjei, 6520 Hegyi kaszálórét</p> <p>6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hoz tartozó mocsárrétjei</p> <p>6210 Meszes alapkötet féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>) és az ezeket preferáló fajok, mint a tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>), hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>) számára az intenzív taposás jár káros hatással. A haris (<i>Crex crex</i>) esetében megszűnik a magas növekedés, megfelelő takarást biztosító vegetáció él helyén.</p>
A11, H04	Mezőgazdasági célú égetés és Vandalizmus vagy gyújtogatás	L	5-15%	<p>Osztrák sárkányfű (<i>Dracocephalum austriacum</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>), bíboros sallangvirág (<i>Himantoglossum caprinum</i>)*, leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), tornai vért (<i>Onosma tornense</i>),</p> <p>6240 Szubpannon sztyeppék, 6210 Meszes alapkötet féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változatai (<i>Festuco-Brometalia</i>), 40A0 Szubkontinentális peripannon cserjések</p> <p>A települések környékén lévő szőlőhegyeket korábban tavasszal időnként elégetik, hogy a kaszálással nem hasznosított területekről a fű eltávolítsák. Ezek az antropogén</p>

				<p>hatásra gyújtott tüzek, felügyelet hiányában egész domboldalak leégéséhez vezetnek, melyek károsítják a jelöl növény és állatfajok él helyeit, tápnövényeit, valamint közvetlenül a populációit. A költési id ben történ égetés veszélyezteti a fészkekaljakat. pld: erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>), tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>), haris (<i>Crex crex</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>)</p>
A15	Mez gazdasági talajm velés (pl. szántás)	L	10%	<p>8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok, de az idegenforgalmi barlangok esetében is, mivel a barlangi véd övezetek, víznyel k környezete nagyrészt mez gazdasági m velés alatt áll. Annak érdekében, hogy talaj ne mosódjon be a barlangokba növényzettel állandóan fedett terület kívánatos az eróziós zónában, tehát gye, vagy erd . Amennyiben a gyepeket szántóvá alakítják, illetve sekély m velést a mélym velés váltja fel, vagy a szántási irány megváltozik, az erózió növekszik.</p>
A19-20	Szerves trágya kijuttatása mez gazdasági területre M trágya kijuttatása mez gazdasági területre	M	25%	<p>8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok, de az idegenforgalmi barlangok esetében is, mivel a barlangi véd övezetek, víznyel k környezete nagyrészt mez gazdasági m velés alatt áll es zések során onnan nagy mennyiség szerves trágya, vagy m trágya mosódhatnak be a barlangokba. A vízszennyezés, magas szervesanyag, foszfát stb. a barlangok érzékeny él világát károsítja. Víznyel k felszíni véd övezetében ezért meg kell tiltani a trágya használatát</p>

A21	Növényvéd szerek használata a mez gazdaságban	M-H	25-50%	<p>8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok, de az idegenforgalmi barlangok esetében is, mivel a barlangi véd övezetek, víznyel k környezete nagyrészt mez gazdasági m velés alatt áll es zések során onnan kemikáliák mosódhatnak be a barlangokba. A vízszennyezés a barlangok érzékeny él világát károsítja. Víznyel k felszíni véd övezetében ezért meg kell tiltani a kemikáliák használatát. A vegyszerhasználat, különösen a nem szelektív szerek, valamint a vegyszerek vizes él helyek közelében történ használata az összes jelöl fajt károsíthatja. Denevérek és énekesmadarak esetében a jelöl fajok táplálékbázisát képez ízeltlábúak irtása negatívan hat e fajokra (táplálkozási lehet ségek besz kítése, indirekt toxicitás). A rágszálóirtó szerek miatt mérgezés következhet be, illetve a növényvéd szerek használata kihat táplálékállataira is, csökkentve azok számát, továbbá kihat a madarak termékenységére, a tojások életképességére is.. Érintett madárfajok: erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>), lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>), töviszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>), karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>) uhu (<i>Bubo bubo</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>), uhu (<i>Bubo bubo</i>).</p>

A23	Egyéb, kártevő elleni védelem alkalmazása (kivéve talajművelés) a mezőgazdaságban	L	1-5%	Az uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>) és az uhu (<i>Bubo bubo</i>) esetében a rágcsálótírtó szerekek miatt mérgezés következhet be.
B B02 B06 B07 B08 B09 B10	Erdészeti Más típusú erdővel alakítás, beleértve a monokultúrákat is Fakitermelés (kivéve tarvágás) Lábonálló és fekvő holtfa eltávolítása, beleértve a törzseléket is Idős fák eltávolítása (kivéve a lábonálló vagy fekvő holtfát) Tarvágás Illegális fakitermelés	M-H	25-50%	Havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>), nagy szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) esetében holtfa eltávolítása, az idős tölgyesek vágása illetve hiánya, a nevelő vágások és tisztítások jelentenek problémát. Ankeraraszó (<i>Erannis ankeraria</i>), optimális élőhelyét nyíltabb, mozaikos szerkezetű tölgyesek képezik, ezért az ilyen biotópok vegetációs minőségének, valamint szerkezetének erdőtelepítés következtében történő megváltozása az Ankeraraszó életterének szűkülését, illetve a populációk csökkenését (vagy szélsőséges esetben és hosszabb távon akár eltűnését) eredményezheti. A magyar tavaszi-fészbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>), illetve valamennyi erdőlakó faj fennmaradását fenyegetheti egyrészt a mesterséges erdőfelújítás módja, másrészt annak jellege. Előbbi szempontból a tarvágás jelentheti a legkomolyabb veszélyt, hiszen az élőhelytápnövények és az élőhely egyidejű megsemmisítésével az erdőlakó populációk szükségszerű pusztulásához vezet. Farkas (<i>Canis lupus</i>), hiúz (<i>Lynx lynx</i>) esetében az erdészeti tevékenységekkel

			<p>együtt járó zavarás a probléma. 8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok esetében a bejáratok mikroklímájának megváltoztatása az felettük lévő erdek eltávolításával.</p> <p>9130 Szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>), 9150 A <i>Cephalanthero-Fagion</i> közép-európai sziklai bükkösei mészkövön, 9180 Lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i>-erdők, 91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>), 91G0 Pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betulusszal</i>, 91H0 Pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescensszel</i>, 91M0 Pannon cseres-tölgyesek esetében a tarvágás, az egykorúság, a rövid vágásforduló, az elegyfajok és a megfelelő cserjeszint hiánya, az idegenhonos illetve invázió fajok jelenléte csökkenti az erdei élőhelyek természetességi mutatóit. Gyertyános-tölgyesekben az elgyertyánosodás és hársas-krises sziklaerdőkben az elkrisesedés is probléma. A nem megfelelő erdőgazdálkodás, a korhomogén erdők, vágásos üzemmód okozza a problémát. Minden erdőlakó denevérfajra egyértelműen az erdőgazdálkodás gyakorolja a legnagyobb negatív hatást. A véghasználatok eredményeként a nagyobb egykorú (korhomogén) foltok kialakításával csökken az erdőlakó fajok számára alkalmas táplálkozóterületek</p>
--	--	--	---

			<p>kiterjedése.</p> <p>A kor- és fafajhomogén erdők mind a bűvőhelyek, mind a táplálkozási lehetőségek szempontjából szuboptimálisak vagy teljesen alkalmatlanok ezek a fajok számára. Az idegenhonos fajokból álló erdők mind bűvőhely mind vadászterület szempontjából szuboptimálisak a közönséges denevér, nagyfülű denevér és a nyugati pisedenevér (<i>M. myotis</i>, <i>M. bechsteinii</i>, <i>B. barbastellus</i>) számára. Az erdőgazdálkodással járó hatások a nagyragadózókat zavarják. Az álló és fekvő holtfák eltávolítása, a xilofág rovarok populációinak visszaszorulását eredményezi, az odvas fák kivágása az odulakó denevérek nagyfülű denevér és a nyugati pisedenevér (<i>M. bechsteinii</i>, <i>B. barbastellus</i>) bűvőhelyeit szünteti meg, a nem megfelelő helyen kialakított rakodók, döntések például a boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>) élőhelyét károsítják. Magyar vakfutrinka (<i>Duvalius hungaricus</i>) esetében a zombolyok és a barlangbejáratok környéki tarvágások, a mikroklíma változás és a bemosódási viszonyok megváltozása miatt káros.</p> <p>A császármadár (<i>Bonasia bonasia</i>) esetében a többszintű lombkorona megszüntetése, a boglyos fásszárúak kiirtása miatt károsulhat a faj élőhelye. A kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), a darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), a fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>), az uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>), esetében az erdészeti tevékenységekkel</p>
--	--	--	---

				<p>együtt járó zavarások fészkelési id szakban, a legális, vagy illegális fakitermelések jelentik a problémát.</p> <p>Az odúlakó madárfajok esetében, mint a közép fakopáncs (<i>Dendrocopos medius</i>), hamvas küll (<i>Picus canus</i>), fehérhátú fakopáncs (<i>Dendrocopos leucotos</i>), fekete harkály (<i>Dryocopus martius</i>), örvös légykapó (<i>Ficedula albicollis</i>), kék galamb (<i>Columba oenas</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>), kis légykapó (<i>Ficedula parva</i>) az id s, odvas fák, a lábónálló vagy fekv holtfa eltávolítása jelent veszélyt.</p>
B29	Egyéb erdészeti tevékenység, kivéve az agro-erdészethez kapcsolódó tevékenységeket	H	20%	<p>Boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>). A vágásterületeken folyó égetés az elmúlt évben Jósvaf környékén károsította a boldogasszony papucs állományt, mivel az éget helyet nem egyeztették a természetvédelmi kezel vel. Javasolt a jelöl növényfajok él helyén a vágástéri hulladék égetésének mell zése, vagy legalább az éget helyek egyeztetése. Minden gyepes jelöl él helyen a gyepen történ faanyagdeponálást, rakodó kialakítását, készletezést kerülni kell.</p> <p>A magyar tavaszi-fés sbagoly (<i>Dioszeghyana schmidtii</i>) lárvái a talajban (illetve esetenként a talaj felszínén) bábozódnak, ezért potenciális veszélyforrásként értékelhet az él helyén végzett bármely olyan tevékenység, amely a talaj fels rétegének sérelmével vagy fokozott mérték terhelésével jár.</p>

C01	C01 - Ásványkitermelés (pl. kőzet, érc, kavics, homok, kagyló)	L	1%	Uhu (<i>Bubo bubo</i>), bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>) esetén bányatelkek területén belül található fészkelések esetén közvetlenül, vagy közvetett módon veszélyeztetett a faj.
D06	Elektromos áram és kommunikáció átvitel (vezetékek)	M	5-10%	Kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>), uhu (<i>Bubo bubo</i>), fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) esetében az elektromos és egyéb légvezetékeknek ütközés, illetve és elektromos tartóoszlopok áramütése a nagyobb test madárfajokat veszélyezteti.
E01	Utak, ösvények, vasútvonalak és a kapcsolódó infrastruktúra (pl. hidak, viaduktok, alagutak)	L	5-10%	Osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>) Zabanyik-hegyi él helyén az illegális keresztülhajtás a faj populációján károsítja a faj töveit a taposással. Hiúz (<i>Lynx lynx</i>), a faj erősen érzékeny a zavarásra. A sűrű feltáróút-hálózat és annak gyakori használata az állatok zavarásával jár. 6240, 6520 él helyeken átvezet nem helyrajziszámozott, spontán kialakult földutak károsítják az él helyeket. Gyakorlatilag az összes jelölt madárfaj esetében veszélyt jelent az utakon történő közlekedés, mely során elütik esetenként az ott áthaladó, vagy pihen, táplálékszerzés közben az utakat keresztező egyedeket. Veszélyeztetett a

				jelöl madárfajok közül a lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>), uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>).
F07	Sport, turisztikai és szabadidős tevékenységek (Barlanglátogatás)	L-H	10-50%	8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok, magyar vakfutrinka (<i>Duvalius hungaricus</i>) A barlangok nagyon érzékeny élőhelyek, tehát mindennemű zavarás, világítás, szennyezés, beleértve a fényszennyezést is, károsítja az élőhelyet. A magyar vakfutrinka esetében a vizsgálatok igazolni látszanak, hogy a kiépített, gyakran járt barlangszakaszokról valószínűleg a sötét érintetlen részére húzódott vissza a faj. A telel helyek zavarása nagyon komoly probléma lehet a <i>B. barbastellus</i> és nyugati pisedenvér, <i>M. bechsteinii-nagyfül denevér</i> és a <i>M. dasycneme</i> és tavi denevér fajok kivételével az összes jelöl faj esetében. A gallyfészkes madárfajok közül mindegyikre jelenthet veszélyt a költési időszakban történő zavarás, de leginkább a fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) érzékeny fészkének környezetében jelentkező emberi jelenlétre.
F31, F32, K04	Hidrológiai viszonyok egyéb módosítása lakossági vagy rekreációs célból Hidrológiai	L-M	5-15%	Jelöl halfajokra - Ingola fajok (<i>Eudontomyzon spp.</i>), Petényimárna (<i>Barbus meridionalis</i>) - ható veszélyforrás, a mederbe rakott akadályok a migrációt gátolják, a fenékkotrás az

	viszonyok egyéb módosítása ipari vagy kereskedelmi célból			ingola fajok lárvái számára jelenthet veszélyt míg a többi jelöl halfaj fiatal és adult egyedei számára is káros. A tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>), hasas- és harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo moulinoisiana</i> , <i>V. angustior</i>), valamint a díszes légivadász (<i>Coenagrion ornatum</i>) ó számára a meder és forrás feltöltés, lecsapolás, kis vízi er m vek, duzzasztók építése, nagy mennyiség vízkivétel és az áramlásviszonyok megváltoztatása nagy problémát jelent.
G07	Vadászat	H	15%	Hiúz és farkas (<i>Lynx lynx</i> , <i>Canis lupus</i>) Hajtóvadászatok során a fajok óhatatlanul belekerülnek a hajtásba, melyek zavarják az állatokat és a vadászatok során a švéletlenül történ kilövések is el fordulnak. Denevérek zavarása a szürkületi esti vadászatok miatt.
G11	Illegális begy jtés, gy jtés és termelés/szállítás	H	10%	Tornai vért (<i>Onosma tornensis</i>) él helyén a falopások során kialakított ösvények, taposás és vonszolás károsítja a fajt és annak él helyét.
H08	Egyéb emberi beavatkozások és zavarások	L-M	5-30%	Hiúz és farkas (<i>Lynx lynx</i> , <i>Canis lupus</i>), magyar vakfutrinka (<i>Duvalius hungaricus</i>) 8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok számára a gyakori emberi jelenlét, Az osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>), piros kígyószisz (<i>Echium</i>

				<p><i>russicum</i>), boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>) 6240 szubpannon sztyeppék esetében a gépjárművel való taposás, a 91G0 pannon gyertyános-tölgyeseknél a vágástéri hulladék égetése jelent veszélyforrást.</p>
I01, I02	<p>Az Unió számára veszélyt jelent és Egyéb idegenhonos inváziós fajok (az Unió számára veszélyt jelent fajokon kívül)</p>	M-H	15-50%	<p>Tornai vért (<i>Onosma tornensis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>) F leg a tornanádaskai Alsó-hegyen jelent nagy problémát a bálványfa terjedése, amely erdősen degradálja a sziklagyepeket és sztyeppréteket, valamint a bennük élő közösségi jelentőségű fajokat. A bálványfa agresszív terjedését, csak vegyszeres technológiával lehet megállítani, melyet csak nagyon körültekintően cseppmentes technológiával javasolt alkalmazni. Az aranyvessző fajok a sziklagyepek kivételével szinte minden jelölő helyen előfordulnak, szerencsére a több éves kezelésnek köszönhetően az ANP-on belül már csak igen kis mértékben, de az azon kívül es területeken még szükség van a visszaszorításra. Japán keserűfű és selyemkóró szintén potenciális veszély, de ezeknek a terjedési ismétlődésében elsősorban ligeterdőkben és települések közelében jellemző. A nedves patakmenti élőhelyeken - 91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőröris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>), 6430 Síkságok és a</p>

				<p>hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai, 6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hoz tartozó mocsárrétjei- a sokvirágú napraforgó és a süntök degradáló hatásával még számolni kell, és ellene a védekezést meg kell szervezni.</p> <p>A jelöl lepkefajok esetében vérf hangyaboglárka, nagy t zlepké, és díszes tarkalepke (<i>Maculinea teleius</i>, <i>Lycaena dispar</i>, <i>Hypodryas maturna</i>) az él helyükön a tápnövények visszaszorulása az inváziós növények miatt lehet veszélyforrás.</p> <p>Az él helyre érzékeny jelöl csigafajoknál (<i>Vertigo moulinsiana</i>, <i>V. angustior</i>) az él helyek átalakulása miatt veszélyes. A haris (<i>Crex crex</i>) él helyét az inváziós aranyvessz fajok szintén átalakítják.</p> <p>Az él hely átalakulás miatt els sorban a bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>) terjedése veszélyezteti a császsármadár (<i>Bonasia bonasia</i>), bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>), lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>),</p>
I04	Problémát jelentő honos növény- és állatfajok	L	5%	<p>Leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>) a bolygatás pl. leégés, vadtúrás stb. hatására száraz gyepekben, hegyi kaszálóréteken -6210 Meszes alapk zet féltermészetes száraz gyepék és cserjésedett változatai (<i>Festuco-Brometalia</i>) 6240 Szubpannon sztyeppék 6520 Hegyi kaszálórétek ó tapasztalható a siskanád tippan gyors terjedése, melyet több helyen a kaszálás hiánya is feler sít. Az agresszív faj kiszorítja a természetvédelmi</p>

				<p>szempontból értéke fajokat, közöttük a jelöl növényfajokat is az adott él helyr l</p> <p>A 4030 csarabos fenyérekén és az 5130 Boróka-formációkban a nyír, nyár, kutyabenge el retörése tapasztalható.</p> <p>Denevérekre a nyestek, valamint a macska- és gyöngybaglyok jelent s zavarást és kárt okozhatnak, különösen az épületlakó kolóniák esetében. Az átgondolatlan bagolytelepítések komoly veszélyt jelentenek.</p> <p>A biotópok átalakítása, átalakulása agresszív honos fajok miatt, illetve a tápnövények visszaszorulása díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>) esetében.</p>
J01	Felszíni és felszín alatti vizeket érint kevert forrású szennyezés (édesvízi és szárazföldi)	M	10%	<p>A hínárvegetációt, a forrásgyepeket, patak kísér vegetációt - 3130 Oligomezotróf állóvizek <i>Littorelletea uniflorae</i> és/vagy <i>Isoet-Nanojuncetea</i> vegetációval</p> <p>6410 Kékperjés láprétek meszes, t zeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)</p> <p>6430 Síkságok és a hegyvidékt l a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai</p> <p>6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubiihoz</i> tartozó mocsárrétjei - valamint a 8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangokat, de az idegenforgalmi barlangokat is, valamint az itt él jelöl fajokat ó Tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>)</p> <p>Hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>)</p> <p>Harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>)</p> <p>Ingola fajok (<i>Eudontomyzon</i>)</p>

				<p>spp.) Petényi-márna (<i>Barbus meridionalis</i>) Lápi szitaköt (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>) Díszes légivadász (<i>Coenagrion ornatum</i>) Magyar vakfutrinka (<i>Duvalius hungaricus</i>) Vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>) Sárgahasú unka (<i>Bombina variegata</i>) Dunai tarajosg te (<i>Triturus cristatus</i>) óveszélyezteteti. A szennyezés miatt a rovarvilág károsodik, így a denevérek táplálékbázisa is csökken. A vakfutrinkát is veszélyezteteti a felszín l bemosódó szennyezés. A hegyi billeget (<i>Motacila cinerea</i>) és a fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>) esetében a táplálékbázison keresztül valósulhat meg a veszélyeztetés.</p>
L01	Természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, kiszáradás, elsüllyedés, szikesedés)	M	15-30%	<p>Az illatos csengetty virágnak (<i>Adenophora liliifolia</i>) az aszályos nyarak, a csapadék egyenl tlen eloszlása és az évi középh mérséklet emelkedése miatt egyre északabbra kerül a faj elterjedési határa. A területre l a faj már évek óta nem került el , holott korábban több ismert el fordulása is volt. A kiszáradó magaskórósok, láp és mocsárrétek, alacsony vízállású patakok és a karsztvízszint csökkenése miatt elapadó, vagy id szakossá váló források a tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>), hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>), szitaköt fajok (<i>Coenagrion ornatum</i>, <i>Leucorrhinia pectoralis</i>) állományokat és</p>

				<p>azok él helyeit (3130 Oligomezotróf állóvizek <i>Littorelletea uniflorae</i> és/vagy <i>Isoet-Nanojuncetea</i> vegetációval</p> <p>91E0 Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas k ris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterd k (<i>Alno-Padion</i>, <i>Alnion incanae</i>, <i>Salicion albae</i>)</p> <p>7230 Mészkedvel üde láp- és sásrétek</p> <p>6410 Kékperjés //láprétek meszes, t zeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)</p> <p>6430 Síkságok és a hegyvidékt l a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai</p> <p>6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubii</i>hoz tartozó mocsárrétjei veszélyeztetik. De negatív hatással vannak a szárazabb gyepek 6520 hegyi kaszálórét, 5130 borókaformációk fajösszetételére, és befolyásolják egyes lepkefajok életfeltételeit is pl. díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>).</p> <p>A patakok, források kiszáradása a hegyi billeget (<i>Motacilla cinerea</i>) a mocsár és láprétek kiszáradása a haris (<i>Crex crex</i>) él helyét is veszélyezteti.</p>
L02	Fajösszetétel változás természetes szukcesszió következtében (más, mint a mez gazdasági vagy erdészeti gyakorlat által okozott közvetlen változás)	H	30-50%	<p>Vérf hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy t zlepke (<i>Lycaena dispar</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>), osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>), tornai vért (<i>Onosma tornensis</i>), piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), illatos csengetty virág (<i>Adenophora lilifolia</i>), bíboros sallangvirág (<i>Himantoglossum caprinum</i>)*, leánykőkörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), boldogasszony papucs (<i>Cypripedium</i>)</p>

			<p><i>calceolus</i>), eurázsiai rétisáska (<i>Stenobothrus eurasius</i>), álolaszáska (<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>), erdélyi avarszöcske (<i>Pholidoptera transsylvanica</i>), Anker araszoló (<i>Erannis ankeraria</i>), magyar tavaszi-fés s bagoly (<i>Dioszeghyana schmidti</i>), bajszos sármány (<i>Emberiza cia</i>), erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>, haris (<i>Crex crex</i>) esetében a nyílt él helyek bezáródása, megsz nése, vagy épp a táplálkozóterületek csökkenése: parlagi sas (<i>Aquila heliaca</i>). 4030 Európai száraz fenyéren, 5130 Boróka (<i>Juniperus communis</i>)-formációkban a rezg nyár és nyír, valamint a kutyabenge (<i>Frangula alnus</i>) el retörése, pionír erd k kialakulása tapasztalható.</p> <p>6520 Hegyi kaszálórétek, 6440 Folyóvölgyek <i>Cnidion dubihoz</i> tartozó mocsárrétjei, 6210 Meszes alapk zet féltermészetes száraz gyepék és cserjésedett változataik (<i>Festuco-Brometalia</i>), 7230 Mészkedvel üde láp- és sásrétek</p> <p>6240 Szubpannon sztyeppék 6410 Kékperjés láprétek meszes, t zeges vagy agyagbemosódásos talajokon (<i>Molinion caeruleae</i>)</p> <p>6430 Síkságok és a hegyvidékt l a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós társulásai,</p> <p>40A0 Szubkontinentális peripannon cserjések, 6190 Mész sziklagyepék</p> <p>A nyílt él helyeket, illetve az itt él fajokat a kezelések felhagyása utáni szukcesszió jellemzi. Mind a száraz, mind a nedves gyepekben, csarabos</p>
--	--	--	---

				él helyeken tapasztalható ez a jelenség.
L06	Állat- és növényfajok közötti kölcsönhatások (versengés, ragadozás, él sködés, patogénitás)	M-H	10-100%	<p>Minden közösségi jelent s jelöl él helytípusban (91G0, 6240, 6210, 9180, 91M0, 6190, 4030, 7230, 6440, 6430, 91E0, 40A0, 6410, 5130) és számos közösségi jelent ség jelöl faj esetében probléma pl. álolaszsáska (<i>Paracaloptenus caloptenoide</i>), hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>) esetében az inváziós növényfajok terjesztése a szórókon általános él helyi leromlást okoz, a gyepeken, tisztásokon kialakított szórók, lesek degradálják a gyepet. Az egyéb állatfajokat pedig a vadak túrása, taposása veszélyezteti.</p> <p>Osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>), tornai vért (<i>Onosma tornensis</i>) piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>), boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>), illatos csengetty virág (<i>Adenophora lilifolia</i>), bíboros sallangvirág (<i>Himantoglossum caprinum</i>)*, leánykökörcsin (<i>Pulsatilla grandis</i>), álolaszsáska (<i>Paracaloptenus caloptenoides</i>).</p> <p>Ezeket a fajokat és minden jelöl él helyet bizonyos mértékig a vadak rágása, taposása, túrása veszélyezteti. A területen az immunizálás következtében a természetesnél nagyobb egyedszámban jelenlev sz rmés ragadozók, illetve a vaddisznók megtalálják és elpusztítják a talaj közelében fészkel madárfajok fészkeleit: császármadár (<i>Bonasia bonasia</i>), bajszos</p>

				sármány (<i>Emberiza cia</i>), lappantyú (<i>Caprimulgus europaeus</i>), haris (<i>Crex crex</i>), erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>).
M08	Áradás (természetes folyamat)	L	1-2%	A hegyi billeget (<i>Motacilla cinerea</i>) fészkel helyét, fészkeljait a patakok nyári áradásai veszélyeztetik.
N02	Aszály és csapadékmennyiség csökkenés a klímaváltozás következtében	L-H	10-100%	Boldogasszony papucs (<i>Cypripedium calceolus</i>), illatos csengetty virág (<i>Adenophora lilifolia</i>), vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>), sárgahasú unka (<i>Bombina variegata</i>), dunai tarajosg te (<i>Triturus cristatus</i>), vérf hangyaboglárka (<i>Maculinea teleius</i>), nagy t zlepke (<i>Lycaena dispar</i>), tornai patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>), hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>), harántfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>), lápi szitaköt (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>), díszes légivadász (<i>Coenagrion ornatum</i>), erdélyi avarszöcske (<i>Pholidoptera transsylvanica</i>), díszes tarkalepke (<i>Hypodryas maturna</i>), valamint az összes jelöl él helytípus (6240, 6210, 8210, 91M0, 6190, 6520, 4030, 9150, 7230, 6440, 6430, 91E0, 6410, 3130, 5130) A globális felmelegedés hatására megváltozott csapadékmennyiségi és csapadékeloszlási viszonyok a montán elterjedés és a nedvességigényes fajok populációit hátrányosan befolyásolja. Az összes jelöl él hely elterjedésének határát,

				<p>kiterjedését módosíthatja, illetve a nedvességigényes élőhelyek félszáraz, vagy száraz élőhelytípusokba alakulhatnak át. A kisvizek eltérése a kétéltek szaporodóhelyeit csökkenti. Az egyes vízfolyások kiszáradása, pedig itatóhelyek megszűnésével jár (pl. császármadár (<i>Bonasia bonasia</i>)).</p> <p>Az összes épületlakó denevérállományra negatív hatást gyakorolnak az egyre gyakoribb hullámok. Az ellést közvetlenül követő időszakban a szálláshelyek túlmelegedése a hőregulációra képtelen kölykök pusztulását okozza.</p> <p>A táplálék bázisuk tekintetében, vagy a nedves élőhelyeket kedvelő fajok esetében az élőhely és táplálkozóhely kiszáradása miatt veszélyeztetett a haris (<i>Crex crex</i>) és a fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>).</p>
N03	Csapadékmennyiség növekedés vagy változás a klímaváltozás következtében	L	1-2%	A villámárvizek kialakulása a hegyi billeget (<i>Motacilla cinerea</i>) fészekaljak pusztulását okozhatja.

Potenciális veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége (H = nagy, M = közepes, L = kis jelentőség)	Érintett terület aránya (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A08	Gyepterület kaszálása vagy vágása	L	5%	Harántfogó és hasas törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i> és <i>V. moulinsiana</i>) Esetében, ha a területet intenzíven kaszálják a szervesanyag folyamatosan elkerül a területről, a táplálék bázis kevesebb lesz.

A09	Intenzív legeltetés vagy túllegeltetés legeltetés	L	5%	Harántfogú- és hasas törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i> és <i>V. moulinsiana</i>) esetében a taposási kár miatt.
A10	Extenzív legeltetés vagy alullegetetés	L	15%	A közönséges denevér, hegyesorru denevér, csonkafül denevér (<i>Myotis myotis</i> , <i>M. blythii</i> és <i>M. emarginatus</i>) fajokra gyakorolhat hatást a táplálékbázis (haszonállatok ürülékében fejlőd, illetve vérén táplálkozó <i>Dipterák</i>) csökkenésén keresztül.
B05	Fakitermelés újratelepítés vagy természetes felújulás nélkül	L	1-2%	Erdei él helyekhez kötődő lepkefajok esetében Anker-araszoló, magyar tavaszi-fészbagoly, díszes tarkalepke (<i>Erannis ankeraria</i> <i>Dioszeghyana schmidti</i> <i>Hypodryas maturna</i>), de nem jelentős, mivel általában van felújítás.
B20	Növényvédőszeres erdészeti használata	L	5%	Minden erdei rovarfaj, de különösen a lepkefajok Anker-araszoló, magyar tavaszi-fészbagoly, díszes tarkalepke (<i>Erannis ankeraria</i> <i>Dioszeghyana schmidti</i> <i>Hypodryas maturna</i>) számára veszélyes az egyes erdészeti munkákat kísérő vegyszerezés, szerencsére a területen nem jellemző.
D03	Napenergia, beleértve az infrastruktúrát	L	<1%	Jelenleg nem jellemző a területen, de a támogatások miatt a közeljövőben lehet rá igény és akkor a nyílt területekhez kötődő (fészkelő, táplálkozó) madárfajok élőhelyét csökkenti pld: haris (<i>Circus crex</i>), tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>), erdei pacsirta (<i>Lullula arborea</i>). karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) és a kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>), darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>). fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>)
F02	Építkezés vagy átalakítás (pl. lakott területé vagy településé) meglévő városi vagy rekreációs területeken	H	80	A meglévő épületben lévő denevérszálláshelyek esetében (különösen a <i>Rhinolophus</i> -fajok és a nagytermet <i>Myotisok</i> érintettek) lehet veszélyeztető tényező. Minden épületlakó denevér-kolónia érintett lehet.
F14	Felszíni vagy felszín alatti vizek pontszer	L	<1%	A hegyi billeget (<i>Motacilla cinerea</i>) fajt táplálékbázisán keresztül potenciálisan károsíthatja a térségben

	szennyezését okozó egyéb lakossági vagy rekreációs tevékenységek és struktúrák			található turisztikai létesítmények és a helyi lakosság szennyvízkibocsátása.
G12	Járulékos kifogás vagy véletlen elpusztítás (horgászati vagy vadászati tevékenységek következtében)	L	1-2%	Jelöl halfajokra ható potenciális veszélyforrás. Ingola fajok (<i>Eudontomyzon spp.</i>), Petényi-márna (<i>Barbus meridionalis</i>), illetve a farkas, és a hiúz veszélyeztetett a vadászatok során.
E09	Egyéb földi, vízi és légi közlekedési tevékenység	L	5%	A hiúz nagyon érzékeny a zavarásra, a gyakran használt és s r feltárási hálózattal rendelkező erdészeti részletekbe elköltözik.
H07	Zavaró és pusztító hatású kutatási vagy monitorozási tevékenységek (Barlangkutatás)	L	1-2%	Denevérek és magyar vakfutrinka esetén lehet zavaró hatás.
H04	Egyéb emberi beavatkozások és zavarások	M	10%	Az épületlakó denevér-kolóniák esetében fordulhat elő, de barlangi állatok károsításával kapcsolatban is vannak tapasztalataink.
H06	Lezárás vagy korlátozott bejutás adott területre/él helyre	M	30%	Korábban általános probléma volt barlangoknál, bányavágatoknál, ma a nem megfelelően lezárt járatok átalakítása a feladat. Különösen a hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>) megőrzése tekintetében fontos tényező, ugyanis ez a faj semmilyen lezárást nem tolerál.
F24	Zaj-, fény-, hő- vagy egyéb szennyezést okozó lakossági vagy rekreációs tevékenységek és struktúrák	L	1-2%	Jelöl denevérfajok - Nyugati piszedenevér (<i>Barbastella barbastellus</i>) Kereknyergű patkósdenevér (<i>Rhinolophus euryale</i>) Kis patkósdenevér (<i>Rhinolophus hipposideros</i>) Nagy patkósdenevér (<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>) Nagyfülű denevér (<i>Myotis bechsteini</i>) Tavi denevér (<i>Myotis dasycneme</i>) Közönséges denevér (<i>Myotis myotis</i>) Hosszúszárnyú denevér (<i>Miniopterus schreibersii</i>) Hegyesorrú denevér (<i>Myotis blythii</i>)

				<p>Csonkafül denevér (<i>Myotis emarginatus</i>)- és az egyéb éjjel aktív állatok számára zavaró. Az épületlakó kolóniákat igen negatívan érintheti a szállásépületek dekorációs célú kivilágítása. A területet használó, illetve a közvetlen környéken szaporodó épületlakó fajok közönséges denevér, csonkafül denevér, hegyesorru denevér (<i>Myotis myotis</i>, <i>M. emarginatus</i>, <i>M. blythii</i>) állományaira komoly veszélyt jelent tényez .</p>
L06	<p>Állat- és növényfajok közötti kölcsönhatások (versengés, ragadozás, él sködés, patogenitás) (Zsákmány elérhet ségének csökkenése)</p>	L-M	1-5%	<p>Magyar vakfutrinka (<i>Duvalius hungaricus</i>) esetében f leg a Meteor-barlangban jelentkez probléma lehet, mivel a lezárás miatt egyre kevesebb a szerves törmelék a barlangban, amelyen a táplálékállat ugróvillások élnek.</p> <p><u>Versengés:</u> Erdélyi avarszöcske (<i>Pholidoptera transsylvanica</i>) a faj a fennsík gyepeiben terjeszked nagy avarszöcske (<i>Pholidoptera aptera</i>) -val, való együttes jelenlétének és esetleges versengésének részletei nem ismertek, kutatást igényelnek, de mint potenciális veszélyezett tényez szóba jöhet.</p> <p><u>betegségek behurcolása (mikrobiális patogének):</u> Egyel re nem kell en tisztázott veszélyezett tényez . A klímaváltozás felmelegedést okozó hatása miatt növekedhet jelent sége (pl. déli elterjedés patogének észak felé húzódása miatt) denevérek estében.</p> <p>Hiúz és farkas (<i>Lynx lynx</i>, <i>Canus lupus</i>) populációkra is veszélyezett tényez lehet.</p> <p><u>Ragadozás:</u> Nyestek és baglyok okozta kártétel denevéreknél.</p> <p><u>behurcolt vagy betelepült fajok miatt kialakult antagonizmus (ellentét):</u> Az épületlakó denevérek kolóniákat igen</p>

				negatívan érintheti a parlagi galambok betelepítése. Ez a hatás a Natura 2000 területen még közvetlenül nem jelenik meg, de a területet használó épületlakó közönséges denevér, hegyesorrú denevér, nagy patkósdenevér (<i>Myotis myotis</i> , <i>M. blythii</i> , <i>Rhinolophus ferrumequinum</i>) állományait veszélyeztet tényez . <u>Növényi parazitizmus (él sködés):</u> Osztrák sárkányf (<i>Dracocephalum austriacum</i>), potenciális veszélyforrás, melyet pár évvel ezel tt a farkaslesi állománynál tapasztaltunk. Az elmúlt években azonban nem tért vissza a károsító faj.
L01	Természetes abiotikus folyamatok (pl. erózió, feliszapolódás, kiszáradás, elsüllyedés, szikesedés)	L	1-5%	A források, patakok feltöltése kedvez tlen a jelöl csigafajok hasas és harátfogú törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i> , <i>V. angustior</i>), patakcsiga (<i>Sadleriana pannonica</i>) számára.
M05	Földomlás, földcsuszamlás	L	0-5%	8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangoknál és barlangi jelöl fajoknál potenciális veszélyforrás lehet pl. nagymennyiség csapadék, földmozgások.
M06	Földalatti beomlás (természetes folyamat)	L	0-5%	8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangoknál és a barlangokban él jelöl fajok esetében potenciális veszélyforrás lehet pl. nagymennyiség csapadék, földmozgások, felszíni tevékenységek pl. erd gazdálkodás hatására.
M07	Vihar, forgószél	L	5-10%	Minden gallyfészkekben költ faj számára veszélyeztet lehet, mert lesodorhatja a fészket, vagy kisodorja a fiókákat: fekete gólya (<i>Ciconia nigra</i>); darázsölyv (<i>Pernis apivorus</i>); kígyászölyv (<i>Circaetus gallicus</i>); uráli bagoly (<i>Strix uralensis</i>)
N07	Egymással kapcsolatban álló fajok (pl. táplálékforrás / zsákmány, ragadozó	M	30%	Összes jelöl faj esetében (pl. klímaváltozás hatásai: id járási széls ségek el retörése, táplálék-bázis csökkenése, patogének terjedése)

	/ él sköd , szimbióta, stb.) állománycsökkenése vagy kihalása a klímaváltozás következtében			
--	--	--	--	--

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkit zés, a terület rendeltetése

Az alábbiakban a HUAN20001 Agteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelent ség természetmeg rzési terület természetvédelmi célkit zéseit tárgyaljuk:

3.1.1. F célkit zések

Általános célkit zés: A Natura 2000 terület természetvédelmi célkit zése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelent ség fajok és él helytípusok kedvez természetvédelmi helyzetének meg rzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

Kiemelt fontosságú cél a következ fajok és él helytípusok kedvez természetvédelmi helyzetének fenntartása, helyreállítása.

3.1.2. További célok

- A 8310 nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok meg rzése, zavartalanságának biztosítása.
- A 6190 pannon sziklagyeppek és a 40A0 szubkontinentális peripannon cserjéseknél a zavartalanság biztosítás, szükség esetén a természetes állapot helyreállítása.
- A meszes alapok zet 6210 féltermészetes száraz gyeppek, 6240 szubpannon sztyeppék, mint a piros kígyószisz (*Echium russicum*) és a leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*) él helyein és egyéb gyeses él helyeknél cserjésedés nyomkövetése, túlzott mérték cserjésedés esetén a területek helyreállítása cserjeirtással.
- Kaszálható gyeses él helyek, különösen a 6520 hegyi kaszálórétek fennmaradásának kaszálással történ biztosítása.
- 5130 boróka-formációk mozaikosságának meg rzése a gyeppek kaszálásával, a fásszárú növényzet mozaikos meghagyásával, esetleg kismérték legeltetéssel.
- A jelenleg természetközeli állapotú 9180 Tilio-Acerion-erd k és 91H0 Pannon molyhos tölgyesek és karsztbokorerd k esetében a zavartalanság biztosítása.
- Minden jelöl él helytípusban szükséges az esetlegesen megjelen özönnövények azonnali eltávolítása.
- Minden közösségi jelent ség erdei él helyen (9130, 9150, 9180, 91E0, 91G0, 91H0, 91M0), természetközeli állapotú, vegyeskorú erd k meg rzése, helyreállítása. Az erd k természetes folyamatainak (erd dinamika, szukcesszió, regeneráció) el segítése és fenntartása. Az állományszerkezet változatosságának növelése, a természetes

vegetációdinamikai állapotok megközelítése. A jelöl él helyeken kizárólag természetvédelmi célú erd kezelés alkalmazása. A természetközeli erd gazdálkodásra vonatkozó elvek alkalmazása során a folyamatos erd borítás elérése érdekében faanyagtermelést nem szolgáló, örökerd vagy átalakító üzemmód alkalmazása. Az erd k biológiai sokféleségét, vízháztartását, talaját, természetes felújulását, a közösségi jelent ség fajok és él helyeket nem veszélyeztet módu és mérték erdei haszonvételek biztosítása, szükség szerinti korlátozásokkal.

- A sérülékeny, zavarásra érzékeny táji és a természeti értékek megóvása érdekében a látogatás irányítása, a területen való közlekedés szükség szerinti korlátozása.
- A közösségi jelent ség természeti értékek állapotának rendszeres nyomon követése és dokumentálása. Az adatok, információk folyamatos értékelése és elemzése a természetvédelmi kezelés szakmai megalapozása, fejlesztése, hatékonyságának növelése érdekében.
- Minden jelent sebb épületlakó denevért kolónia esetében szükséges a szálláshelyek zavartalanságának biztosítása és a kedvez adottságok (pl. megfelelő méretű berek, nyílások, héjazat) fenntartása. Szaporodási id szakban minden jelent sebb épületlakó denevért kolónia esetében az épületek díszkivilágításának mell zése.
- Minden fontos denevér-telel helyen a teljes telelési id szak során a denevérek zavartalanságának biztosítása, illetve a barlangbejárások szüneteltetése. Minden lezárt, vagy nem megfelelően lezárt barlang esetében denevérbarát lezárás, illetve biztonságos denevérbejárók létesítése. A gyenge állékonyságú bányavágatok fenntartása, helyreállítása és rendszeres ellen rzésér l.
- Az erd kben a denevérek és odúlakó madárfajok számára alkalmas odvas fák meg rzése.
- A hiúz (*Lynx lynx*) és a farkas (*Canis lupus*) állományának meg rzése érdekében az él helyük zavartalanságának biztosítása.
- A tiszai ingola (*Eudontomyzon spp.*) és a Petényi-márna (*Barbus meridionalis*) állományok fennmaradása érdekében természetközeli állapotú, olyan gyorsabb folyású patakszakaszok fenntartása, amelyekben a hosszirányú átjárhatóság biztosított. A patakokat kísér fás vegetáció fenntartása, a kisvízi meder szélén is. Az állományaik növekedése érdekében a telepített pisztrángállományok visszaszorítása. A halgazdálkodási tervekben érvényre kell juttatni, hogy haltelepítés csak indokolt esetben végezhető.
- Az erdélyi avarszöcske (*Pholidoptera transsylvanica*) állományának fenntartása a fennsíki magas fűgyepek és az ezekhez kapcsolódó s r , cserjés szegélyek meg rzésével.
- Az álolaszsáska (*Paracaloptenus caloptenoides*) állományainak meg rzéséhez a fennsíki meleg, száraz, alacsony fűgyepek fenntartása.
- Az eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*) állományainak meg rzéséhez a déli kitértesség , xerotherm sztyepprétek, erd ssztyepp foltok, illetve sziklagyepekkel mozaikoló karszt-bokorerd k meg rzése, helyreállítása.
- A magyar vakfutrinka (*Duvalius hungaricus*) állományok fennmaradása érdekében a barlangi él helyek zavartalanságának fenntartása.
- A tornai patakcsiga (*Sadleriana pannonica*) állományok fennmaradása érdekében természetközeli állapotú, szennyez désekt l mentes patakszakaszok és források fenntartása.
- A vérh hangyaboglárka (*Maculinea teleius*) állományok fennmaradása érdekében a vérfüves üdegyepek a faj életmenetét figyelembe vev kaszálással történ fenntartása.

- A sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*) védelme érdekében a kökényes cserjések kezelésének térbeni, időbeni korlátozásával.
- A jelöl kétél fajok meg rzése érdekében a szaporodást és egyedfejl dést szolgáló vizes él helyek meg rzése, helyreállítása.
- Az illatos csengetty virág (*Adenophora liliifolia*) állományának meg rzése érdekében az él helyén két évente kézi szelektív cserjeirtást végzése.
- A bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*) állományának meg rzése érdekében az él helyein a cserjésedés nyomkövetése és szükség esetén az er sen záródott cserjések felnyitása.
- Az osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*) esetében az Arany-hegy és Farkasles lokalitásokban a cserjésedés nyomkövetése és szükség esetén cserjeirtás végzése. A Tohonya nev lokalitásban a sövénykerítés felújítása.
- A boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) állományának meg rzése, él helyein az erd gazdálkodási tevékenységek, valamint a vágástisztítás korlátozása.
- A tornai vért (*Onosma tornensis*) állományának meg rzése érdekében az él helyén el forduló bálványfa és feketefeny eltávolítása. Az él helyén cserjésedés nyomkövetése és szükség esetén az er sen záródott cserjések felnyitása.
- A Natura 2000 jelöl él helyek és fajok védelme érdekében a túllegeltetés kerülése, a legel állatállomány s r ségének csökkentése, különösen a Tohonya völgy - Szelcepuszta közötti területen.
- Kizárólag a Natura 2000 kijelölés céljaival, természetvédelmi célkit zésekkel összhangban álló vadgazdálkodás folytatása.

Mivel a terület számos nemzetközi és hazai védettségi kategóriával átfed, figyelemmel kell lenni az ezekhez kapcsolódó célkit zésekre is.

Az alábbiakban a HUAN10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi terület természetvédelmi célkit zéseit tárgyaljuk:

Általános célkit zések

- A kijelölés alapjául szolgáló közösségi jelent ség él helytípusok és fajok kedvez természetvédelmi helyzetének meg rzése, fenntartása, helyreállítása.
- A Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve az ennek meg rzését, fenntartását biztosító gazdálkodás feltételeinek biztosítása.
- A területen belüli természetes él helyek fragmentációjának csökkentése, él helyi kapcsolatok er sítése, kialakítása.
- A nem honos fafajú erd állományok folyamatos átalakítása a term helyre jellemző honos erd állományra.
- A természetszer erd m velési technológiák fokozatos bevezetése a teljes erd területen.
- A környezeti természetekkel meglév ökológiai kapcsolatok fenntartása, szükség esetén helyreállítása.
- A terület táji és természeti adottságainak meg rzésével, fenntartásával a középhegységi és a síkvidéki területek közötti ökológiai kapcsolatok fenntartásában betöltött összeköt , közvetít szerepének fenntartása, er sítése.
- A terület apróvadállományának meger sődését szolgáló, valamint a fészkel madárfajokat veszélyeztet predátor- és dűvadállomány kontrollját biztosító vadgazdálkodás támogatása.

- A területen lévő középvezeték vezeték és oszlopok madárvédelmi eszközökkel történő felszerelése, ill. meglévő szabadvezetékek földkábelrel történő kiváltása szükséges.
- Egyes prioritás-fajok vonatkozásában (pl. haris, fekete gólya, darázsölyv, kígyászölyv) a fészkelő helyek lokális védelme, zavartalanságuk biztosítása.
- A terület természetvédelmi kezelését megalapozó kutatások, vizsgálatok elvégzése, támogatása.
- A terület természeti értékeinek oktatási, környezeti nevelési, ismeretterjesztési célú bemutatása (a természetvédelmi kezeléssel által kialakított tanösvény és annak infrastruktúrájának a fenntartásával).
- A terület infrastrukturális és ipari fejlesztésekkel szembeni védelme.
- A területen található közösségi jelentőségű jelöl madárfajok, különös tekintettel a császármadár (*Bonasa bonasia*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), hamvas küll (*Picus canus*), uráli bagoly (*Strix uralensis*) és bajszos sármány (*Emberiza cia*) állományok megőrzése, a fajok kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása, helyreállítása, illetve növelése.
- Az erdőtervezés során a jelöl fajok állományának megőrzése érdekében törekedni kell a terület erdőiben a természetközeli állapotú élőhelyek megőrzésére, az egyes területek erdőgazdálkodás alóli mentesítésére, illetve a folyamatos erdőborítást biztosító, elegyes-vegyeskorú-mozaikos állományszerkezetet eredményező erdőkezelés felé történő elmozdulást kell el segíteni.
- Honos fafajú, természetesen állományokban csak természetes felújítás (felújítógátás, szálalógátás) javasolt. Idegenhonos fafajokkal elegyes erdőben ugyancsak a természetes felújítások valamelyikét javasoljuk.
- A tisztító (tisztítást, gyérítést), készletgondozó használatot, felújítógátást, bontógátást, szálalógátást az honos lombos elegyfa-fajok kíméletével (az idegenhonos fafajok rovására), az állományokon belül meglévő változatosság megőrzésével és bővítésével javasolt tervezni. Az idősebb, böhönc-jellegű faegyedek (hagyásfák, famatuzsálemek) és az odúlakó madarak számára kiemelt fontosságú odvas fák minden esetben visszahagyandók.
- Növedékfokozó gyérítések, készletgondozó használatok, felújítógátás, bontógátás, szálalógátás tervezése esetén (honos lombos fafajokból) lábbon álló és fekvő holtfa egy része mindenhol visszahagyandó a fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) állományok megőrzése érdekében.
- Tarvágásos véghasználat csak idegenhonos fafajú erdőrészekben, vagy állományrészekben, maximum 3 ha kiterjedésben tervezhető. Az idegenhonos fafaj letermelése után mesterséges erdősítésre csak a potenciális erdőtársulás f - és elegyfa-fajai tervezhetőek, illetve használhatóak (B, B-GY, GY-KTT, GY-KTT-B, KTT, KTT-CS, KTT-H, KTT-MOT, CS, CS-KTT, CS-MOT, MOT-KTT, FÜ, FÜ-E, MÉ, MÉ-E).
- A császármadár (*Bonasia bonasia*) állományok megőrzése érdekében az erdőápolási munkák során az erdősen cserjés aljú erdőfoltok meghagyása, valamint a vaddisznó állomány visszaszorítása szükséges.
- A bajszos sármány (*Emberiza cia*) élőhelyein az idegenhonos fafajok pl. bálványfa visszaszorítása szükséges.
- A térségre jellemző gyepterületek természetközeli állapotjának fenntartása a megfelelő gyephasznosítás és kezelés biztosításával;
- A mezőgazdasági földhasználatra visszavezethető, a táplálékláncon keresztül ható vegyi terhelés kockázatának mérséklése, illetve megszüntetése.

- A területen lévő középfeszültség vezetékek és oszlopok madárvédelmi eszközökkel történő felszerelése.
- A jelölt fajok esetében a fészkelő helyek, illetve ismert gallyfészkek háborítatlanságát biztosítani kell a költési időszakban és a megfelelő minőségű fészkelő helyek, illetve ismert gallyfészkek megőrzését a költési időszakon kívül is.

Specifikus célok

Az alábbiakban felsorolt összes jelölő madárfaj esetében elsődleges cél a területen jelenleg előforduló állomány nagyság megtartása.

Erdei él helyekhez kötődő, odúlakó madárfajok: A220 uráli bagoly (*Strix uralensis*); A207 kék galamb (*Columba oenas*); A239 fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*); A238 közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*); A236 fekete harkály (*Dryocopus martius*); A321 örvös légykapó (*Ficedula albicollis*); A234 hamvas küllő (*Picus canus*); A320 kis légykapó (*Ficedula parva*)

Urali bagoly (*Strix uralensis*)

Állomány nagyság: 5-20 pár

Populáció: B

Trend: stagnáló

Kék galamb (*Columba oenas*)

Állomány nagyság: 150-200 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Féhrhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*)

Állomány nagyság: 30 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*)

Állomány nagyság: 200-300 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Fekete harkály (*Dryocopus martius*)

Állomány nagyság: 120-150 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Örvös légykapó (*Ficedula albicollis*)

Állomány nagyság: 700-800 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Hamvas küllő (*Picus canus*)

Állomány nagyság: 100-150 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Kis légykapó (*Ficedula parva*)

Állomány nagyság: 3-5 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Veszélyeztető tényezők:

Az erdei él helyekhez kötődő, odúlakó fajok szempontjából az erdőgazdálkodás, azon belül is az álló és fekvő holtfa eltávolítás és az idős, odvas fák kiszelektálása, az intenzív erdőgazdálkodás végzése jelenti a legjelentősebb veszélyeztető tényezőket. Az erdőgazdálkodási tevékenység nagyobb részben a bejelentett, tervszerű erdőgazdálkodást végző erdőgazdálkodókhoz kapcsolódik, de kisebb arányban az illegális fakitermelés is jelen van a területen. Az őshonos erdőállományokban létrehozott idegenhonos fafajokból álló erdősítések jelenléte és a természetes

erd állományok inváziós fajok miatt történő átalakulása is fontos veszélyeztető tényező. A hatások jelentős része a táplálékbázis visszaszorulásán és a fészkelő helyek csökkenésén keresztül hat, miközben az erdei munkamegvalósítók a zavarás érzékeny fajok esetében (pl. uráli bagoly) a fészkelő helyek megsemmisülését is okozhatják, míg az alkalmazott kemikáliák mérgezést okozhatnak.

Az infrastrukturális elemek közül elsősorban a középvezetési vezeték káros hatásai jelentősek, mely a madárfajok közvetlen pusztulását okozhatják. Térségi szinten, a táplálékbázison keresztül a mezőgazdaságban alkalmazott kemikáliák is veszélyeztetik az egyedek életmódját, szaporodását.

Objektum	Probléma	Környezeti tényező	Célkitűzés	Eszközök a célkitűzések elérésére	Határidő	Érintett ágazat	Megjegyzés
Élőhelyek változása, leromlása (általános)	A természetes erdő szerkezet hiánya, leromlása, véghasználatok nagy aránya.	Idős, odvas fák	Cél az erdő közelében természeteshez hasonló faj- és korösszetételének megőrzése, helyreállítása és fejlesztése, a természetes folyamatok során képződő álló és fekvő holtfa megfelelő mennyiség jelenlétének biztosítása.	A legfontosabb veszélyeztető tényezőnek az intenzív erdőgazdálkodás számít. Így a fajok számára az örökzöld illetve faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba, minél nagyobb területen történő áttérés lenne az optimális kezelés a cél elérése érdekében.	Folyamatos	Erdészeti	
Struktúra	Lábon álló és fekvő holtfa alacsony mennyisége vagy teljes	Holtfa	A középkorú és idősebb állományokban (>40 év) min. 5-20 m ³ /ha lábon	Hatósági előírás, egészségügyi termelések visszafogása, érintetlenül hagyandó hagyásfacsoportok kijelölése	10 év	Erdészeti	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
	hiánya		száradó és fekv holtfa biztosítása				
Veszélyeztet tényez minimalizálása (elektromos vezetékek)	Az elektromos vezetékek számos jelöl madárfaj esetében okoznak pusztulást.	Akadálymentes légtér	Az elektromos áram és ütközések okozta pusztulásokat a tervezés, kivitelezés során meg kell el zni, vagy szigeteléssel, láthatósági berendezések használatával kell csökkenteni annak negatív hatásait, ideértve a meglév szabadvezetékek földkábelrel történ kiváltását is.	Szolgáltatókkal való folyamatos kapcsolattartás, a tervezés, kivitelezés során.	Folyamatos, illetve a szolgáltatók fejlesztéséhez (pl. vezetékszakaszok cseréje, felújítása) valamint természetvédelmi projektekhez kapcsolódóan.	Energetika, építésügy, közlekedés	šAkadálymentes Égboltó kezdeményezés keretében országos lépték tevékenységek kerülnek egyeztetésre.
Táplálékbázis uráli bagoly esetében	A fészkel hely közelében folytatott mérgezéseknek az uráli baglyok is áldozatul	Egészséges, mérregmentes táplálék.	Mérgezések elkerülése.	Mérgező esetek felderítése, visszatartó er vel bíró szankcionálása. kommunikáció.	Folyamatos	Erdészet	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
	esnek.						

Erdei él helyekhez kötődő, gallyfészkes madárfajok: A030 fekete gólya (*Ciconia nigra*); A072 darázsölyv (*Pernis apivorus*); A080 kígyászölyv (*Circaetus gallicus*); A220 uráli bagoly (*Strix uralensis*)

Fekete gólya (*Ciconia nigra*)

Állomány nagyság: 2-3 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Darázsölyv (*Pernis apivorus*)

Állomány nagyság: 10-20 pár

Populáció: C

Trend: csökken

Kígyászölyv (*Circaetus gallicus*)

Állomány nagyság: 2-3 pár

Populáció: B

Trend: stagnáló

Uráli bagoly (*Strix uralensis*)

Állomány nagyság: 5-20 pár

Populáció: B

Trend: fluktuáló

Veszélyeztető tényezők:

Az erdei él helyekhez kötődő, gallyfészket építő madárfajok szempontjából az erdőgazdálkodás, azon belül is a nagy területeket érintő véghasználatok, az egykorú erdőállományok kialakítása, valamint az erdőgazdálkodási tevékenységek során történő zavarások jelentik a legjelentősebb veszélyeztető tényezőket. A nagy, egybefüggő erdőterületeket fenntartó, vegyes kor és fafaj összetételű örökérfő és az azokban természetes arányban előforduló idős, fészkeképítésre alkalmas fák hiánya miatt nem állnak rendelkezésre jó természetességű fészkelőhelyek. A károsító erdőgazdálkodási tevékenység nagyobb részben a bejelentetett, tervszerű erdőgazdálkodást végző erdőgazdálkodókhoz kapcsolódik, de kisebb arányban az illegális fakitermelés is jelen van a területen. Az őshonos erdőállományokban létrehozott idegenhonos fafajokból álló erdősítések jelenléte és a természetes erdőállományok inváziós fajok miatt történő átalakulása is fontos veszélyeztető tényező. A hatások jelentős része az idős erdőállományok visszaszorulásán és a fészkelőhelyek csökkenésén keresztül hat, miközben az erdei munkamezők - a zavarás következtében - a fészkelőhelyek megsemmisülését is okozhatják. Minden itt felsorolt faj számára fontosak a nyílt, vagy mozaikos tájalelemek is, melyek táplálkozó területet jelentenek. Ezek záródása, becserjésedése mind a hegylábi, mind a domboldal belsejében lévő területeken a táplálkozó területek beszűkülését okozza. Az infrastrukturális elemek közül első sorban a középvezetékvezetékek káros hatásai jelentősek, melyek a

madárfajok közvetlen pusztulását okozhatják. Térségi szinten, a táplálékbázison keresztül a mez gazdaságban alkalmazott kemikáliák is veszélyeztetik az egyedek életm ködéseit, szaporodását.

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
Él helyek változása, leromlása (általános)	A természetes er szerkezet hiánya, leromlása, véghasználatok nagy aránya.	Id s, fészkelésre alkalmas erd állomány	Cél az erd k természeteshez közeli faj- és korösszetételének meg rzése, helyreállítása és fejlesztése, a természetes folyamatok során jelenlév id s fák megfelelő mennyiség jelenlétének biztosítása.	A legfontosabb veszélyeztet tényez nek az intenzív erd gazdálkodás számít. Így a fajok számára az örökerd , illetve faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba, minél nagyobb területen történ áttérés lenne az optimális kezelés a cél elérése érdekében.	Folyamatos	Erdészet	
Struktúra	Egykorú erd állományok	Id s, fészkelésre alkalmas fák	shonos fajokból álló elegyes, többszint erd állományok kialakítása	Hatósági el írásokon keresztül az Véghasználatok, szelektáló és nevel vágások visszafogása	10 év	Erdészet	
Veszélyeztet	Adathiány,	Id s,	Az aktuális	Rendszeres	Folyamatos	Erdészet,	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
tényez minimalizálása (fészkes fák kivágása)	kommunikációs hiány, hatósági korlátozás hiánya miatt a fészket tartó fa kivágása, erdészeti munkavégzések során a költés zavarása.	fészkelésre alkalmas fák	fészkelések ismerete, a fészek környezetére vonatkozó korlátozások kiadása.	fészektérképezés, nyomon követés, valamint hatósági el írásokon keresztül az erd tervezési folyamat során, illetve egyedi korlátozási határozatok kiadásával.		természetvédelem	
Veszélyeztet tényez minimalizálása (elektromos vezetékek)	Az elektromos vezetékek számos jelöl madárfaj esetében okoznak pusztulást.	Akadálymentes légtér	Az elektromos áram és ütközések okozta pusztulásokat a tervezés, kivitelezés során meg kell el zni, vagy szigeteléssel, láthatósági berendezések használatával kell csökkenteni annak negatív hatásait, ideértve a meglév	Szolgáltatókkal való folyamatos kapcsolattartás, a tervezés, kivitelezés során.	Folyamatos, illetve a szolgáltatók fejlesztéséhez (pl. vezeték szakaszok cseréje, felújítása) valamint természetvédelmi projektekhez kapcsolódóan.	Energetika, építésügy, közlekedés	Akadálymentes Égbolt kezdeményezés keretében országos lépték tevékenységek kerülnek egyeztetésre.

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközők a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
			szabadvezetékek földkábellet történ kiváltását is.				
Táplálkozóhelyek megléte	Fekete gólya esetében a víztestek, a többi faj esetében a nyílt táplálkozóterületek elt nése, kiszáradás, vagy mez gazdasági m velés esetleg erd sítés hatására.	Nyílt és gólya esetében vizes táplálkozóhely	Táplálkozóhelyek meg rzése	A gyepes él helyek beszántásának és rajtuk erd telepítésnek a megakadályozása hatásági módszerekkel. Cserjeirtással nyílt él helyek helyreállítása.	Folyamatos	Erdészet, mez gazdaság, gazdálkodók, természetvédelem	
Táplálékbazis	Mez gazdaságban használt n vényvéd szerek a fajok táplálékállatainak számát csökkentik, valamint fekete gólya esetében a vízszennyezések okozhatják a táplálékállatok pusztulását.	Megfelel mennyiség , vegyszermentes táplálékállat	Megfelel mennyiség és min ség táplálékállat biztosítása	Mez gazdasági kemikáliák csökkentése hatásági módszerekkel	Folyamatos	Erdészet, mez gazdaság, gazdálkodók, természetvédelem	

Agrárterületekhez kötődő földön fészkelő fajok: A122 haris (*Crex crex*); A246 erdei pacsirta (*Lullula arborea*)

Haris (*Crex crex*)

Állomány nagyság: 5-20 pár

Populáció: C

Trend: fluktuáló

Erdei pacsirta (*Lullula arborea*)

Állomány nagyság: 100-120 pár

Populáció: B

Trend: stagnáló-csökken

Veszélyeztető tényezők:

A gyepekhez, esetleg kisebb részben lucernás szántókhoz kötődő, földön fészkelő fajok szempontjából a mezőgazdaság intenzifikálása jelenti a legjelentősebb veszélyeztető tényezőt. A fészkelő helyet jelentő lágyszárú vegetáció kezelése során probléma lehet az intenzív és nem megfelelő időpontban, nem megfelelő módon és eszközzel végzett kaszálás. Gyepek esetében a legelő- és rétgazdálkodás felhagyása is okozhat problémát, ugyanakkor a haris élőhelyeken a legeltetés nem előnyös a faj számára. A kezelés tartós elmaradása a gyepekhez kötődő madárfajok eltűnését eredményezheti. Veszélyeztetheti hosszú távon a faj élőhelyeinek eltűnését, átalakulását az inváziós növényfajok térnyerése is. A földön fészkelő fajok sikeres szaporodását nagyban veszélyezteti a gyepekhez köthető predátorok és dűvadak jelenléte (elsősorban vörös róka, kóbor kutya és macska, varjúfélék, stb.)

Objektum	Probléma	Környezeti tényezők	Célkitűzés	Eszközök a célkitűzések elérésére	Határidő	Érintett ágazat	Megjegyzés
Élőhelyek minőségi és mennyiségi mutatói (gyepek hasznosítása)	A gyepek kezelése során nem megfelelő időben történő kaszálás. A hatása a szaporodásra	Kaszált, üdöggyepek	Célként évente lokalizálni az egyes revíreket. A gazdálkodók tájékoztatása a revírekről területén	Az adott évben rendszeres revírtérképezés. Kaszálások bejelentése során a szükséges korlátozások elírása.	Folyamatos, évente a kaszálási-fészkelési időszak folyamán	Mezőgazdaság, természetvédelem, erdészet, vízügy	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkitzés	Eszközök a célkitzések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
	sikert csökkenti és növelheti a fióka-mortalitást.		térbeli és időbeli korlátozások elírása.				
Élőhelyek minőségi és mennyiségi mutatói (gyepek hasznosítása)	A gyepek megvelésének a felhagyása, a szukcessziós folyamatok elrehabilitálása miatt csökken a fészkelőhelyek jelentős gyepterületek kiterjedése. A legeltetéssel történő hasznosítás helyett az élőhelyeket csökkenti.	Kaszálással hasznosított gyepek	A mozaikostársaszerkezethez illeszkedő természetvédelmi szempontból optimális intenzitású régeltetési módok megvalósítása.	Az agrár-környezetgazdálkodási támogatások elérhetővé tétele a földhasználók számára (zonális és horizontális programok)	Folyamatos, illetve agrár-környezetgazdálkodási programok meghirdetéséhez kapcsolódóan.	Mezőgazdaság, természetvédelem, erdészet, vízügy	
Állományosság (predátorok)	A földön fészkelő fajok sikeres szaporodását nagyban veszélyezteti a	Zavartalan, biztonságos fészkelőhely	A fajok fészkelésének biztosítása, a predációs nyomás csökkentésével	Hatósági eszközök, illetve célzott programokhoz kapcsolódva (pl. LIFE pályázatok)	Folyamatos, illetve projekt ütemezéshez igazodva.	Vadászat	A vadállomány kezelését nem lehet Natura 2000 terület

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkitzés	Eszközök a célkitzések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
	gyepekhez köthet predátorok és dűvadak jelenléte (els sorban vörös róka, kóbor kutya és macska, nyestkutya, varjúfélék)		. A predátorok csökkentése a jelzett fajok kedvez természetvédelmi helyzetének meg rzése, illetve elérése érdekében.				szintjén kezelni, csak komplex, vadgazdálkodási egység szint intézkedések lehetnek eredményesek.
Él helyek változása, leromlása (inváziós fajok)	A gyepes él helyeken megjelen és terjed inváziós fajok általános él helyleromlás t, valamint az él hely olyan mérv átalakulását okozzák, mely az ahhoz köth d fajok elt nését eredményezheti k.	Inváziós fajktól mentes környezet.	A gyepek fenntartó használatával az inváziós növényfajok terjedésének a megakadályozása. Kiemelt jelent ség gyepterületeken törekedni kell a legjelent sebb fajok teljes eliminációjára.	A terület fenntartó kezelésével az inváziós fajok terjedése megakadályozható hatósági eszközökkel (a 269/2007. Korm. rendelet el írásai, illetve a bérleti szerz dések alapján a földhasználónak védekezési kötelezettsége van).	Folyamatosan (de kiemelt figyelemmel a korai észlelés és beavatkozás elvére új betelepül faj esetében azonnal).	Mez gazdaság, természetvédelem , erdészet, vízügy	
Él helyek	A gyepek	Zavartalan	Megfelel	Égetések megelőzése,	Folyamatos	Mez gazdaság,	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkitzés	Eszközök a célkitzések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
leromlása, pusztulása (égetés)	tavaszi égetése a már fészkel fajok fészkeljait tönkreteszi, leégett él helyek nem alkalmasak a fészkelésre.	fészkel hely	menyiség és minőség zavartalan fészkel hely biztosítása .	kommunikáció, hatósági intézkedések		természetvédelem , erdészet, gazdálkodók, önkormányzatok	

Agrárterületekhez kötődő fás, cserjés növényzetben fészkelő madárfajok: A338 töviszúró gébics (*Lanius collurio*); A307 karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)

Töviszúró gébics (*Lanius collurio*)

Állomány nagyság: 200-250 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*)

Állomány nagyság: 100-150 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Veszélyeztető tényezők:

A cserjésekhez kötődő fajok szempontjából a szegélyél helyek (mezsgyék, árkok, fasorok) felszámolódása, a kisparcellás tájszerkezet átalakulása és a nagytablás, monokultúrák kialakulása a legfontosabb veszélyeztető tényezők. A parcella szerkezet megváltozása, a kisebb területek összevonása és a korábbi azokat elhatároló táji elemek, mint például a cserjesávok és utak felszámolása e fajok fészkelő helyeinek csökkenését okozzák. Kiemelhető veszélyeztető tényező a cserjések irtási időszak helytelen megválasztása is. Szántóterületek közötti fészkelő helyek esetében a növekvő trágya és vegyszer kijuttatás, a vetéskultúrák átalakulása (pl. ipari növények, kapáskultúrák, energetikai célú ültetvények térnyerése), az ezzel járó intenzív termesztéstechnológia gyakorlata emelendő ki, mint negatív hatótényező. E hatások jelentős része a táplálékbázis visszaszorulásán keresztül hat, miközben a cserjéseket érintő munkaműveletek számos esetben a fészkelő helyek megsemmisülését okozzák. A táplálkozó területként használt gyepek esetében leginkább azok eltérő használat, felhagyása okoz problémát a kezelés tartós elmaradása a gyepekhez kötődő madárfajok eltérő névelésének eredményezheti. A felhagyás következtében felgyülemlett avar eltávolításának gyakori módja az égetés, amely a fészkelő helyek pusztulásával jár, valamint alkalmatlanná teszi a területet a fészkelésre. Az infrastrukturális elemek közül elsősorban a közutak káros hatásai jelentősek, melyeken a nagy sebességgel közlekedő gépjárművek a madárfajok közvetlen pusztulását okozhatják.

Objektum	Probléma	Környezeti tényező	Célkitérés	Eszközök a célkitérések elérésére	Határidő	Érintett ágazat	Megjegyzés
----------	----------	--------------------	------------	-----------------------------------	----------	-----------------	------------

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
Él helyek min ségi és mennyiségi mutatói (fásszárú vegetáció csökkenése)	A fás, cserjés vegetációhoz köthet fajok szaporodási sikeressége romlik a megfelelő méret és min ség fészkel helyek hiányában.	S r cserjések	A táj fontos alkotóelemét biztosító fás, cserjés szegélyek meg rzése, helyreállítása és fejlesztése.	Él helyek meg rzése, illetve Él helyfejlesztés (cserjések, fasorok telepítése). A meg rzés els sorban természetvédelmi rszolgálati feladat (ellen rzés, védelem), míg a fás szegélyek kialakítása fejlesztésként jelentkezik (agrár-környezetvédelmi intézkedések, esetleg aktuálisan futó, célzott természetvédelmi fejlesztések, projektekhez köt d en pl. LIFE projektek).	Folyamatos, illetve agrár-környezetgazdálkodási programok meghirdetéséhez, valamint projekt ütemezéshez kapcsolódóan.	Mez gazdaság	A szegélyek fejlesztésével a jelöl madárfajok táplálékbázisát képez fajok állományai is meger sődnek (gerinctelen fauna).
Él helyek	A	Biztonságos,	Az	Hatósági	Folyamatos, illetve	Közlekedés,	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
min ségi és mennyiségi mutatói (infrastrukturális fejlesztések)	településekhez illeszked en, illetve az úthálózathoz kapcsolódóan infrastrukturális fejlesztések valósulnak meg vagy tervezettek (pl. új burkolt utak, mez gazdasági telephelyek, napelem- illetve szélér m parkok). Ezek megvalósulása esetén az agrárterületek összkiterjedése csökken, mely révén a jelöl madárfajok táplálkozó és kis részben szaporodóhelye sz kül, illetve	akadálymentes légtér	infrastrukturális fejlesztésekkel érintett területvesztés minimalizálása, a jelöl fajok életterének a sz külésének és közvetlen veszélyeztetésének megakadályozása.	intézkedések (hatásbecslési eljárási, illetve engedélyezési eljárásokban a maximális kármérsékl intézkedések érvényesítése). Térségi tervezés (pl. településrendezési eszközök) során a természetvédelmi érdekek érvényesítése.	adott beruházási projekt ütemezéséhez illeszkedve.	energetika	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
	növekedhet a gázolásos, ütközéses esetek száma.						
Él helyek leromlása, pusztulása (égetés)	A gyepék tavaszi égetése a már fészkel fajok fészkeljait tönkretesz, leégett él helyek nem alkalmasak a fészkelésre.	Zavartalan fészkel hely.	Megfelel mennyiség és min ség zavartalan fészkel hely biztosítása	Égetések megelőzése, kommunikáció, hatósági intézkedések	Folyamatos	Mezőgazdaság, természetvédelem, erdészet, gazdálkodók, önkormányzatok	

Mozaikos él helyekhez kötődő földön fészkelő fajok: A104 császármadár (*Bonasia bonasia*); A378 bajszos sármány (*Emberiza cia*), A224 lappantyú (*Caprimulgus europaeus*)

Császármadár (*Bonasia bonasia*)

Állomány nagyság: 15-20 pár

Populáció: A

Trend: csökken

Bajszos sármány (*Emberiza cia*)

Állomány nagyság: 250-400 pár

Populáció: A

Trend: stagnáló

Lappantyú (*Caprimulgus europaeus*)

Állomány nagyság: 15-20 pár

Populáció: C

Trend: csökken

Veszélyeztető tényezők:

A gyepekkel mozaikoló, többnyire melegkedvelő tölgyesekhez, karsztbokorerdőkhez kötődő, földön fészkelő fajok szaporodást nagyban veszélyezteti a gyepkezek közhalt predátorok és dúvadak jelenléte (elsősorban vörös róka, vaddisznó, kóbor kutya és macska, varjúfélék, stb.). Veszélyeztetheti hosszú távon a nevesített fajok élhelyeinek eltűnését, átalakulását az inváziós növényfajok térnyerése is, illetve a fészkelési időszakban történő erdőmivelés, illetve az erdő és mezőgazdasági mvelés során a cserjések megszüntetése.

Objektum	Probléma	Környezeti tényezők	Célkitűzés	Eszközök a célkitűzések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
Állomány nagyság (predátorok)	A földön fészkelő fajok sikeres szaporodását nagyban veszélyezteti a gyepkezek közhalt predátorok és	Zavartalan biztonságos fészkelő hely	A fajok fészkelésének biztosítása, a predációs nyomás csökkentésével. A predátorok csökkentése a jelzett fajok	Hatósági eszközök, illetve célzott programokhoz kapcsolódva (pl. LIFE pályázatok)	Folyamatos, illetve projekt ütemezéshez igazodva.	Vadászat	A vadállomány kezelését nem lehet Natura 2000 terület szintjén kezelni, csak komplex,

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkitzés	Eszközök a célkitzések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
	dúvadak jelenléte (elsősorban vörös róka, vaddisznó, kóbor kutya és macska, varjúfélék)		kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, illetve elérése érdekében.				vadgazdálkodási egység szintjén intézkedések lehetnek eredményesebbek.
Élőhelyek változása, leromlása (inváziós fajok)	A mozaikos élőhelyeken megjelenő és terjedő inváziós fajok általános élőhelyleromlás, valamint az élőhely olyan mérvű átalakulását okozzák, mely az ahhoz kötődő fajok eltűnését eredményezheti.	Inváziós fajktól mentes környezet	A fajok fészkelőhelyét jelentő élőhelyeken az inváziós növényfajok terjedésének a megakadályozása. Nevesített fajok élőhelyein törekedni kell a legveszélyesebb (pl. bálványfa) teljes eliminációjára.	Természetvédelmi célú kezelésekkkel az inváziós fajok terjedése megakadályozható.	Folyamatosan (de kiemelt figyelemmel a korai észlelés és beavatkozás elvére új betelepülő faj esetében azonnal).	Természetvédelem, erdészet	
Élőhelyek mennyisége, minősége	Gyepmvelés felhagyása (pl. legeltetés vagy	Élőhely minősége	Megfelelő mennyiség és minőség	Az agrár-környezetgazdálkodási támogatások elérhetővé	Folyamatosan, illetve agrár-környezetgazd	Mezőgazdaság, erdészet, gazdálkodók,	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkitzés	Eszközök a célkitzések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
(gyepek hasznosítása)	kaszálás megszüntetése) Erd széli területeken, fás legelők környékén, gyümölcsösökben a legeltetés/kaszálás felhagyásával folytatkozik a fajok pl. lappantyú él helye. A bajszos sármány esetében mozaikos gyepes cserjés él helyek eltérése.		él hely biztosítása	tétele a földhasználók számára (zonális és horizontális programok)	álkodási programok meghirdetéséhez kapcsolódóan.	természetvédelem	
Él helyek változása, leromlása (erdészeti)	- császármadár esetében	Mozaikos él helyszerkezet megszüntetése, cserjeszint, erdőszegél	Megfelel minőség, zavartalan fészkelési hely	Egy hektáronál nem nagyobb foltokból álló, mozaikos él helyszerkezet kialakítása, fenntartása. Mogyoró, kecskerágók, vadrózsák, galagonyák, somok, fekete bodza,	A császármadár revírek helyének minél pontosabb beazonosítása. A	Folyamatos	Erdészeti, természetvédelem

		<p>yek kivágása, ritkítása, erd m vel és során emberi jelenlét a fészkelési id szakba n</p>		<p>boróka és sóska borbolya alkotta, fejlett cserjeszint jelenlétének biztosítása.</p> <p>Rendszeres emberi zavarástól mentes költ hely biztosítása költési id szakban.</p>	<p>császármadár konkrét fészkel helye 500 méteres sugarú körzetében az erdészeti (erd m velési és erd használati) munkák id beli szabályozása: munka csak a március 1-t 1 július 31-ig terjed id szakon kívül végezhet .. Nyílt, kétoldalú kommunikáció az erd - és f ként a vadgazdálkod ókkal a császármadár kipusztulástól való megmentése</p>		
--	--	---	--	---	--	--	--

					érdekében. Az elmúlt 10 évb 1 konkrét el fordulási adatával rendelkez erd részlet átmeneti, faanyagtermel ést nem szolgáltató vagy örökerd üzemmódba való sorolása vágásos üzemmód helyett.			
--	--	--	--	--	---	--	--	--

Antropogén, rontott él helyekhez kötődő fajok: A215 uhu (*Bubo bubo*)

Uhu (*Bubo bubo*)

Állományméret: 1-4 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Veszélyeztető tényezők:

A faj fészkelése a hegyvidék antropogén hatásra kialakult létesítményeihez (bányák) kötődött és a revírek részét képező táplálkozó területe is részben a települések közeléhez (patkány), részben nagyobb mezőgazdasági területekhez, vizes élőhelyekhez kötődött, ezért az ezeken a területeken végzett antropogén tevékenységek veszélyeztetik. Kiemelhető ezek közül az áramütés, vezetékekkel, szögcsatlókkal való ütközésekkel felfakadó mortalitás, a táplálkozó területek megszűnése, leromlása. Mivel a faj szívesen fogyaszt rágcsálókat, így veszélyeztetett a táplálékhiányon keresztül is, különösen ha azt a települések, esetleg hulladéklerakók közvetlen közelében szerzik (pl. egér és patkánymég). A fészkelőhely jelentős bányákban történő elhelyezése szintén veszélyeztetheti.

Objektum	Probléma	Környezeti tényező	Célkitűzés	Eszközök a célkitűzés elérésére	Határidő	Érintett ágazat	Megjegyzés
Veszélyeztető tényező minimalizálása (elektromos vezetékek)	Az elektromos vezetékek számos jelölt madárfaj esetében okoznak pusztulást.	Akadálymentes légtér	Az elektromos áram okozta pusztulásokat a tervezés, kivitelezés során meg kell előzni, vagy szigeteléssel kell csökkenteni annak negatív hatásait,	Szolgáltatókkal való folyamatos kapcsolattartás, a tervezés, kivitelezés során.	Folyamatos, illetve a szolgáltatók fejlesztéséhez (pl. vezetékcsatlakozók cseréje, felújítása) valamint természetvédelmi projektekhez	Energetika, építésügy, közlekedés	• Akadálymentes Égbolt kezdőmunkák keretében országos

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
			ideértve a meglév szabadvezetékek földkábelrel történ kiváltását is.		kapcsolódóan.		lépték tevékenységek kerülnek egyeztetésre.
Él helyek változása, leromlása (bányam velés)	M köd bányákban való megtelepedés esetén a meglév fészkel helyek konfliktusforrássá válhatnak. A faj költségét zavarja a bányam velés.	Zavartalan észkelésre alkalmas felületek	A Natura 2000 területen és annak peremén található bányákban ismert fészkel helyek meg rzése, a fészkelési lehet ségek biztosítása.	Hatósági eszközök (egyedi korlátozások) valamint az üzemeltet kkel történ egyeztetések a konfliktusok elkerülése érdekében. Bányam velés id beli korlátozása.	Folyamatos, illetve az üzemeltetéshez kapcsolódóan.	Bányászat, természet	
Táplálékbázis	A fészkel hely közelében folytatott mérgezéseknek az uhuk is áldozatul esnek.	Egészséges, mérregmentes táplálék.	Mérgezések elkerülése.	Mérgezőesetek felderítése, visszatartó er vel bírós zankcionálása.	Folyamatos.	Bányászat, erdészet, önkormányzatok	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközök a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
				kommunikáció			

Vizes élőhelyekhez kötődő fajok: A261 hegyi billeget (*Motacilla cinerea*)

Hegyi billeget (*Motacilla cinerea*)

Állomány nagyság: 20-30 pár

Populáció: C

Trend: stagnáló

Veszélyeztetettség tényezői:

A faj fészkelése a hegyvidék természetes vízfolyásain a patakok mentén jellemző. Csak igen kis mértékben a táplálékbázisán keresztül a patakok, és a patakok menti élőhelyek szennyezése miatt veszélyeztetett.

Objektum	Probléma	Környezeti tényező	Célkitűzés	Eszközök a célkitűzések elérésére	Határidő	Érintett ágazat	Megjegyzés
Élőhelyek változása, leromlása (általános)	A vizes élőhelyekhez köthető fészkelő madárfaj állományát a patakok, mint vizes élőhelyek leromlása, megszűnése kizáradása/elöntése kismértékben veszélyezteteti. A	Optimális vízellátással rendelkező vizes élőhely	Cél a nevesített faj állományainak megőrzése és fejlesztése a vizes élőhelyeken tapasztalható kedvezőtlen folyamatok minimalizálása révén.	A térségben megtalálható szennyezési források feltérképezése, szükség esetén megszüntetése hatósági eljárásokon keresztül.	Folyamatosan.	Természetvédelem, vízügy, mezőgazdaság	

Objektum	Probléma	Környezeti tényez	Célkit zés	Eszközők a célkit zések elérésére	Határid	Érintett ágazat	Megjegyzés
	fészkel helyet jelent patakok kiszáradása is kedvez tlen hatással bír a fészkelési sikerre, de a túlzott elöntés, villámárvizek sem kedvez k.						

Az Aggteleki Nemzeti Park vonatkozásában a természetvédelmi és tájvédelmi célkit zés:

Védje és rize a táj jellegzetes arculatát és természeti értékeit, különösen a jellegzetes karsztos formakincset (töbröket, víznyel ket, sziklaalakzatokat, szurdokvölgyeket, barlangrendszereket), a forrásokot, tavakat és felszíni vízfolyásokat, a jellegzetes karsztvegetációt (a karsztbokorerd ket, a magashegységi fajoknak is otthont adó erd ket), a hegyi kaszálókat és a mocsárréteket, valamint ezen él helyek természetes növény- és állatvilágát.

Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai világörökségi helyszín vonatkozásában a nemzetközi jelölés l származó célkit zés:

Az Aggteleki-és a Szlovák-karszt barlangjainak, a világörökségi helyszín kiemelked egyetemes értékének meg rzése, mely magában foglalja az egyedülálló, nemzetközi jelent ség karsztos táj, a felszín feletti és a felszín alatti képz dmények, a biológiai sokféleség, mint kiemelked tudományos, egészségügyi, oktatási, rekreációs és esztétikai érték megóvását. A kiemelked egyetemes érték meg rzése Magyarországnak, mint a Világörökség Egyezmény részes államának kötelezettsége.

Tekintettel arra, hogy az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt barlangjai világörökségi helyszín kiemelked egyetemes értéke kizárólag természeti érték, és a kezelési feladatokat külön jogszabály alapján az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság látja el, exlege az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság az aggteleki helyszín világörökségi gondnoksága. A 32/2012 (V. 8.) NEFMI rendelet 7. § (1) bekezdése szerint a kultúráért felel s miniszter a kijelölt világörökség gondnoksággal támogatási szerz dést kötött (11897/2014/KULTUR számú támogatási szerz dés) a világörökség gondnoksági feladatok ellátására.

Aggteleki bioszféra-rezervátum célja:

A Föld nagy ökoszisztéma-típusait reprezentáló, kiemelked en értékes tájak, ökoszisztémák, fajok és azok genetikai sokféleségének meg rzése, ezen kívül a fenntartható fejlődés modellterületeiként lokális szinten a kulturális, szociális és ökológiai javak fenntartható használatának el segítése, valamint a kutatási és oktatási tevékenység támogatása. A térségben a különleges geológiai és faunisztikai értékeket meg rz barlangrendszerek, illetve karsztterületek egyedülálló és rendkívül fajgazdag él világa, az ország több endemikus fajának védelme, valamint az ember és a természet harmonikus, fenntartható kapcsolatának el segítése.

Ramsari Terület (A Baradla-Domica barlangrendszer és kapcsolódó vizes él helyek) célja:

A vizes él helyek meg rzése, fenntartható vagy bölcs hasznosításuk el segítése és az erre vonatkozó megfelel jogi, intézményi és együttm ködési keretek biztosítása. A vizes területek er forrásainak hasznosítását olyan módon célozza meg, melyek egyúttal azok ökológiai jellegét nem befolyásolják, tehát a rövidtávú kizsákmányolás helyett a hosszabb távú, fenntartható hasznosítás a célja.

Nemzetközi Jelent ség Madárel hely (IBA) (Az Aggteleki-karszt és a Bódva-völgy területén) célja:

A vadonél madárfajok, rajtuk keresztül pedig az ket magába foglaló életközösség fennmaradásának hosszú távú biztosítása.

3.2. Kezelési javaslatok

šA 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján š(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltér rendelkezése hiányában kötelez földhasználati szabályokat nem állapít meg.ö

Az itt megfogalmazott kezelési javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben el forduló közösségi jelent ség értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára, megadják, hogy a jelöl értékek meg rzéséhez milyen kezelési el írás-javaslatok alkalmazása szükséges. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létez el írások esetében azok kötelez jellegét értelemszer en az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az el írásokra csak utalást tesz. A tervkészítés id pontjában jogszabály alapján kötelez en betartandó el írásokon túli, a célokhoz illeszked , kívánatos kezelést megfogalmazó el írás-javaslatok iránymutatásként szolgálnak.ö

A Natura 2000 célok megvalósításához kapcsolódó, erd - és gyepterületeket, valamint mez gazdasági területek egyaránt érint és gazdálkodáshoz köthet természetvédelmi javaslatokat kell en konkretizált és rendszerezett kezelési javasolt el írások kialakítása érdekében ún. kezelési egységek (KE) szerint dolgoztuk ki. A kezelési egységek több szempont alapján elkülönített, a különböz él helyi sajátosságokhoz és az erd k állományjellemz ihez igazodó, térben is lokalizálható egységek, melyek az esetek nagy hányadában nem követik sem az ingatlan-nyilvántartási határokat, sem az erd részlet-határokat. E megközelítés indoka, hogy a Natura 2000 célok hosszú távú megvalósításához a valós él hely és állományviszonyokra, valamint az aktuális területhasználati és/vagy gazdálkodási formákra alapozottan megfogalmazott irányelvekre van szükség.

A kezelési egységek meghatározásánál hozzávet legesen azonos jellemz kkel bíró, s ezért többé-kevésbé azonos kezelést igényl , térben is jól elhatárolható, több kritérium alapján levezethet egységeket igyekeztünk felállítani. Gyepterületeken egységesen kezeltük a védett és nem védett Natura 2000 területeket. Az erd s kezelési egységek lehatárolása összességében 3 különböz szempont figyelembe vételével történt:

(1) *Egyedi sajátosságokkal rendelkező, illetve különleges státuszú területek.* ö Védett természeti területen (Aggteleki Nemzeti Park) belül vannak olyan területi egységek, melyek kezelési egységbe sorolását valamilyen egyedi sajátosság, vagy jogszabályból levezethet speciális kötöttség határozza meg. Ezek a kezelési egységek jórészt él helyi besorolástól függetlenül kialakított, de Natura 2000 jelöl él helyek és/vagy fajok jelenlét is biztosító területrészeket (erd rezervátum magterületek, érintetlenül fenntartandó fokozottan védett területek) foglalnak magukba.

(2) *Él helytípusok szerinti differenciálódás.* ö A kezelési egységek kialakításának legfontosabb tényez je, hiszen a természetvédelmi kezelési irányelvek jelent s része él helyspecifikus. Hasonló kezelési igények esetén (például zonális erd knél) ugyanakkor

többféle él helytípus is kerülhet egy kezelési egységbe. Él helytípus-kategóriaként alaphelyzetben a Natura 2000 jelöl él helytípusokat alkalmazzuk, nem közösségi jelentőség és másodlagos erdős él helyeknél viszont a teljes körű tematikai és területi lefedettséget biztosító ÁNÉR-2011 él helytípusok is megjelennek.

(3) *Korosztályviszonyok.* Mindössze egy kategóriánál felmerül tényező, ebben az esetben (úgymond korosztályi alapon) a vágásterületek, erdősítések és nemrégiben záródott fiatalosok (ÁNÉR-kódok: P1, P3, P8) elkülönítésére került sor. A kategória kialakításának oka, hogy a vágásos erdőgazdálkodás során kialakult vágásterületek és az azok ismételt beerdülésével/beerdősítésével létrejövő kezdeti erdőstádiumok (hozzávetőlegesen 25-30 éves korig) speciális állapotjellemzőkkel bírnak és bennük a zárt, idősebb erdők kezeléséhez képest jelentősen eltérő tevékenységek folynak.

A fenti szempontrendszerrel kialakított kezelési egységekkel mivel jelöl és nem jelöl él helytípusokat egyaránt tartalmaznak és lefedik a teljes tervezési területet. Védetség alapján kezelési egységeket nem differenciáltunk, de egyrészt vannak olyan kezelési egységek, amelyek csak védett területen fordulnak elő, másrészt a jogszabályok alapján kötelezően betartandó szabályok és irányelvek az elkülönítést megfelelő módon biztosítják. A gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatokat és a jogszabályi előírások miatt kötelezően betartandó előírásokat praktikus okok miatt a kezelési egységek szerinti ismertetés előtt, azokból kiemelve tárgyaljuk. A vonatkozó térkép a 3.2.5. fejezetben található.

A fenntartási terv javaslatait az Aggteleki Nemzeti Park kezelési tervével, mely egyben Világörökségi Kezelési Terv összhangban kell alkalmazni és jelenleg kihirdetés alatt -, hiszen minden előírás és javaslat szükséges a világörökség helyszín Kiemelkedő Egyetemes Értéke megőrzése szempontjából is. Figyelembe kell venni továbbá a Zabanyik-hegy Természetvédelmi Terület kezelési tervének előírásait is. A tervet a földtani alapszervevényként, földtani képződményként, valamint ásvány és smaradvány-lellyel helyként külön jogszabályban meghatározott részterületekre vonatkozó természetvédelmi kezelési tervek figyelembe vételével kell alkalmazni.

3.2.1. Él helyek kezelése

3.2.1.1. Gazdálkodáshoz nem köthető általános javaslatok:

Az itt felsorolt javaslatok az összes kezelési egységre (KE) vonatkoznak.

Közlekedéssel kapcsolatos javaslatok:

- A területen utak nyomvonalát lehetőség szerint a Natura 2000 területen kívülre, vagy meglévő utak nyomvonalára lehet tervezni, de minden esetben a nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni szükséges.
- Új közlekedési létesítmények, illetve olyan vonalas létesítmények kiépítése, melyek a jelöl él helyek károsodását okozzák nem tervezhetők.
- A területre gépjárművel csak a területen jogszabályban engedélyezett erdőgazdálkodók és karbantartást végzők, valamint a természetvédelmi kezelési léphelyre engedély nélkül (1996. évi LIII. tv. továbbiakban Tvt.)

Látogatással, turisztikával, bemutatással kapcsolatos javaslatok:

- A terület a jelzett turistautakon és az erdészeti utakon gyalogosan szabadon látogatható. (Kivéve: Az egyes fajok él - és fészkel helyeinek látogatását a természetvédelmi kezelési id szakosan korlátozhatja). Kerékpárral - a közutak kivételével - csak a külön jelzéssel ellátott turistautakon szabad közlekedni (Tvt.)
- A turisztikai és sportolási célú fejlesztéseket - pl. turistautak, pihenők, kilátótornyokó minden esetben előzetesen egyeztetni kell a nemzeti park igazgatósággal.
- Látogatás vagy bemutatás céljából a kijelölt turistautak, tanösvények kizárólag gyalogosan, a kijelölt kerékpárutak kizárólag kerékpárral vagy gyalogosan, a kijelölt és engedélyezett lovas ösvények kizárólag lóval vagy gyalogosan vehetők igénybe. Mentésülnek a területen való tartózkodáshoz a természetvédelmi hatóság által kiadott engedély beszerzése alól a természetvédelmi kezeléshez kapcsolódó, vagy egyéb, jogszabályon végzett tevékenység során az igazgatóság munkatársai, az igazgatóság által szervezett és vezetett túrák résztvevői, és az igazgatóság megbízásából, vagy az igazgatósággal kötött együttműködési megállapodás alapján kutatást végzők. Amennyiben az igazgatóság vagy kezelési hozzájárulást adott fokozottan védett területen nyíló barlang látogatásához, az adott alkalommal a fokozottan védett természeti területre történő, kizárólag a barlang megközelítése érdekében történő belépéshez nem szükséges külön hatóság engedély beszerzése. Közvetlen életveszély elhárítása, barlangi mentés vagy egyéb más módon elő nem hárítható vészhelyzet megszüntetése esetén a fokozottan védett területre történő belépéshez nem szükséges természetvédelmi hatóság engedélyének beszerzése.
- A felhagyott külszíni bányák rekultivációja, tájrendezése során a földtudományi természeti értékek megőrzésének, bemutathatóságának feltételeit a terület adottságainak megfelelően biztosítani kell. (314/2012 Korm. rendelet)

Kutatással kapcsolatos javaslatok:

- Kutatás csak ellenőrzött módon, védett természeti területen a természetvédelmi hatóság engedélyével, a természetvédelmi kezelési hozzájárulásával végezhető (Tvt.).
- Amennyiben kutatási tevékenységet nem az igazgatóság megbízásából, kezdeményezésére vagy részvételével terveznek megvalósítani, az engedélykérelem beadásakor egyidejűleg kutatási tervet is be kell nyújtani a természetvédelmi hatósághoz. Az engedélyezési eljáráshoz kötött táj- vagy természetvédelmi célú kutatásokhoz kapcsolódóan szakmai jelentést kell leadni az igazgatóság részére a tárgyévvet követő év január 31-ig.

Vizekre vonatkozó javaslatok:

- A felszíni és felszín alatti vizekkel újabb vízkivétel csak az igazgatósággal előzetesen egyeztetve lehetséges.
- Patakban, vízfolyásokban gépjárművel való közlekedést kerülni kell, kivéve, ha gazdálkodási tevékenység kapcsán más módon nem lehet megoldani az átkelést.
- A felszíni és felszín alatti ivóvízbázisok védelme érdekében a területen található sérülékeny, elsősorban karsztos eredetű ivóvízbázisokat, a vízmelegedéseket és azok védőterületeit nyilván kell tartani, és kezelésükkel a vonatkozó jogszabályokban előírt módon, az ott élő természeti értékek életmenetét figyelembe véve kell gondoskodni. Ivóvízbázisok és vízmelegedési védőterületek kijelölését egyeztetni kell az igazgatósággal.

Településekre, épített környezetre, tájvédelemre vonatkozó javaslatok:

- Védett és világörökségi területeken a sz l hegyeken, zártkertekben, pincés és prэшázás területeken kizárólag sz l és egyéb gyümölcs feldolgozására vagy tárolására szolgáló épületek helyezhet k el. Újonnan létesítend pincék és prэшázak szerkezetének, megjelenésének illeszkednie kell az adott területre jellemz hagyományos pincékhez, prэшázakhoz. (2018. évi CXXXIX. törvény) (314/2012 Korm. rendelet) (2011. LXXVII. tv.)
- Védett bel- és külterületen, valamint világörökségi területen a hagyományos településszerkezethez nem igazodó telekalakítás nem engedélyezhet . A hagyományos kialakítású épületek felújítása, átalakítása során az épületre jellemz eredeti arányokat fenn kell tartani. Az épületek utcafronti homlokzatán a meglév hagyományos építészeti motívumokat felújítás, átalakítás során is maradéktalanul meg kell rizni. Az épületek homlokzatának, küls falfelületeinek festése, burkolása során az élénk, felt n , a területre jellemz hagyományos faluképbe nem ill színek használata tilos (települések Településképi rendeletei) Épületek homlokzatán vulkanikus k zet, csempe, pala, márvány és szintetikus díszburkolatok alkalmazása tilos. (települések Településképi rendeletei) Tet fedésre kizárólag természetes alapanyagok használhatók, amelyek színe egységesen természetes nem festett barna, vörös, vagy azok árnyalata lehet. Külterületen kerítés anyaga csak mészk , fa, shonos fajokból álló él sövény, patics, drótháló lehet. (2018. évi CXXXIX. törvény) (314/2012 Korm. rendelet)
- Az új épületek, építmények, nyomvonalas létesítmények, berendezések létesítésekor, valamint a meglév k b vítése során gondoskodni kell a tájba illesztésr l. (314/2012 Korm. rendelet)
- A településrendezési tervben szerepeltetni és érvényesíteni kell a barlangok felszíni véd övezetére vonatkozó el írásokat.(16/2009. KvVM rendelet)
- A táji értékek megóvása érdekében minden olyan tevékenység megakadályozása, amely a tájkép átalakításával jár. A terület táji értékeit világörökségi és a történeti táji védettség szempontjából a természeti és kultúrtörténeti értékekkel együtt szükséges védeni. ((314/2012 Korm. rendelet)(2011. LXXVII. tv.)

Elektromos hálózatra vonatkozó javaslatok

- Új elektromos hálózat kialakítása során kerülni kell a légekábeles kivitelezést, helyette ó az igazgatósággal el re egyeztetett módon és nyomvonalon ó földkábeles kivitelezés javasolt a jelöl madárfajok védelme érdekében.
- Meglév elektromos hálózatok esetében a tartóoszlop fejszerkezeteit madárvédelmi szigeteléssel javasolt ellátni, illetve azokon szigetelt kiül ket kell kialakítani, valamint az oszlopok közötti nyílt vezeték szakaszokon az ütközések elkerülése érdekében lehet ség szerint láthatósági madárvédelmi berendezéseket is el kell helyezni.

Barlangokra vonatkozó javaslatok:

- Barlangokon belül az ott kialakult ökoszisztémák meg rzése érdekében a széls ségesen oligotróf viszonyokat meg kell rizni, a fényhiányos állapotot fenn kell tartani, és a küls , mesterséges eredet szerves szennyezést meg kell akadályozni.
- A földtani és felszínalaktani természeti értékek és azokhoz kapcsolódó természetes él világ károsítását, megsemmisítését eredményez tevékenység tilos. (1996 évi LIII. Törvény ó továbbiakban Tvt. ó 50.§ (2).

- Barlangok természetvédelmi és egyéb célú lezárását úgy kell megtervezni és kivitelezni, hogy az alkalmazott m szaki megoldás biztosítsa a barlangba bejáró denevérek számára a sérülésmentes be- és kijutást a megfelelő átereszt képesség mellett (Tvt).
- Az újonnan felfedezett barlangokban, barlangszakaszokban a feltárás során a sértetlen és sérülékeny képz dmények környezetében a járóútvonalat úgy kell meghatározni és szükség esetén kijelölni, hogy biztosított legyen a képz dmények sérülést l, szennyezést l való megóvása.
- Feltáró kutatás során keletkezett bontási törmelék barlangon belül történ elhelyezésér l úgy kell gondoskodni, hogy se a törmelék szállítása, mozgatása, se a törmelék felhalmozása, tárolása ne károsítsa a barlang képz dményeit. E követelménynek és az élet- és balesetveszély megelőzésére vonatkozó követelménnyel együttesen és egyenl súllyal kell megfelelni.
- Barlangi mentési gyakorlat ideje alatt az adott feladat elvégzéséhez minimálisan szükséges számú személy tartózkodhat a barlangban.
- Barlangban végzett, nem barlangfeltárási célú tudományos kutatás esetében az adott szakterületen dolgozó szakember számára a barlangba történ belépéshez, kutatási tevékenységhez érvényes barlangi kutatásvezet i igazolvány nem szükséges, de a kutatási tevékenység csak szakképzett kíséret (barlangi túravezet vagy kutatásvezet) jelenlétében végezhet . Barlangban végzett gy jtés (kizárólag kutatással összefüggésben végezve) minden esetben egyedi, az igazgatóság, mint vagyongazdálkodó általi elbírálást igényel. Cseppk képz dmények darabjainak és gerinces smaradványok barlangi gy jtése csak olyan kutatási céllal végezhet , amely ó a várható tudományos eredmény és a barlangban okozott kár összevetése után ó nagy valószínűséggel eredményes lesz. A fentiek mérlegelése hatósági engedélyezési eljárás keretében, az igazgatóság szakemberének bevonásával történik.
- Azon barlangok esetében, amelyek bejárásához barlangi kötéltechnika alkalmazása szükséges, a kötélpályákat és a biztosítást az igazgatóság által kiadott beszerelési vázlatok, bejárási útmutatók alapján kell kiépíteni. A beszerelési vázlatok, bejárási útmutatók beszerzése és alkalmazása a barlangi kutatásvezet vagy barlangi túravezet felel ssége és kötelessége.
- A következ barlangok, barlangszakaszok látogatásához vagyongazdálkodó i hozzájárulás nem adható ki, látogatásuk kizárólag természetvédelmi kezelési vagy kutatási célból lehetséges. Baradla-barlang: hosszútúra, továbbá a Retek-ág f ági torkolata és az Elosztó közötti szakasz kivételével a barlang többi része; Béke-barlang: Felfedez -ág, Fels járatok (pl. Fekete zsák terme, Égi dagonya); Dancza-barlang: szifonon túli részek; Esztramosi Fels -táró 2. sz. ürege, Hosszú-teti i-barlang, Magas-teti i-barlang, Rákóczi-oldaltáró-barlangja, Rákóczi 3. sz. barlang, Kossuth-barlang: Fels -ág, Háromkirályok-ág, Reménytelen-szifon (búvármerülés); Meteor-barlang: Lakatosakna, Agyagos, Lapos-terem; Rákóczi 1. sz. és 2. sz. barlang nem kiépített részek ó búvármerülés; Rejtek-zsomboly: nem kiépített részek; Szabadság-barlang: Gyöngyfolyosó, és az Óriás-terem utáni részek; Vass Imre-barlang: F ág alatti és feletti járatok (pl. Eldorádó, Vörös tavi-ág, Sajt, Fekete-ág); Baradla Rövid-Alsó-barlang: 4. szifonon túli részek; Csörg -forrásbarlang, Iskola-zsomboly, Nagy-oldali-zsomboly, Rákóczi 4. sz. barlang, Baradla Hosszú-Alsó-barlang, Rákóczi táró 1. sz., 2. sz., 3. sz., 5. sz., 7. sz., 8. sz. ürege, Rákóczi oldaltáró üregei, Esztramos 1. szint barlangjai, Esztramos 5. szint 1. sz. barlangja, Esztramos 6. szint 3. sz. barlangja, Esztramos Csillás táró üregei.

- Kizárólag elektromos lámpa használható a következő barlangokban, barlangszakaszokban: Baradla-barlang turisztikai céllal meg nem nyitott részei, Baradla-tetői-zsomboly, Béke-barlang, esztramosi Felső-táró 2. sz. ürege, esztramosi Földvári Aladáróbarlang, Rákóczi 1. sz. és 2. sz. barlang turisztikai céllal meg nem nyitott részei, a Rákóczi 3. sz. és 4. sz. barlang, Rákóczi-oldaltáró barlangjai, Rejtekszomboly, Szabadság-barlang, Vass Imre-barlang turisztikai céllal meg nem nyitott részei, Meteor-barlang, Kopasz-vigaszb-barlang, Kopasz-gally-oldali 2. sz. víznyel barlang, Hosszú-tetői-barlang, Rákóczi táró 1. sz., 2. sz., 3. sz., 5. sz., 7. sz., 8. sz. ürege, Rákóczi oldaltáró üregei, Rákóczi táró 6. sz. ürege, Esztramos 1. szint barlangjai, Esztramos 5. szint 1. sz. barlangja, Esztramos 6. szint 3. sz. barlangja, Esztramos Csillás táró barlangjai.
- A barlang képződményei és élővilágának megőrzése érdekében kizárólag tiszta, a felszínről vagy más barlang üledékéből, kitöltéséből származó szennyeződést nem tartalmazó ruházatban történhet a belépés az esztramosi Felső-táró 2. sz. ürege, az esztramosi Rákóczi 1. sz. és 2. sz. barlang turisztikai céllal meg nem nyitott részei, a Rákóczi 3. sz. és 4. sz. barlang, Rákóczi-oldaltáró barlangjai, Rákóczi-táró 4. sz. ürege, Esztramos 6. szint 1. sz. és 2. sz. barlangjai, Esztramos Délnyugati táró 1. sz. és 2. sz. barlang, Esztramos Szalagos táró ürege, Rákóczi táró 1. sz., 2. sz., 3. sz., 5. sz., 7. sz., 8. sz. ürege, Rákóczi oldaltáró üregei, Rákóczi táró 6. sz. ürege, Esztramos 1. szint barlangjai, Esztramos 5. szint 1. sz. barlangja, Esztramos 6. szint 3. sz. barlangja, Esztramos Csillás táró barlangjai, Rejtekszomboly és Betlehem-zsomboly esetében.
- A barlangban önfűrészt, 5-6 cm hosszú expanziós dőbelet, illetve alapcsavart elhelyezni csak a barlang vagy barlangrész feltáró időszakában szabad (pl. kürtmászás, első bejárás, első kötéltechnikai kiépítés).
- Szerves anyagok barlangba történő bevitele (pl. faácsolat létesítéséhez) csak különösen indokolt esetben, kutatási, balesetmegelőzési céllal lehetséges. A munkálatok befejezésekor a bevitt szerves anyagokat el kell távolítani a barlangból.
- Barlangban étkezés csak az arra kijelölt területen lehetséges, szeméttelést kerülni kell.
- A barlang hosszú távú, időálló járhatóvá tételének érdekében csak nagy élettartamú, nagy hosszúságú (a sziklában lévő dőbelethossz: 10 cm; átmérő 10 mm) ragasztott vagy expanziós dőbeletet, alapcsavarokat szabad beépíteni.
- Amennyiben a barlang bejárásához barlangi kötéltechnika alkalmazása szükséges, a kötévezetést úgy kell megoldani, hogy a barlangfal sérülékeny, képződményes felületei taposási és egyéb kárt ne szenvedjenek.
- Barlangkiépítéssel, kutatással összefüggő lyukfúrásnál akkumulátoros fűrógépet kell használni a barlangi mentés kivételével.
- A barlangban filmezés csak természetvédelmi hatósági engedély birtokában, az igazgatóság természetvédelmi szakmai felügyeletével történhet (Tvt.)

Egyéb javaslatok:

- Natura 2000 jelölés helyen iparterület kialakítása nem engedélyezhető. (2018. évi CXXXIX. törvény)
- A teljes Natura 2000 területen szennyvíz-tisztítótelepek, szeméttelpek elhelyezése nem támogatható. Az illegális hulladéklerakásokat fel kell számolni. (2018. évi CXXXIX. törvény)
- Távközlési tornyok, nagyméretű reklámtáblák elhelyezése a meglévő kőn kívül nem javasolható a területen. (2016. évi LXXIV. Törvény)

- A területhasználat során nem kerülhetnek ki a környezetbe jelölő fajt és/vagy élőhelyet károsító anyagok (szennyvíz, trágya, vegyszerek, só stb.) (Tvt).
- Minden gazdálkodáshoz köthető és gazdálkodáshoz nem köthető javaslat szükséges a világörökségi helyszín Kiemelkedő Egyetemes Értéke megőrzése szempontjából is (2011. LXXVII.tv)

3.2.1.2. Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

Minden kezelési egységre vonatkozóan:

Bányászattal kapcsolatos javaslatok:

- A teljes területen bányatelek nem fektethető, meglévő bányatelek nem bővíthetők, valamint bányanyitások nem támogathatók. (2018. évi CXXXIX. törvény)

Vadászattal kapcsolatos javaslatok:

A védett területeken általános célkitűzés és a kizárólag a természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban álló módon és mértékben folytatott vadgazdálkodás. A nagyvadállományt a terület természetes vadeltartó képességének megfelelő szinten kell tartani a tájegységi vadgazdálkodási tervben és az üzemtervben foglaltaknak megfelelően, a természetvédelmi célkitűzésekkel összhangban.

A természetvédelmi célú vadgazdálkodás egyik legfontosabb feladata azon vadászható fajok állomány szabályozása, melyek életképességük (táplálkozás, élőhely-átalakítás) folytán a védett terület állapotát, a védett fajok természetvédelmi helyzetét jelentősen rontják, természetvédelmi károkat okoznak. Kizárólag olyan létszámú nagyvad-állomány fenntartása támogatható, amely nem veszélyezteti az élőhelyek természetes folyamatait és biológiai sokféleségét. Alapelvek a vadászati és vadgazdálkodási létesítmények minimalizálása, a vadászat természetvédelmi céloknak való alárendelése, valamint a vadászattal összefüggő természetkárosító cselekmények megelőzése.

- Fokozottan védett természeti területen szántott vadföld nem létesíthető (Tvt.)
- Művelt (szántott) vadföldeken csak egyszeműek (kivéve energiaszár) és pillangósok termesztethetők. A művelés során fokozott figyelmet kell fordítani a gyomnövények terjedésének megelőzésére.
- Erdőrezervátum és bioszféra rezervátum magterületén szóró, szózó, vadetető, állandó magaslesek elhelyezése nem engedélyezhető (Tvt, 1/2000(III.24) KöM rendelet)
- Erdőrezervátum és bioszféra rezervátum magterületén hordozható (mobil) magaslesek szeptember 1-től február 28-ig használhatók vagy tárolhatók. (Tvt, 1/2000(III.24) KöM rendelet)
- Vadgazdálkodás során a szórógyepre és tisztásra történő telepítése nem javasolt, védett területen engedélyköteles. Preferált etetőanyagok: tiszta (kihelyezés előtt külön átrostált) szemes vagy csöves kukorica, valamint talajrákódásoktól megtisztított répa, illetve darabos lédús takarmány (pl. alma). Utóbbit csak etetőtálcán javasolt kihelyezni.
- Egy-egy alkalommal, egy-egy szóróra legfeljebb 10 kg szemes-, vagy 100 kg lédús takarmány juttatható ki. A szórók környezetét folyamatosan figyelemmel kell kísérni,

az esetlegesen megjelen gyomnövényeket rendszeres kaszálással vagy kihúzással még magérlelés el tt el kell távolítani.

- Sózók ó az egyes helyszínek fokozott feltúrásának és széttaposásának elkerülése érdekében ó csak tuskósózó, sózóláda, vagy sózóvályú formájában üzemeltethet k.
- Zárttéri vadtartás és bármilyen vadkibocsátás hatósági engedélyhez kötött, a tervezési területen természetvédelmi szempontból nem támogatható, kivéve az shonos fajok repatriációja céljából, az igazgatósággal egyeztetett módon történ tevékenységeket.
- A használaton kívüli, leromlott állapotú vadgazdálkodási-vadászati létesítmények elbontásáról és a bontott anyag elszállításáról a vadászatra jogosult gondoskodik.
- A vadászati és vadgazdálkodási létesítményeket természetes anyagokból, tájba ill módon kell megépíteni. E szempontokat a meglév , felújításra szoruló létesítmények karbantartásakor, átalakításakor is érvényesíteni kell. (314/2012 Korm. rendelet)
- Él fára vagy él fához rögzítve vadgazdálkodási létesítmény nem építhet (Tvt).
- A m velt (kaszált) gyepterületeken lev nagyvadet k környékét rendezetten kell fenntartani: a téli etetési id szak után az etet hely környékén szétszórt szénát össze kell gy jteni, és év közben legalább egy alkalommal az etet hely körül felver d gyomokat magérlelés el tt le kell kaszálni.

3.2.1.2.1. Erd k

Gazdálkodáshoz köthet általános kezelési javaslatok:

A Natura 2000 célok megvalósításához kapcsolódó, erd területeket érint és gazdálkodáshoz köthet természetvédelmi javaslatokat kell en konkretizált és rendszerezett irányelv-csomagok kialakítása érdekében ún. kezelési egységek (KE) szerint dolgoztuk ki. A kezelési egységek több szempont alapján elkülönített, az él helyi sajátosságokhoz és az állományjellemz khöz igazodó, térben is lokalizálható egységek, melyek az esetek nagy hányadában nem követik sem az ingatlan-nyilvántartási határokat, sem az erd részlet-határokat. E megközelítés indoka, hogy a Natura 2000 célok hosszú távú megvalósításához a valós állományviszonyokra, valamint az aktuális területhasználati és/vagy gazdálkodási formákra alapozottan megfogalmazott irányelvekre van szükség.

A kezelési egységek meghatározásánál hozzávet legesen azonos jellemz kkel bíró, s ezért többé-kevésbé azonos kezelést igényl , térben is jól elhatárolható, több kritérium alapján levezethet egységeket igyekeztünk felállítani. Az Aggteleki-karszt területére es természetmeg rzési területeken az erd s kezelési egységek elhatárolása összességében 3 különböző szempont figyelembe vételével történt:

(1) *Egyedi sajátosságokkal rendelkező, illetve különleges státusú területek.* ó Védett természeti területen (Aggteleki Nemzeti Park) belül vannak olyan területi egységek, melyek kezelési egységbe sorolását valamilyen egyedi sajátosság, vagy jogszabályból levezethet speciális kötöttség határozza meg. Ezek a kezelési egységek jórészt él helyi besorolástól függetlenül kialakított, de Natura 2000 jelöl él helyek és/vagy fajok jelenlét is biztosító területrészeket (erd rezervátum magterületek, érintetlenül fenntartandó fokozottan védett területek) foglalnak magukba.

(2) *Él helytípusok szerinti differenciálódás.* ó A kezelési egységek kialakításának legfontosabb tényez je, hiszen a természetvédelmi kezelési irányelvek jelent s része él helyspecifikus. Hasonló kezelési igények esetén (például zonális erd knél) ugyanakkor többféle él helytípus is kerülhet egy kezelési egységbe. Él helytípus-kategóriaként

alaphelyzetben a Natura 2000 jelölés helytípusokat alkalmazzuk, nem közösségi jelentőség és másodlagos erdés helyeknél viszont a teljes körű tematikai és területi lefedettséget biztosító ÁNÉR-2011-es helytípusok is megjelennek.

(3) *Korosztályviszonyok.* Mindössze egy kategóriánál felmerül tényező, ebben az esetben (úgymond korosztályi alapon) a vágásterületek, erdésítések és nemrégiben záródott fiatalosok (ÁNÉR-kódok: P1, P3, P8) elkülönítésére került sor. A kategória kialakításának oka, hogy a vágásos erdőgazdálkodás során kialakult vágásterületek és az azok ismételt beerdülésével/beerdésítéssel létrejövő kezdeti erdőstádiumok (hozzávetőlegesen 25-30 éves korú) speciális állapotjellemzőkkel bírnak és bennük a zárt, idősebb erdők kezeléséhez képest jelentősen eltérő tevékenységek folynak.

A fenti szempontrendszerrel kialakított kezelési egységekkel mind jelölés és nem jelölés helytípusokat egyaránt tartalmaznak és lefedik a teljes tervezési területet. Védelem alapján kezelési egységeket nem differenciáltunk, de egyrészt vannak olyan kezelési egységek, amelyek csak védett területen fordulnak elő, másrészt a jogszabályok alapján kötelezően betartandó szabályok és irányelvek az elkülönítést megfelelő módon biztosítják. A gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatokat és a jogszabályi előírások miatt kötelezően betartandó előírásokat praktikus okok miatt a kezelési egységek szerinti ismertetés mellett, azokból kiemelve tárgyaljuk. Az általános kezelési javaslatok védett természeti területekre vonatkozóan követik az Aggteleki Nemzeti Park előkészített, de jogszabályi formában még nem megjelent természetvédelmi kezelési tervében leírt irányelveket

Az erdőterületekre alkalmazott kezelési egységek áttekintése:

- KE-1: Erdőrezervátum-magterületek
- KE-2: Beavatkozás nélkül fenntartandó fokozottan védett erdők
- KE-3: Vágásterületek, erdésítések, fiatalosok
- KE-4: Zonális erdők
- KE-5: Szikladomborzatú erdők
- KE-6: Molyhostölgyesek és mészkőrűtölgyesek
- KE-7: Éger- és fűzligetek
- KE-8: Fenyvesek
- KE-9: Akácok
- KE-10: Egyéb idegenhonos fajú erdők
- KE-11: Regenerálódó puhafás és keményfás erdők

Gazdálkodáshoz köthet konkrét kezelési javaslatok

Gazdálkodáshoz köthet kötelezően betartandó elírások:

Az erdők fenntartására és a bennük folytatott gazdálkodásra, kezelésre vonatkozó általános kötelezően betartandó szabályokat az erdőről, az erdővédelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény, illetve annak hatályos módosításai, valamint a végrehajtására kiadott 61/2017. (XII. 24.) FM rendelet és módosításai rögzítik. Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X.8.) Korm. rendelet elírásai szintén kötelezőek, míg a természetvédelméről szóló 1996. évi LIII. tv. természetvédelmi szempontú szabályrendszerét a védett természeti területeken a 32/2007. (X. 18.) KvVM rendelettel megteremtett védettségű Aggteleki Nemzeti Park területén is kell betartani.

Az Aggteleki Nemzeti Park területén az erdőgazdálkodásra, illetve az erdőkezelésre vonatkozó általános javaslatok a természetvédelmi kezelési tervben rögzített irányelvekkel állíthatók párhuzamba (a kezelési terv jogszabályként való megjelenése esetében a megfogalmazott elvek kötelezőeké válnak).

A nem védett területeken javaslatként (a jelenlegi erdőgazdálkodási gyakorlat lehetséges irányaként) azonos, vagy közel azonos javaslatok fogalmazhatók meg, kötelező érvénye azonban ezeken a területeken (hacsak más jogszabály el nem írja) a javaslatoknak később sem lesz.

Mindezeket túl további, a természetmegőrzési terület egy-egy részterületére vonatkozó szabályokat rögzítenek a 11/2010. (II. 4.) FVM rendelet alapján készített ún. erdőterv-rendeletek. Utóbbi rendeletek erdőgazdálkodásra vonatkozóan elég részletes és konkrét szabályrendszerét az alábbiakban részletezzük (az egyes körzetekre vonatkozó irányelvek között jelentős átfedés/azonosság mutatkozik).

A Szendri Erdőtervezési Körzet (Alsótelekes, Felsőtelekes, Rudabánya és Szendrő községhatárok) területére vonatkozó erdőterv (2019-2029), melynek erdőtervi határozata 2021-es..

A Gömöri Erdőtervezési Körzet (Szuha községhatár, továbbá a KMT esetében Ragály községhatár is) területére vonatkozó, az erdőterv 2013-2022 közötti érvényessége során kötelezően betartandó (releváns) erdőgazdálkodási szabályok [85/2012. (VIII. 6.) VM rendelet]. Jelenleg zajlik ezen körzet erdőtervezési eljárása.

A Jósvafői Erdőtervezési Körzet (Aggtelek, Égerszög, Jósvafő, Szinpetri, Szőlő, Teresztenye, Tornakápolna, Imola, Kánó és Trizs községhatárok, továbbá a KMT esetében Zubogy községhatár is) területére vonatkozó, az erdőterv 2014-2023 közötti érvényessége során kötelezően betartandó erdőgazdálkodási szabályok [60/2013. (VII. 19.) VM rendelet].

A Tornai Erdőtervezési Körzet (Bódvarákó, Bódvaszilas, Hidvégardó, Komjáti, Martonyi, Szalonna, Tornanádaska, Tornaszentandrás, Perkupa, Szin, Szögliget és Varbóc községhatárok) területére vonatkozó, az erdőterv 2015-2024 közötti érvényessége során kötelezően betartandó erdőgazdálkodási szabályok [47/2014. (IV. 24.) VM rendelet].

Fás szárú ültetvények esetén kötelezően betartandók a 135/2017 (VI.9) Korm. rendeletben megfogalmazottak.

Gazdálkodáshoz köthető önkéntesen vállalható kezelési javaslatok:

1. Erdő rezervátum-magterületek

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-1

(b) **Kezelési egység meghatározása:** Az Aggteleki Nemzeti Park területére eső, 1/2000. (III. 24.) KöM rendelet szerinti erdő rezervátumok (Haragistya-Lófej ER, Nagy-oldal ER, Alsó-hegy ER) érintetlenül, mindenféle beavatkozás nélkül fenntartandó magterületei.

(c) **Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:**

Érintett ÁNÉR él helyek (jelentősebb él helytípusok): K2: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; K5: bükkösök; LY2: törmeléklet -erdők; LY3: bükkös sziklaerdők; LY4: tölgyes jellegű sziklaerdők és tetőerdők; L1: mész- és melegkedvelő tölgyesek; M1: molyhos tölgyes bokorerdők; L2a: cseres-kocsánytalan tölgyesek

Érintett Natura 2000 él helyek (jelentősebb él helytípusok): szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130), a *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150), lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdői (9180), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulus*szal (91G0), pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*szel (91H0), pannon cseres-tölgyesek (91M0)

Érintett közösségi jelentőségű fajok: osztrák sárkányfő (*Dracocephalum austriacum*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), tornai vért (*Onosma tornensis*), leánykököröcsin (*Pulsatilla grandis*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), magyar tavaszi-fészbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*), nagy hím scincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), sárgahasú unka (*Bombina variegata*), császármadár (*Bonasa bonasia*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), hamvas küllő (*Picus canus*), uráli bagoly (*Strix uralensis*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), kis légykapó (*Ficedula parva*), kék galamb (*Columba oenas*), bajszos sármány (*Emberiza cia*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kereknyergű patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), farkas (*Canis lupus*), hiúz (*Lynx lynx*).

(d) **Javasolt elírások:**

Kód	Erdő területekre vonatkozó kezelési -javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelentőségű él helyek vagy fajok megőrzése érdekében az erdő terület erre alkalmas erdő részleteiben a folyamatos erdő borítást biztosító átmeneti, örökérvényű vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódról való áttérés.	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódról való sorolás (ahol ez esetleg még nem történt meg).

E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű helyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	A kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések, és tisztások esetén merülhet fel, a magterületen nem engedélyezhető.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	A kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések és tisztások esetén merülhet fel, a magterületen nem engedélyezhető.
E10	Meghatározott erdő részletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	Az erdő rezervátum magterület besorolása miatt ez az alkalmazandó szabály, de fontos, hogy idegenhonos fajok kitermelése sem lehetséges.
E24	Az erdő részleteken belül élőhely nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	A beékelődő nyílt élőhelyek fenntartása. Ezekben a területeken kerülni kell a készletezést, rakodást, víztesteken a járművel történő keresztülhajtást stb. Előzetesen ezeket körül kell határolni és természetesen nyílt állapotukat fenntartani szükséges.
E39	A mikroélelőhelyek fenntartása.	Az állományok teljes érintetlenségének biztosításával, pl. álló ófek, holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, biotóp fák, facsoportok megtartásával. Az E24-es ponttal is összhangban értendő.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló	Nagyobb területeket érintő erdő károk esetén sem lehetséges

	erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	semmilyen kémiai védekezés (légi úton sem).
E75	Kártev k elleni védekezésnél kímél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, id szak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	Nagyobb területeket érint erd károk esetén sem lehetséges semmilyen kémiai védekezés (légi úton sem)
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetet , sózó nem létesíthet .	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan (a rezervátumként, beavatkozás nélkül való fenntartás kritériuma miatt) él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem fogalmazhatók meg.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

Az erd rezervátum-magterület besorolás miatt a teljes érintetlenség biztosítása, az ide sorolt állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erd dinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok Őm kódéséhez a vadhatás er teljes mérséklése szükséges).

Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etet hely, sózó, magasles) elhelyezése nem lehetséges.

A kezelési javaslatok az erd rezervátum-magterületekre vonatkozó általános szabályoknak (mindenféle emberi beavatkozástól mentes fenntartás) megfelel en kerültek megfogalmazásra.

2. Fokozottan védett területen lév , beavatkozás nélkül fenntartandó erd k

(a) Kezelési egység kódja: KE-2

(b) Kezelési egység meghatározása: Az Aggteleki Nemzeti Park területére es , 32/2007. (X. 18.) KvVM rendelet szerint fokozottan védettnek min sül erd területek közül azon tömbök, amelyek távlatilag érintetlenül, mindenféle beavatkozás nélkül, a természetes erd dinamikai folyamatoknak teret engedve, de vadhatás, inváziós fajok és természetes bolygatások jelenléte tekintetében természetvédelmi kontroll biztosításával) tartandók fenn (bioszféra rezervátum magterületek, erd rezervátum-véd övezet shonos lombos állományai, egyéb fokozottan védett területek).

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek (jelent sebb él helytípusok): K2: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; K5: bükkösök; LY2: törmeléklet -erd k; LY3: bükkös sziklaerd k; LY4: tölgyes

jelleget sziklaerd k és tet erd k; L1: mész- és melegkedvel tölgyesek; M1: molyhos tölgyes bokorerd k; L2a: cseres-kocsánytalan tölgyesek

Érintett Natura 2000 él helyek (jelent sebb él helytípusok): szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130), a *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150), lejt k és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erd i (9180), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával és Carpinus betulusszal* (91G0), pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescensszel* (91H0), pannon cseres-tölgyesek (91M0)

Érintett közösségi jelent ség fajok: osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), tornai vért (*Onosma tornensis*), leánykörtörcsin (*Pulsatilla grandis*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), magyar tavaszi-fés sbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*), nagy h scincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), sárgahasú unka (*Bombina variegata*), császármadár (*Bonasia bonasia*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), bajszos sármány (*Emberiza cia*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), hamvas küll (*Picus canus*), uráli bagoly (*Strix uralensis*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), kis légykapó (*Ficedula parva*), kék galamb (*Columba oenas*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), hosszúsárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*), nagyfül denevér (*Myotis bechsteini*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*), csonkafül denevér (*Myotis emarginatus*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kereknyerg patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), farkas (*Canis lupus*), hiúz (*Lynx lynx*)

(d) Javasolt el írások:

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelent ség él helyek vagy fajok meg rzése érdekében ó az erd terület erre alkalmas erd részleteiben a folyamatos erd borítást biztosító átmeneti, örökerd vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	Az érintetlenül fenntartandó fokozottan védett területek faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolása (ahol ez még nem történt meg).
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelent ség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések esetén, tisztásoknál merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett

		fakitermelések esetén, és tisztásoknál merülhet fel.
E10	Meghatározott erd részletekben az él helyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	A beavatkozás nélkül fenntartandó fokozottan védett területekre vonatkozó szabály.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei él helyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.	A veszélyforrást jelent törzsek kitermelése lehetséges.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	Csak akkor merülhet fel, ha idegenhonos fafajok eltávolítása miatt történik munka egy-egy erd ben. A fészkelési id szakhoz igazodó id beni korlátozást és annak térbeli hatályát az el forduló fokozottan védett madárfaj ökológiai igényei alapján kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom (Pongrácz - Horváth 2010) alapján.
E24	Az erd részleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az idegenhonos, inváziós fafajok eltávolítását ez esetben is biztosítani szükséges.
E39	A mikroél helyek fenntartása.	Az állományok szinte teljes érintetlenségének biztosításával. Pl. álló ó fekv holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvizes él helyek, tisztások stb.
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés. Fokozottan védett

		jelöl madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 el írás-javaslatok az irányadók. Mindez természetesen csak az idegenhonos fajok kitermelése esetén felmerül szempont.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Idegenhonos fajok (pl. feny k) kitermelése esetén sem végezhet .
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fajok alkalmazása.	Amennyiben valamilyen nagyobb térlépték bolygatás esetén az erd borítottság helyreállítása érdekében aktív beavatkozás szükséges.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	Az állományokban esetleg jelentkez akácodosás és bálványfa-terjedés megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következ el írások mellett:	
	É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási id : lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak és bálványfa ellen augusztus ó szeptember hónapokban.
	É Alkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak és bálványfa
	É Az alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	

	É Megfelel vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.	
	É Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, az el forduló akácsarjak és bálványfa visszaszorítása érdekében.
E74	Kórokozók és kártev k elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	
E75	Kártev k elleni védekezésnél kímél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, id szak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	A kitermelt/kivágott idegenhonos fafajok faanyaga a helyszínen is hagyható.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkének (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	Csak akkor merülhet fel, ha idegenhonos fafajok eltávolítása miatt történ munka egy-egy erd ben. E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a különleges madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth

		2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetető, szóró nem létesíthető.	

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukció és/vagy él helyfejlesztési javaslatok alapesetben nem merülnek fel. Az él helyek állapotának javítását szolgáló, elsősorban a zavaró hatások elhárítására irányuló intézkedések (kiemelten az idegenhonos és inváziós fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között szerepelnek.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A fokozott védettségre alapozottan a teljes érintetlenség biztosítása, az ide sorolt állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok szimulációjához a vadhatás erdőteljes mérséklése szükséges).

Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsi-forgalomra közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.

Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.

Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, szóró, magasles) elhelyezése nem javasolt.

A kezelési javaslatok abban a szellemben kerültek megfogalmazásra, hogy az Aggteleki Nemzeti Park egyes fokozottan védett területeinek érintetlenül, természetes erdődinamikai folyamatokra alapozott fenntartását biztosítani lehessen. A célkitűzés elérésének alapvető feltétele a nagyvadlétszám jelentős mértékű csökkentése, a vadhatás mérséklése. Emellett az idegenhonos fajok esetleges megjelenésének nyomkövetésére is fontos teendő, az ehhez tekintetben esetlegesen szükségessé váló természetvédelmi célú beavatkozásokra a megfogalmazott irányelvek lehetőséget biztosítanak.

Fokozottan védett és erdőrezervátum területen kívüli erdők

3. Vágásterületek, erdősítések, fiatalosok

(a) Kezelési egység kódja: KE-3

(b) Kezelési egység meghatározása: A gazdálkodás alá vont zonális erdők (cseres- és gyertyános-tölgyesek, bükkösök) vágásos erdőgazdálkodás során (véghasználat után) kialakult olyan fázisai (üres vágásterületek, természetes újulattal fedett vágásterületek, mesterséges erdősítések, hézagos vagy zárt fiatalosok), amelyeknél a középkorú és/vagy idősebb faállomány hiánya miatt az alapvető élhelyi jellegzetességek/specifikumok átmenetileg

megszűnnek, a zárt állományok mikro-mező léptékben értelmezhető klímája leromlik, a zárterdei légyszárúak és állatfajok visszahúzódnak vagy eltűnnek, pionír és bolygatásjelző (esetleg adventív, inváziós) légyszárúak és fásszárúak jelennek meg, vagy válnak dominánssá, meghatározóvá.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élőhelyek: P1: szonos fafajú fiatalosok; P3: újonnan létrehozott szonos vagy idegenhonos fafajú fiatal erdő sítés; P8: vágásterületek

Érintett Natura 2000 élőhelyek (feltételesen): szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130), pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*val és *Carpinus betulus*szal (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0)

Érintett közösségi jelentőségű fajok: töviszúró gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*).

(d) Javasolt élőírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési élőírás-javaslatok	Magyarázat
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	Védett fajok esetében merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	Védett fajok esetében merülhet fel.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának élőírási segítése vagy a meglévő fenntartása. Az élőírási - és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az szonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	Tisztítások során érvényre juttatható szempont.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdői élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábbon álló holtfák meghagyása.	Hagyásfákra vonatkozóan érvényesítendő szempont.
E19	Az élőírási - és véghasználatok során az élőírási zetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.	Tisztítások során érvényre juttatható szempont. Első sorban az szonos elegyfák (köztük a pionír fafajok) és egyes cserjefajok megtartása érdekében lehet alkalmazni.

E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési időszakhoz igazodó időbeni korlátozást és annak térbeli hatályát az elforduló fokozottan védett madárfaj ökológiai igényei alapján kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom (Pongrácz - Horváth 2010) alapján. Érintett vagy közeli erdőrészletben költ jelöl madárfaj védelme érdekében.
E26	Az elhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdő társulásra/közösségi jelenségre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E28	Természetes-, természetesen - és származék természetességi állapotú erdőben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E29	A vegyes összetételű faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fajok eltávolítása.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	Tisztítások során érvényre juttatandó, általános érvény szempont.
E39	A mikroélelhelyek fenntartása.	A lehetőséghez képest a legnagyobb mértékben (pl. állófelekvő holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvízesélel helyek, tisztások stb.).
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Torna Körzetben az erdőterv-rendelet szerint április 1.) között végezhető fakitermelés.

		Nem védett természeti területen védett jelöl madárfajok fészkel helyén az adott faj költési id szakában kerülend a fakitermelés. Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 el írás-javaslatok az irányadók.
50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.	Védett természeti területen kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott.
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	Védett természeti területen kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott.
E58	Az erd felújítások során a természetes erd társulásnak megfelel elegyfajok biztosítása.	Védett természeti területen kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott.
E61	Talajvédelmi rendeltetés és felnyíló (erd ssztyepp jelleg) erd k esetében a felújítás során a tájhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredet újulatának meg rzése.	Talajvédelmi rendeltetés esetén a természetes úton megjelent shonos újulat mind meg rzend .
E63	Tájidegen fafajokból álló erd sítés legalább 20% elegyarányban tájhonos fafajokkal elegyítend .	Nem védett területeken merülhet fel.
E65	Intenzíven terjed idegenhonos fafaj felújításokban történ alkalmazásának teljes kör mell zése.	Nem védett területeken is.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágý és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m kódési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	A vágásterületeken és fiatalosokban jelentkez akácosodás és bálványfa-terjedés megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következ el írások mellett:	
	É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	

	É Javasolt alkalmazási id : lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Akác-sarjak és bálványfa ellen augusztus ó szeptember hónapokban.
	É Alkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Akác-sarjak és bálványfa ellen
	É Az alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
	É Megfelel vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.	
	É Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, akác-sarjak és bálványfa visszaszorítása érdekében.
E74	Kórokozók és kártev k elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	
E75	Kártev k elleni védekezésnél kímél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, id szak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	
E83	Az erd szegélyekben található intenzíven terjed lágyszárú és fás szárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történ megakadályozása.	
E85	A hagyasfák, hagyasfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is

		a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a különleges madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, szózó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok annyiban merülnek fel, hogy vágásos erd gazdálkodás korai fázisaiban (üres vágásterület, mesterséges erd sítés, pótlás, folyamatos és befejezett erd sítés ápolása) van a legtöbb lehetőség az él helyek állapotának javítását szolgáló egyik legmarkánsabb intézkedés, nevezetesen a fafajcsere végrehajtására (egyidej leg az idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítására).

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

shonos fafajok által determinált erd sítési célállománytípusok megállapítása.

A korábbi állományból visszamaradt shonos lombos hagyásfák és fiatal facsoportok kímélete, megtartása.

Csak részleges (padkás vagy tányéros) talajel készítés alkalmazása.

Mesterséges erd sítések és pótlások során az adott term helynek megfelelő potenciális erd társulás f -és elegyfafajainak bevitele.

Az erd sítés-ápolások és tisztítások során az shonos lombos elegyfafajok (hársak, juharok, rezg nyár, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, az el forduló idegenhonos fafajok (feny félek, akác) fokozatos visszaszorítása.

A kivágott akácok és bálványfa sarjainak utókezelésére vegyszeres technológia is alkalmazható. Az egyéb gyomfajok (jellemz en lágyszárú vágásnövények és szedrek) okozta problémák kezelésénél a vegyszerhasználat kerülend .

Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etet hely, szózó, magasles) elhelyezése nem javasolt.

A kezelési javaslatok igazodnak a vágásterületek, erd sítések és a fiatal, záródó vagy záródott állományok sajátosságaihoz. Lehet séget biztosítanak a véghasználat utáni nyílt (vágás)területeken az idegenhonos fafajok elleni fellépésre, szükség esetén akár a vegyszerhasználatra, illetve hangsúlyozzák az shonos fafajú, egyes, idegenhonos elemekt l mentes fiatalosok kialakításának szükségességét és fontosságát.

4. Zonális erdők

(a) Kezelési egység kódja: KE-4

(b) Kezelési egység meghatározása: A makroklimatikus viszonyok által meghatározott, szélsőségektől mentes, (sekély-) középmezőly-mély termékek talajokon kialakult zonális erdők (cseres- és gyertyános-tölgyesek, bükkösök) középkorú és idős állományai.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR-él helyek: K2: gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; K5: bükkösök; L2a: cseres-kocsánytalan tölgyesek; L2b: cseres-kocsányos tölgyesek

Érintett Natura 2000-él helyek: szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*) (9130), pannoni gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával* és *Carpinus betulusszal* (91G0), pannoni cseres-tölgyesek (91M0)

Érintett közösségi jelentőségű fajok: boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*), kék pattanó (*Limoniscus violaceus*), remetebogár (*Osmoderma eremita*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), magyar tavaszi-fészbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*), díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*), nagy háscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), havasi cincér (*Rosalia alpina*), sárgahasú unka (*Bombina variegata*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), békászó sas (*Aquila pomarina*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), hamvas küll (*Picus canus*), uráli bagoly (*Strix uralensis*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), kis légykapó (*Ficedula parva*), kék galamb (*Columba oenas*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*), nagyfülű denevér (*Myotis bechsteini*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kereknyergű patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), farkas (*Canis lupus*), hiúz (*Lynx lynx*).

(d) Javasolt elírások:

Az egyértelműsítés kedvéért a táblázaton kívül szövegesen is megadjuk a kezelési javaslatokat.

Vágásos üzemmódba sorolt középkorú állományok:

- A nevelő vágások (törzskiválasztó és növedékfokozó gyérítések) során az erdőshonos lombos elegyfajok (hársak, juharok, szilvák, magas kocsányos tölgy, bükk, nyír, rézgyertyános, vadgyümölcsök) egyedeinek kímélete, az erdőforduló idegenhonos fajok (fenyőfélék, akác) fokozatos visszaszorítása. A kivágott akácok és bálványfák sarjainak utókezelésére vegyszeres technológia is alkalmazható.
- Szórt vagy kisfoltos mintázat mellett az elegyfajok arányának 20-40%-os tartomány felé való elmozdítása, egyes állományok fenntartása. Hosszú távon (főleg a változó klímaviszonyokhoz való alkalmazkodás szükségessége miatt) kifejezetten elegyes, sok (erőshonos) fajból álló erdők kialakítása és fenntartása.

- A szálanként vagy kisebb csoportokban megjelen cser és molyhos tölgy (lokálisan max. 20-30% elegyarányig történ) tudatos megtartása.
- Az átmér -eloszlásban mutatkozó változatosság megtartása, b vítése. A visszamaradó állományban az átlagátmér nél vékonyabb és vastagabb törzsek jelenlétének biztosítása. Az el z állományokból (vagy legel erd kb l) visszamaradt, az állomány átlagkoránál id sebb faegyedek (az átlagosnál nagyobb koronájú, böhöncös fák) kímélete, meg rzése.
- A tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelöl fajok (pl. erd lakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és eml sök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú meg rzésével végezhet .
- Az állományok színteztettségének biztosítása érdekében a cserjeszint kímélete, legfeljebb a közelítési, kiszállítási munkákat közvetlenül akadályozó cserjék eltávolítása.
- Az egyenletes hálózatot kialakító, homogenizáló jelleg állományalakítás elkerülése, helyette térben változó erély belenyúlás alkalmazása, változatos, sok elegyfára épül , mozaikos szerkezet kialakítása. (A térben változó erély munkák egyik lehetséges kivitelezési módja, hogy kisebb állományrészeket érintetlenül hagyunk, a bes r södött foltokat ténylegesen gyérítés jelleggel fellazítjuk, az alsó szinttel rendelkező állományrészeket pedig er sebben gyérítjük.).
- A távlatilag átalakításra tervezett erd kben a beavatkozások mozaikos, vertikálisan is tagolt állományszerkezet kialakítása/meger sítése, valamint a felújítás megkezdése szándékával való elvégzése. Az új korosztályok megtartása, illetve megjelenítése érdekében ez esetben a már meglév újulatfoltok felett, jó makktermést adó években pedig a nagyobb koronájú magászóró fák szomszédságában (megfelel hálózatban, egymástól legalább 40-60 m-es távolságra), kisebb, fél-egy famagasság átmér j lékek is nyithatók.
- A holtfához köt d él szervezetek él helyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének (hektáronként legalább 5-20 m³) helyszínen való hagyása. Az állományokban régebb óta földön fekv és lábön száradt törzsek területen hagyása javasolt.
- Az erd fennmaradását és egészségi állapotát jelent sen veszélyeztet erd védelmi ok, valamint az utak és turistautak környéki veszélyhelyzet elhárítása kivételével az egészségügyi fakitermelések mell zése.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erd talaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb kör megóvásával történ elvégzése.

Vágásos üzemmódba sorolt id s állományok:

- Az erdészeti gyakorlatban általánosan elterjedt egyenletes bontáson alapuló (következétesen egykorú, egyszintes és homogén állományokat eredményez , esetenként er sen leegyszer sítve végrehajtott), ún. erny s felújítívágások helyett 15-30 éves id tartamra elnyújtott, egyenl tlen (lékes-csoportos-foltos, esetleg vonalas-szegélyes) beavatkozással végzett felújítívágások, vagy a 30-60 évre elnyújtott felújítási periódust eredményez szálalóvágások alkalmazása javasolt. Rövidebb id tartamú véghasználatok és nagyobb erd részletek esetén javasolt a részterületes végvágások (és esetleg bontóvágások) kivitelezése.

- A bontóvágások/szálalóvágások során az utódállomány elegyességének biztosításához az egyébként is szórványos elegyfafajok egyedeinek (szálanként vagy csoportosan) kímélete és lehet leghosszabb ideig való fenntartása.
- A bontóvágások/szálalóvágások során a tövön száradt törzsek, facsonkok, valamint az odvas-üreges törzsek jelöl fajok (pl. erd lakó denevérek, szaproxilofág rovarok) és egyéb védett állatfajok (pl. odúlakó madarak és eml sök) életfeltételeinek biztosítása érdekében való ó legalább részleges ó visszahagyása. A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó visszahagyásával, és az odú meg rzésével végezhet .
- A bontóvágások/szálalóvágás, illetve végvágások során az állományok alsó szintjében lev fiatalabb fák és facsoportok döntési és közelítési károktól való megóvása, felszabadítása.
- Táji lépték faállomány szerkezeti változatosság fenntartását a vágásos üzemmódon belül is figyelembe kell venni. A felújítási folyamat végén 5-10%-nyi területen, az id s állomány él fakészletének 5-10%-a mértékéig hagyásfa-csoportok visszahagyása. A hagyásfa-csoportokat (praktikusan még a bontások, illetve kezdeti szálalóvágások fázisában) úgy célszerű kijelölni, hogy azok az id s állományokon belüli különleges vagy sérülékeny él helyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb term hely terület), mikrohabitatokban gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelent ség objektumokat (pl. védett fajok el fordulási helyei) is magukba foglalják.
- A már megbontott állományokban (a további fakitermelések id leges visszafogásával, a végvágás elhagyásával, illetve a térbeliség újragondolásával) a felújítási folyamat szálalóvágásos erd felújítás felé való átvezetése, vagy esetleg átalakító üzemmódba fordítása, azokon a területeken ahol még nem történt meg az örökerd üzemmódba való áttérés.
- A holtfához köt d él szervezetek él helyének biztosítása érdekében javasolt a megfelelő mennyiség (hektáronként legalább 5-20 m³) és méreteloszlású holtfa, pusztuló vagy lábon száradt törzsek, facsonkok, gyökértányérral kifordult törzsek, valamint az shonos fafajú odvas-üreges törzsek helyszínen való hagyása. - A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erd talaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb kör megóvásával történ elvégzése.

Átalakító és örökerd üzemmódba sorolt állományok:

- Átalakító és örökerd üzemmódba sorolt állományok jellemzően azonos kiinduló állapotot (id s, homogén, zárt, legfeljebb mérsékelten lékesed erd kép) jelentenek, ezért irányelvek szintjén együtt tárgyaljuk ket (valójában a jelenleg szálaló üzemmódba sorolt állományokban is átalakítás folyamatot kell indítani, ezért a szövegezésnél e tekintetben sem teszünk különbségeket).
- Az átalakítás komplex, szálalóvágással indított folyamata során a kiinduló (id s) állományok fatérfogatának fokozatos csökkentése, továbbá az átmér eloszlás, a térbeli mintázat, a vertikális tagoltság és az elegyarányviszonyok egyidej alakítása. A biológiai szempontból értékesebb, az erd lakó denevérek és szaproxilofág rovarok számára búvó- és szaporodóhelyet biztosító (odvas, korhadt, böhönc jelleg stb.) törzsek, illetve a faállományhoz köthet mikrohabitatok legalább részleges megtartása. (A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása csak magas tuskó hagyásával, és az odú meg rzésével végezhet .)
- Az átalakítások lékvágással és/vagy csoportos bontásokkal történ megindítása, a térbeli mintázat további alakításánál a lékes-csoportos-foltos beavatkozások el nyben részesítése.

- A szálaló szerkezet fokozatos közelítése érdekében a gyors, nagyobb mértékű az átalakítási törekvéssel össze nem egyeztethető ütemű fakitermelések mellzése.
- Az átalakítás során az egyébként is szórványos elegyfajok egyedeinek (szálankénti vagy csoportos) kímélete, az utódállomány elegyességének biztosítása. Az állományok alsó szintjében levő fiatalabb facsoportok döntési és közelítési munkák során való megóvása, sérülésmentes felszabadítása.
- A fiatal újulatfoltok elegyességének, változatosságának megtartása, az előforduló idegenhonos fajok fokozatos visszaszorítása. A kivágott akácok és bálványfák sarjainak utókezelésére vegyszeres technológia is alkalmazható.
- Az átalakítási folyamat során az erdő részletek 5-10%-ának érintetlenül hagyása. Az érintetlenül hagyandó részek (shagyásfa-csoportok) előzetes, az átalakítás kezdeti fázisában való kijelölése. A kijelöléseket itt úgy célszerű megtenni, hogy azok az idős állományokon belül elhelyezkedő különleges vagy sérülékeny élőhelyeket (pl. sziklakibúvás, gyengébb termőhely terület), mikrohabitatokban gazdag állományrészeket, természetvédelmi vagy közjóléti jelentőségű objektumokat (pl. védett fajok előfordulási helyei) és az egykori legelő erdőből visszamaradt öreg hagyasfákat is magukba foglalják.
- A holtfához kötődő élő szervezetek élőhelyének biztosítása érdekében a kitermelt faanyag egy részének helyszínen hagyása, hektáronként legalább 5-20 m³ holtfa jelenlétének folyamatos biztosítása. Az állományokban régebb óta földön fekvő és tövön száradt törzsek összetermelése és kiszállítása mellett, a gyökértányérral kifordult törzsek egy része is visszahagyandó.
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével való kijelölése. A közelítő nyomhálózat kialakításakor figyelembe kell venni a terepi és élőhelyi adottságokat. Fokozott figyelmet kell fordítani arra, hogy közelítő nyomhálózat a kelletnél nagyobb bolygatást ne okozzon és ne segítse elő az inváziós fajok terjedését.
- A fakitermelési munkák kíméletes technológiával, az erdő talaj, az újulat, a fiatalabb generációk és a talajhoz kötött mikrohabitatok minél teljesebb körű megóvásával történő elvégzése.

Kód	Erdő területekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megóvása érdekében az erdő területére alkalmas erdő részleteiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örök erdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	
E04	Közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetesen erdő 200 m-es körzetében idegenhonos fajok telepítésének korlátozása.	Nem védett területeken releváns javaslat.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	

E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erd szegély létrehozásának el segítése vagy a meglév k fenntartása. Az el - és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az shonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekv holtfa jelenlétének biztosítása.	Nem védett területen egészségügyi termelésnél minimum 5 m ³ /ha álló holtfa, törzskiválasztó- és növedékfokozó gyérítés, felújítóvágás bontó- és végvágás, készletgondozó használat, szálalóvágás és egyéb termelés esetén legalább 5-20 m ³ /ha álló és/vagy fekv holtfa visszahagyása. Védett természeti területen valamennyi 15 cm mellmagasági átmér feletti, shonos fafajú álló holtfa visszahagyandó.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei él helyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.	A veszélyforrást jelent törzsek kitermelése lehetséges.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy id s vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	
E19	Az el - és véghasználatok során az el zetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.	shonos elegyfák és cserjeszint kímélete.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkének (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési id szakhoz igazodó id beni korlátozást és annak térbeli hatályát az el forduló fokozottan védett madárfaj ökológiai igényei alapján kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom (Pongrácz - Horváth 2010) alapján.
E26	Az el használatok során az elegyfa fajok alsó és fels lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehet ség szerint a természetes erd társulásra/közösségi jelent ség él helyre jellemz összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	

E27	A természetes erd társulás/közösségi jelenség él hely megfelel állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevel vágások során az alsó lombkorona és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelel záródásának fenntartása.	
E28	Természetes-, természetszer - és származék természetességi állapotú erd kben a nevel vágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	
E31	A nevel vágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása.	
E33	Természetes, természetszer és származék erd kben a tarvágás mell zése.	
E36	Az adott erd részletben véghasználat esetén száralóvágás alkalmazása.	A gazdálkodással érintett, vágásos üzemmódba sorolt állományokban minél nagyobb arányban.
E38	shonos fafajú állományok véghasználatát során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroél helyek visszahagyása, lehetőség az id s állomány összetételét jellemző formában.	Hagyásfa-csoport nem védett és védett területeken.
E39	A mikroél helyek fenntartása.	A lehet ségekhez képest a legnagyobb mértékben (pl. álló-fekv holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvizes él helyek, tisztások stb.).
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erd részlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonzóási nyom kialakulása. A t - és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Torna Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhető fakitermelés. Nem védett természeti területen védett jelöl madárfajok fészkel helyén az adott faj költési idő szakában kerülendő a fakitermelés. Fokozottan védett jelöl

		madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 el írások az irányadók.
E50	A vágásterületen történő égetés mellőzése.	Lehetséges szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E52	Shonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása.	A zonális erdők f - és elegyfajjainak alkalmazásával.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	Az állományok alatt, illetve azok hézagjaiban jelentkező akácosodás és bálványfa-terjedés megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő el írások mellett:	
	ÉAz ellenrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színezőanyag keverése.	
	ÉJavasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Akác-sarjak és bálványfa ellen augusztus és szeptember hónapokban.
	ÉAlkalmazás során a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében órák kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren órák a gyalogakác kivételével órák fainjektálással.	Akác-sarjak és bálványfa ellen.
	ÉAz alkalmazható szerek lehetnek legkörnyezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	ÉErdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
	ÉMegfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.	
ÉVékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.		
E72	Lehetséges szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, akác-sarjak és bálványfa visszaszorítása érdekében.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló	

	erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	
E75	Kártev k elleni védekezésnél kémél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, id szak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	
E83	Az erd szegélyekben található intenzíven terjed lágú és fásszárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történ megakadályozása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erd részletek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erély nevel vágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.	Térben változó erély nevel vágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.
E86	A letermelt faanyag április 30-ig történ elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében.	Els sorban bükkös állományokban, a havasi cincér (<i>Rosalia alpina</i>) és más közösségi jelent ség xilofág rovarok védelme érdekében a területen kitermelt vagy készletezett faanyag ó id járási és útviszonyokat is figyelembe véve - április végéig történ kiszállítása javasolt. A nagy lerakatok helyett kisebb sarangok összeállítása, illetve árnyékos helyre történ készletezése javasolt, a természetvédelmi rszolgálattal egyeztetett módon.ö
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a különleges madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.

Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, szózó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem merültek fel. Az él helyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (pl. idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása, az erd k szerkezetének javítása, az álló és fekv holtfa mennyiségének növelése) a gazdálkodási jelleg kezelési, fenntartási javaslatok között, a d) pont alatt szerepelnek. Megemlítendő viszont, hogy a KE-8, KE-9 és KE-10 egységek alatt szerepeltetett idegenhonos fafajú állományok zömét (szinte 100%-át) hosszú távon valamelyik zonális erd társulássá (cseres-tölgyessé, gyertyános-tölgyessé, vagy bükkössé) kell majd visszaalakítani.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A karsztvidék és sz kebb térsége zonális erdei a területen folyó erd gazdálkodás legf bb bázisai, így a kezelési javaslatok megfogalmazásánál a középkorú és id s állományokban esedékes, gazdálkodási jelleg tevékenységek mindegyikére ki kellett térni. A nevel vágások végzése során az elegyes, változatos szerkezet , mikrohabitatokban gazdag erd k kialakítása és fenntartása a cél, a megfogalmazott javaslatok ennek megfelelő en ezekre a kérdésekre fókuszálnak. A véghasználatok kapcsán a vágásos üzemmódtól való minél nagyobb mérték eltávolodást, a folyamatos erd borítás felé való elmozdulást helyeztük a középpontba: a felújítívágások szálalóvágásokkal való felváltása, illetve a szálaló állományszerkezet felé való átmenetet biztosító erd m velési beavatkozások említése egyaránt ezt az irányt hangsúlyozza. A megfogalmazott javaslatok egyidej leg szolgálják az idegenhonos fafajok fokozatos visszaszorítását és általában a karsztvidéki erd takaró nagyobb hányadát lefed zonális erd k természetességi állapotának javítását is.

5. Szikladomborzatú erd k

(a) Kezelési egység kódja: KE-5

(b) Kezelési egység meghatározása: Extrém geomorfológiai adottságokhoz (éles gerinc, meredek lejt , sz k völgy) és sziklás-k törmelékes, igen sekély-sekély term réteg-vastagságú talajokhoz köt d , a domborzati-term helyi viszonyok miatt kifejezetten véderd jelleg szikla-, szurdok- és törmeléklejt -erd k, illetve sziklai cserjések.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek: LY1: szurdokerd k; LY2: törmeléklejt -erd k; LY3: bükkös sziklaerd k; LY4: tölgyes jelleg sziklaerd k és tet erd k; M7: sziklai cserjések

Érintett Natura 2000 él helyek: szubkontinentális peripannon cserjések (40A0), a *Cephalanthero-Fagion* közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150), lejtők és sziklatörmelékek *Tilio-Acerion*-erdők (9180)

Érintett közösségi jelentőségű fajok: havasi cincér (*Rosalia alpina*), kék pattanó (*Limoniscus violaceus*), kis légykapó (*Ficedula parva*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*), közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), fekete harkály (*Dryocopus martius*), bajszos sármány (*Emberiza cia*), nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*), hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*), nagyfül denevér (*Myotis bechsteini*), tavi denevér (*Myotis dasycneme*), csonkfül denevér (*Myotis emarginatus*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), kereknyergű patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), farkas (*Canis lupus*), hiúz (*Lynx lynx*)

(d) Javasolt elírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési elírás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelentőségű él helyek vagy fajok megőrzése érdekében az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örökérfő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	A szikla-, szurdok- és törmeléklejtű erdők faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolása (ahol ez még nem történt meg és az állományok külön erdőrészletbe esnek, vagy egy-egy erdőrészlet nagyobb hányadát kiteszik).
E04	Közösségi jelentőségű él helyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetstabil erdők 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	Nem védett területeken releváns javaslat.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű él helyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések esetén merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések esetén merülhet fel.
E10	Meghatározott erdőrészletekben az él helyek és fajok védelmére érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység	A védendő-jelleg miatt ez az állományok zömére vonatkozó

	kivételével.	f szabály.
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa jelenlétének biztosítása.	Nem védett területen egészségügyi termelésnél minimum 5 m ³ /ha álló holtfa, törzskiválasztó- és növedékfokozó gyérítés, felújítóvágás bontó- és végvágás, készletgondozó használat, szálalóvágás és egyéb termelés esetén legalább 5-20 m ³ /ha álló és/vagy fekvő holtfa visszahagyása. Védett természeti területen valamennyi 15 cm mellmagasági átmérő feletti, szonos fafajú álló holtfa visszahagyandó.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei él helyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	A veszélyforrást jelentő törzsek kitermelése lehetséges.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési időszakhoz igazodó időbeni korlátozást és annak térbeli hatályát az erdőben előforduló fokozottan védett madárfaj ökológiai igényei alapján kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom (Pongrácz - Horváth 2010) alapján.
E24	Az erdő részleteken belül elő nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az idegenhonos, inváziós fafajok eltávolítását ez esetben is biztosítani szükséges.
E39	A mikroélőhelyek fenntartása.	A mikroélőhelyek lehetőségeit a legnagyobb mértékben (pl. állófekvő holtfa, gyökértányérok, magas

		tuskók, kisvizes él helyek, tisztások stb.), az érintetlenség biztosításával.
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés. Nem védett természeti területen védett jelöl madárfajok fészkel helyén az adott faj költési id szakában kerülend a fakitermelés. Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 el írás-javaslatok az irányadók. Mindez természetesen csak az idegenhonos fafajok kitermelése esetén felmerül szempont.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Idegenhonos fafajok (pl. feny k) kitermelése esetén sem végezhet .
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	Amennyiben valamilyen nagyobb térlépték bolygatás esetén az erd borítottság helyreállítása érdekében aktív beavatkozás szükséges.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	Az állományokban esetleg jelentkez akácodosás és bálványfa-terjedés megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következ el írások mellett:	
	É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	

	É Javasolt alkalmazási id : lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Az esetlegesen elforduló akácsarjak és bálványfa ellen augusztus ó szeptember hónapokban.
	É Alkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Az esetlegesen elforduló akácsarjak és bálványfa ellen
	É Az alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi elírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
	É Megfelel vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.	
	É Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E72	Lehetség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, az elforduló akácsarjak és bálványfa visszaszorítása érdekében.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, idszak megválasztása: életciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	A kitermelt/kivágott idegenhonos fafajok faanyaga a helyszínen is hagyható.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkének (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési idszakban	E20 kiegészítése az idbeli korlátozásra

	az erdő gazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.	vonatkozóan. A térbeli és időbeli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján óvó összhangban a különleges madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel óvó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetető, szóró nem létesíthető.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem merültek fel. Az él helyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (a véderdő-jelleg miatt itt leginkább csak az idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása merülhet fel) a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok között, a d) pont alatt szerepelnek.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A véderdő-jelleg és a kiemelkedő természeti értékek miatt a teljes érintetlenség biztosítása, az ide sorolt állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erdődinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok szimulációjához a vadhatás erőteljes mérséklése szükséges.).

Fakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsi-forgalomra közvetlen veszélyt jelentő száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegelőzési céllal.

Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.

Az állományok területén vadgazdálkodási és vadászati berendezések (szóró, etetőhely, szóró, magasles) elhelyezése nem javasolt, a taposási, rágási kár elkerülése érdekében.

A kezelési javaslatok megfogalmazására a viszonylag speciális természetvédelmi helyi viszonyok, az érintett él helytípusok unikális jellege és sérülékenysége, továbbá a kapcsolódó természeti értékek figyelembe vételével került sor. A javasolt intézkedések az érintetlenül, természetes erdődinamikai folyamatokra alapozott fenntartás, illetve a minimális beavatkozás elvét követik. Ez a megközelítés a közösségi jelentőségű fafajok számára sok álló és fekvő holtfa, illetve sokféle mikrohabitat kialakulásához biztosít keretet, ugyanakkor a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehet segítséget adni. Az erdődinamikai

folyamatok érvényesülése kapcsán megfogalmazásra került, hogy a vadhatást (egyébként a tervezési terület más közösségi jelentőségű helytípusainak érdekében is) mérsékelni kell.

6. Molyhostölgyesek és mészkerülő tölgyesek

(a) Kezelési egység kódja: KE-6

(b) Kezelési egység meghatározása: Száraz gerinceken és meredek déli oldalakon (mész- és dolomit alapú zeten) kialakult zárt molyhostölgyesek, felnyíló (gyepekkel mozaikos) karsztbokorerdők, továbbá (egészen kis területen) kisavanyodó alapú zeten fellépő zárt mészkerülő tölgyesek. A domborzati-termhelyi viszonyok miatt valamennyi ide sorolt állománytípus véderdő jellegű.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR-űl helyek: L1: mész- és melegkedvelő tölgyesek; L4a: zárt mészkerülő tölgyesek; L4b nyílt mészkerülő tölgyes, M1: molyhos tölgyes bokorerdők

Érintett Natura 2000-űl helyek: pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*-szel (91H0)

Érintett közösségi jelentőségű fajok: osztrák sárkányfő (*Dracocephalum austriacum*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), tornai vértő (*Onosma tornensis*), leánykőöröcsin (*Pulsatilla grandis*), Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*), boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*), magyar tavaszi-fés szbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*), Anker-araszoló (*Erannis ankeraria*), nagy hscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*), remetebogár (*Osmoderma eremita*), bajszos sármány (*Emberiza cia*), császármadár (*Bonasia bonasia*), közep fakopáncs (*Dendrocopos medius*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), darázsölyv (*Pernis apivorus*), lappantyú (*Caprimulgus europaeus*).

(d) Javasolt elírások:

Kód	Erdőterületekre vonatkozó kezelési elírás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelentőségű helyek vagy fajok megőrzése érdekében az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átmeneti, örök erdő vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	A molyhostölgyesek és mészkerülő tölgyesek faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódba sorolása (ahol ez még nem történt meg és az állományok külön erdőrészletbe esnek, vagy egy-egy erdőrészlet nagyobb hányadát kiteszik).
E04	Közösségi jelentőségű helyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetstör erdőkből 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	Nem védett területeken releváns javaslat.

E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű helyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt).	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések esetén merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével.	Többnyire a kapcsolódó, szomszédos állományokban végzett fakitermelések esetén merülhet fel.
E10	Meghatározott erdő részletekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	A védéridő-jelleg miatt ez az állományok zömére vonatkozó szabály.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábbon álló holtfák meghagyása.	A veszélyforrást jelentő törzsek kitermelése lehetséges.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függően meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési időszakhoz igazodó időbeni korlátozást és annak térbeli hatályát az élőhely forduló fokozottan védett madárfaj ökológiai igényei alapján kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom (Pongrácz - Horváth 2010) alapján.
E24	Az erdő részleteken belül élő nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az idegenhonos, inváziós fafajok eltávolítását ez esetben is biztosítani szükséges.
E39	A mikroélelőhelyek fenntartása.	A lehetőségekhez képest a legnagyobb mértékben (pl. állófekv holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvízes élőhelyek, tisztások stb.), az érintetlenség biztosításával.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15.

		és március 15. (a Tornai Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés. Nem védett természeti területen védett jelöl madárfajok fészkel helyén az adott faj költési id szakában kerülend a fakitermelés. Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 el írás-javaslatok az irányadók. Mindez természetesen csak az idegenhonos fafajok kitermelése esetén felmerül szempont.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Idegenhonos fafajok (pl. feny k) kitermelése esetén sem végezhet .
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	Amennyiben valamilyen nagyobb térlépték bolygatás esetén az erd borítottság helyreállítása érdekében aktív beavatkozás szükséges.
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	Az állományokban esetleg jelentkez akácodosás és bálványfa-terjedés megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következ el írások mellett: É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási id : lágy szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak és bálványfa ellen augusztus ó szeptember hónapokban.

	<p>ÉAlkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.</p>	<p>Az esetlegesen el forduló akácsarjak és bálványfa ellen</p>
	<p>ÉAz alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.</p>	
	<p>É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).</p>	
	<p>É Megfelel vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.</p>	
	<p>ÉVékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.</p>	
E72	<p>Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.</p>	<p>A vegyszeres kezelésekkkel kombinálva, az el forduló akácsarjak és bálványfa visszaszorítása érdekében.</p>

E74	<p>Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magterméskészítésekben) történő elvégzése.</p>	<p>Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges. Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.</p>
E75	<p>Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszaki megválasztása: életszabályhoz kötött kijuttatás) alkalmazása.</p>	<p>Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.</p>

E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	A kitermelt/kivágott idegenhonos fafajok faanyaga a helyszínen is hagyható.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	A véderd -jelleg és a kiemelked természeti értékek miatt a teljes érintetlenség biztosítása, az ide sorolt állományok fenntartásának, illetve megújulásának természetes erd dinamikai folyamatokra való alapozása (a felújulási és differenciálódási folyamatok Őm ködéséhez a vadhatás er teljes mérséklése szükségesFakitermelési beavatkozás végzése kizárólag idegenhonos fafajok megtelepedése és jelenléte esetén, továbbá (veszélyes, a személy- és gépkocsi-forgalomra közvetlen veszélyt jelent száraz törzsek kivágásával) utak és turistautak mentén, kifejezetten balesetmegel zési céllal.
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkének (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a különleges madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani.

		Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetét , sózó nem létesíthet .	

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukció és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem merültek fel. Az él helyek állapotának javítását szolgáló lehetséges intézkedések (a véderd -jelleg miatt itt leginkább csak az idegenhonos és inváziós fafajok visszaszorítása merülhet fel) a gazdálkodási jelleg javasolt el írások között, a d) pont alatt szerepelnek.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok megfogalmazására a viszonylag speciális term helyi viszonyok, az érintett él helytípusok unikális jellege és sérülékenysége, továbbá a kapcsolódó természeti értékek figyelembe vételével került sor. A javasolt intézkedések az érintetlenül, természetes erd dinamikai folyamatokra alapozott fenntartás, illetve a minimális beavatkozás elvét követik. Ez a megközelítés a közösségi jelent ség fajok számára sok álló és fekv holtfa, illetve sokféle mikrohabitat kialakulásához biztosít keretet, ugyanakkor a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehet séget ad. Az erd dinamikai folyamatok érvényesülése kapcsán megfogalmazásra került, hogy a vadhatást (egyébként a tervezési terület más közösségi jelent ség él helytípusainak érdekében is) mérsékelni kell.

7. Éger- és f zligetek

(a) Kezelési egység kódja: KE-7

(b) Kezelési egység meghatározása: Többlet vízhatás alatt álló term helyeken (völgytalpakon, lefolyástalan mélyedésekben és patakok-folyók mentén) kialakult, jellemz en mézgás éger és törékeny f z alkotta ligeterd k, illetve elenyész hányadban égeres láperd k és f zcserjések (rekettyefüzesek).

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek: J4: f z-nyár ártéri erd k; J5: égerligetek; P2a: üde és nedves cserjések

Érintett Natura 2000 él helyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas k ris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterd k (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0)

Érintett közösségi jelent ség fajok: csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), sárgahasú unka (*Bombina variegata*), hegyi billeget (*Motacilla cinerea*), fekete harkály (*Dryocopus martius*).

(d) Javasolt el írások:

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írások-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelent ség él helyek vagy fajok meg rzése érdekében ó az erd terület erre alkalmas erd részleteiben a folyamatos erd borítást biztosító átmeneti, örökerd vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja, illetve ha az a patakok mentén jelentkez egyéb kezelési-fenntartási szempontokkal nem ütközik.
E04	Közösségi jelent ség él helyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetster erd k 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	Nem védett területeken releváns javaslat.
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelent ség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	
E10	Meghatározott erd részletekben az él helyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	A védett természeti területre es , ide sorolt állományok nagy részénél alkalmazandó, azon kívül opcionális.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erd szegély létrehozásának el segítése vagy a meglév k fenntartása. Az el - és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az shonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	A ligeterd k szegélyeinek fenntartása (ahol van), az idegenhonos fafajú törzsek kitermelése.
E15	A kijelölt területen az erd neveléssel kapcsolatos erd gazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is).	A védett természeti területre es , ide sorolt erd k nagy részénél (a törzskiválasztó gyérítések gyenge eréllyel esetleg még elvégezhet k).
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekv holtfa jelenlétének biztosítása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevel vágás, vagy véghasználat.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei él helyek fenntartását)	

	kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy id s vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkének (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési id szakhoz igazodó id beni korlátozást és annak térbeli hatályát az el forduló fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a különleges madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010
E21	Az erd részletben megjelölt mikroél helyen legalább 10 m ³ /ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmér t elér álló és/vagy fekv holtfa folyamatos fenntartása.	
E24	Az erd részleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az idegenhonos, inváziós fafajok eltávolítását ez esetben is biztosítani szükséges.
E26	Az el használatok során az elegyfa fajok alsó és fels lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehet ség szerint a természetes erd társulásra/közösségi jelent ség él helyre jellemz összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevel vágás.
E27	A természetes erd társulás/közösségi jelent ség él hely megfelel állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevel vágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelel záródásának fenntartása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevel vágás.
E28	Természetes-, természetszer - és származék természetességi állapotú erd kben a nevel vágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehet ség szerinti teljes eltávolítása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevel vágás.
E33	Természetes, természetszer és származék erd kben a tarvágás mell zése.	

E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonszolások közelítésének mellzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.	Ahol csak lehet, rövidfában és megemelve kell megoldani a közelítést és kiszállítást.
E36	Az adott erd részletben véghasználat esetén szálalóvágás alkalmazása.	A gazdálkodással érintett, vágásos üzemmódba sorolt állományokban minél nagyobb arányban.
E38	shonos fafajú állományok véghasználat során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroél helyek visszahagyása, lehet leg az id s állomány összetételét jellemző formában.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik véghasználat.
E39	A mikroél helyek fenntartása.	Holtfa, gyökértányérok, magas tuskók, kisvizek megóvása
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erd részlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A t - és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Torna Körzetben az erd tervrendelet szerint április 1.) között végezhető fakitermelés. Nem védett természeti területen védett jelöl madárfajok fészkel helyén az adott faj költési időszakában kerülendő a fakitermelés. Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 elírás-javaslatok az irányadók.
E50	A vágásterületen történő égetés mellzése.	Lehetség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E52	shonos fafajú faállomány tájhonos fajokkal történő felújítása.	Az éger- és füzikek f - és elegyfajainak alkalmazásával.
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása.	
E58	Az erd felújítások során a természetes erd társulásnak	

	megfelel elegendő fajok biztosítása.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	
E72	Lehetség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárazítás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	A vízvesztés helyi jelleg miatt a vegyszerhasználat minimalizálása szükséges.
E74	Kórokozók és kártevők elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erdőterületeken, magtermény állományokban) történő elvégzése.	Jelentősebb, nagyobb területet érintő abiotikus vagy biotikus károsítások esetén, az erdőborítottság helyreállítása érdekében esetleg rendkívüli intézkedések is szükségessé válhatnak. Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az érintett nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
E75	Kártevők elleni védekezésnél kímélő technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, időszaki megválasztása: élelciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	Az ezekhez kapcsolódó beavatkozások megtervezése és kivitelezése csak az érintett nemzeti park igazgatóság közreműködésével, illetve felügyelete mellett lehetséges.
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erdőterületek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erélyűvel történő vágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kíméléte.	Elsősorban a méretbeli eloszlás javítására kell koncentrálni, ha egyáltalán történik egy ligeterdőben valamilyen beavatkozás.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	Ahol a ligeterdő esetleg ilyen üzemmódban vannak.

E94	Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erd fennmaradását, egészségi állapotát jelent sen veszélyeztet erd védelmi ok kivételével.	Ahol egyáltalán felmerül az egészségügyi termelés kérdése.
E95	A talajszínt odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú meg rzésével.	Ahol egyáltalán történik nevel vágás, vagy véghasználat.
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a különleges madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA03	A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető.	

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység területére vonatkozóan él hely-rekonstrukciós és/vagy él helyfejlesztési javaslatok nem merültek fel.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési javaslatok mindezek figyelembe vételével, els sorban a fiatal állományokban esedékes nevel vágások (tisztítások, törzskiválasztó gyérítések) lehet ségének biztosításával kerültek megfogalmazásra. A javasolt intézkedések a minimális beavatkozások elvét követik, a közösségi jelent ség fajok számára sok álló és fekv holtfa, illetve sokféle mikrohabitat kialakulásához biztosítanak keretet, ugyanakkor a rendkívüli természeti események okozta változások kezelésére is lehet séget adnak.

8. Fenyvesek

(a) Kezelési egység kódja: KE-8

(b) Kezelési egység meghatározása: Egykori gyepterületeken (jellemzően legel kőn), kopár gerinceken és hegyoldalakon, vagy shonos lombos állományok helyén (azok véghasználatát után) mesterségesen létrehozott, fenyő fajok dominanciájával jellemezhető erdők (erdei-, fekete-, luc-, vörös-, jegenye- és duglászfenyvesek).

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek: S4: ültetett erdei- és feketefenyvesek; S5: egyéb ültetett tájidegen fenyvesek, RDa: shonos lombos fafajokkal elegyes fenyves származék

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett közösségi jelentőség fajok: boldogasszony papucs (Cypripedium calceolus), kígyászölyv (Circaetus gallicus), fekete harkály (Dryocopus martius), farkas (Canis lupus), hiúz (Lynx lynx).

(d) Javasolt elírások:

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési elírás-javaslatok	Magyarázat
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	Közösségi jelentőség fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelentőség él helyek miatt merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelentőség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Közösségi jelentőség fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelentőség él helyek miatt merülhet fel.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy id s vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	
E19	Az el - és véghasználatok során az el zetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.	Az shonos lombos fa- és cserjefajok kímélete.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függen meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési id szakhoz igazodó id beni korlátozást és annak térbeli hatályát az el forduló fokozottan védett madárfaj ökológiai igényei alapján kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom (Pongrácz - Horváth 2010) alapján.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhet faállományokban a nevel vágások során az shonos fafajok egyedeinek meg rzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E39	A mikroél helyek fenntartása.	Az állománynevelési és átalakítási munkák

		során a mikrohabitatok (pl. odvas fa) lehet ségek szerinti (átmeneti) megtartása.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erd részlet területén a talaj védelme érdekében kerülend a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A t - és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	Különösen az erd talaj védelemre kell nagy figyelmet fordítani.
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés. Nem védett természeti területen védett jelöl madárfajok fészkel helyén az adott faj költési id szakában kerülend a fakitermelés. Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 el írások az irányadók. A térbeli korlátozás az shonos lombos törzseket és állományrészeket érintheti.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.	Védett természeti területen kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.	Védett természeti területen a fafajcsere kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott tájhonos fafajokkal..
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erd k véghasználata	

	<p>során a táj- és term helyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehet ség szerint a cserjeszintben is).</p>	
E68	<p>Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.</p>	<p>Az állományok alatt jelentkez akácosodás megfékezésére.</p>
E70	<p>Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következő el írások mellett:</p>	
	<p>É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.</p>	
	<p>É Javasolt alkalmazási id : lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.</p>	<p>Az esetlegesen el forduló akácsarjak ellen augusztus ó szeptember hónapokban.</p>
	<p>É Alkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.</p>	<p>Az esetlegesen el forduló akácsarjak ellen.</p>
	<p>É Az alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.</p>	
	<p>É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).</p>	
	<p>É Megfelel vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.</p>	
	<p>É Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.</p>	
E72	<p>Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.</p>	<p>A vegyszeres kezelésekkal kombinálva, az el forduló akácsarjak visszaszorítása érdekében.</p>
E81	<p>Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.</p>	
E96	<p>Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeinek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.</p>	<p>E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is</p>

		a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, sózó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

Az idegenhonos feny fajok által uralt (az esetek nagy részében kisebb arányban shonos lombos fafajokat is tartalmazó) állományokat védett természeti területen (ANP) hosszú távon a term helyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erd társulásoknak megfelelő erd társulássá/él helytípussá kell alakítani, s ugyanezen f irányelv javasolható a nem védett területeken található állományokra is. A célállapotként megjelölhet él helytípusok szinte kizárólag zonális erd k (cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek, szubmontán bükkösök). A fafajcserés átalakítások egy jelent s része (különösen rossz egészségi állapotú luc-, erdei- és feketefenyvesek esetében) lényegében csak tarvágást követ mesterséges erd sítéssel biztosítható. A jobb egészségi állapotú, lombelegyes állományokban ugyanakkor a lombos švázraö és a természetes (a lazább záródású, fényben gazdagabb állományokban helyenként a kifejezetten er s térségbeli vadhatás ellenére is m köd) erd dinamikai folyamatokra alapozva fokozatos, több évtizedre elnyúló (a természetvédelmi elvárásokkal és a Natura 2000 szempontokkal jobban harmonizáló) rekonstrukciós munka is végezhet . Az átalakítási munkák részletes megtervezésére a körzeti erd tervezés keretei között nyílik lehet ség (a jelenleg érvényben lev erd tervek jelenleg is számos olyan el írást, illetve fakitermelési lehet séget tartalmaznak, amelyek a rekonstrukciót, a fafajcserés átalakítást szolgálják).

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok megfogalmazására abban a megközelítésben került sor, miszerint a dominánsan nem shonos fafajokból álló erd ket a védett természeti területekre vonatkozó általános természetvédelmi irányelvek és el írások alapján, hosszú távon (lehet leg fokozatosan, vagy kis terület tarvágásokkal) a term helyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erd társulásoknak megfelelő él helytípussá kell alakítani. A nem védett Natura 2000 területek esetében ugyanez az irányelv ajánlásként fogalmazható meg, s véghasználatok tervezésénél legalább az követend , hogy az erd sítési célállománytípusok közé minimum egy shonos fafajok által meghatározott állománytípus kerüljön be. A javasolt átalakítások az egyéb védelmi (talajvédelmi, tájképvédelmi) funkciók részbeni megtartását, az

idegenhonos fafajok visszaszorítását, lombos állományrészek és a hagyásfák meg rzését, az shonos fafajú, elegyes állományok kialakítását egyaránt lehet vé teszik, illetve biztosítják.

9. Akácok

a) Kezelési egység kódja: KE-9

(b) Kezelési egység meghatározása: shonos lombos állományok helyén (azok véghasználata után) mesterségesen létrehozott, vagy egykori gyepeken, legel kön szubszontán terjeszkedés révén kialakult, akác dominanciájú erd k.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR él helyek: S1: akácültetvények, RDb ó shonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erd k (akácelegyes vegyes szontán erd k)

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett közösségi jelent ség fajok: -

(d) Javasolt el írások:

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelent ség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	Közösségi jelent ség fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelent ség él helyek miatt merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Közösségi jelent ség fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelent ség él helyek miatt merülhet fel.
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy id s vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	
E19	Az el - és véghasználatok során az el zetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.	Az shonos lombos fa- és cserjefajok kímélete.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkének (madárfajtól függen meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési id szakhoz igazodó id beni korlátozást és annak térbeli hatályát az el forduló fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a különleges madárvédelmi területre

		megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhet faállományokban a nevel vágások során az shonos fafajok egyedeinek meg rzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E39	A mikroél helyek fenntartása.	Az állománynevelési és átalakítási munkák során a mikrohabitatok (pl. odvas fa) lehet ségek szerinti (átmeneti) megtartása.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erd részlet területén a talaj védelme érdekében kerülend a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A t - és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	Különösen az erd talaj védelemre kell nagy figyelmet fordítani.
E41	A fakitermelés elvégzésére id - és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Tornai Körzetben az erd terv-rendelet szerint április 1.) között végezhet fakitermelés. Nem védett természeti területen védett jelöl madárfajok fészkel helyén az adott faj költési id szakában kerülend a fakitermelés. Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 el írás-javaslatok az irányadók. A térbeli korlátozás az shonos lombos törzseket és állományrészeket érintheti.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E51	Felújítás tájshonos fafajokkal, illetve célállománnyal.	Védett természeti területen kötelez , az

		azon kívül es területeken ajánlott.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.	Védett természeti területen a fafajcsere kötelező, az azon kívül es területeken ajánlott.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdő véghasználata során a tájhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és felső rész szerint a cserjeszintben is).	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően.	Az állományok alatt jelentkező akácodosás megfékezésére.
E69	A környező gyepterületek védelme érdekében az idegenhonos fafajok általi állományok terjeszkedésének megakadályozása.	
E70	Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következők mellett:	
	É Az ellenőrzés biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színezőanyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Akácсарjak ellen augusztus ó szeptember hónapokban.
	É Alkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Akácсарjak ellen
	É Az alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
	É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
	É Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.	
	É Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E72	Lehetséges szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, akácсарjak

		visszaszorítása érdekében.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásira vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, szóó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(d) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Az akác által uralt állományok (az esetek egy részében kisebb-nagyobb arányban, legalább az alsó szintben).

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok megfogalmazására abban a megközelítésben került sor, miszerint a dominánsan nem shonos fafajokból álló erd ket a védett természeti területekre vonatkozó általános természetvédelmi irányelvek és el írások alapján, hosszú távon (lehet leg fokozatosan, vagy kis terület tarvágásokkal) a term helyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erd társulásoknak megfelel él helytípussá kell alakítani, s ugyanezen f irányelv alkalmazása javasolható a nem védett területeken található állományokra is. A célállapotként megjelölhet él helytípusok szinte kizárólag zonális erd k (cseres-tölgyesek, gyertyános-tölgyesek, szubmontán bükkösök). A fafajcserés átalakítások jelent s része az akác agresszív viselkedése (er s sarjadzása) és a meglehetősen magas ráfordítás-igény miatt tarvágást követ mesterséges erd sítéssel biztosítható. A lombelegyes állományokban ugyanakkor a lombos švázó (állományrészek, facsoportok, egyes fák) megtartásával a természetvédelmi elvárásokkal és a Natura 2000 szempontokkal jobban harmonizáló rekonstrukciós munka végezhet . Az shonos lombos foltok visszahagyása a védett természeti területen (ANP) megkövetelhet , a fennmaradó részeken ajánlható. Az átalakítási munkák részletes megtervezésére a körzeti erd tervezés keretei között nyílik lehet ség (a jelenleg érvényben lev erd tervek ó f leg védett természeti területeken ó jelenleg is számos

olyan el írást, illetve fakitermelési lehet séget tartalmaznak, amelyek a rekonstrukciót, a fafajcserés átalakítást szolgálják).

(e) Kezelési javaslatok indoklása:

A nem védett Natura 2000 területek esetében ugyanez az irányelv ajánlásként fogalmazható meg, s véghasználatok tervezésénél legalább a követend , hogy az erd sítési célállománytípusok közé (az akác agresszív jellegét l és az akácok nehéz átalakíthatóságától függetlenül) minimum egy shonos fafajok által meghatározott állománytípus kerüljön be. A javasolt átalakítások az egyéb védelmi (talajvédelmi, tájképvédelmi) funkciók részbeni megtartását, az idegenhonos fafajok visszaszorítását, lombos állományrészek és a hagyásfák meg rzését, az shonos fafajú, elegyes állományok kialakítását egyaránt lehet vé teszik, illetve biztosítják.

10. Egyéb idegenhonos fafajú erd k

(a) Kezelési egység kódja: KE-10

(b) Kezelési egység meghatározása: shonos lombos állományok helyén (azok véghasználat után) mesterségesen létrehozott, idegenhonos fafajok (de: nem feny k és akác) dominanciájával leírható erd k (jellemz en vöröstölgyesek, nemesnyárasok, nem shonos fafajú fasorok, erd sávok).

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNER él helyek: S2: nemesnyárasok S3: egyéb ültetett tájidegen lombos erd k, S7 nem shonos fafajú fasorok, erd sávok, RDb ó shonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erd k (nem fenyves, nem akác)

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett közösségi jelent ség fajok: fekete harkály (*Dryocopus martius*), hamvas küll (*Picus canus*)

(d) Javasolt el íráások:

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
E08	Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelent ség él helyekre, illetve fajokra történ esetleges káros hatások miatt).	Közösségi jelent ség fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelent ség él helyek miatt merülhet fel.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	Közösségi jelent ség fajok esetében, vagy szomszédos közösségi jelent ség él helyek miatt merülhet fel.

E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az el- és véghasználatok során.	
E19	Az el- és véghasználatok során az elzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok kímélete.	Az szonhos lombos fa- és cserjefajok kímélete.
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkeknek (madárfajtól függen meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési időszakhoz igazodó időbeni korlátozást és annak térbeli hatályát az időforduló fokozottan védett madárfaj ökológiai igényei alapján kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom (Pongrácz - Horváth 2010) alapján.
E30	Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az szonhos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is.	
E39	A mikroélethelyek fenntartása.	Az állománynevelési és átalakítási munkák során a mikrohabitatok (pl. odvas fa) leterjedésének szerinti (átmeneti) megtartása.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdő részlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A talajtörzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	Különösen az erdő talajvédelemre kell nagy figyelmet fordítani.
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Torna Körzetben az erdőterv-rendelet szerint április 1.) között végezhető fakitermelés. Nem védett természeti területen védett jelöl madárfajok fészkelési helyén az adott faj költési időszakában kerülendő a fakitermelés. Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkelési helyén mindenütt az E20 és

		E96 el írások az irányadók. A térbeli korlátozás az shonos lombos törzseket és állományrészeket érintheti.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E51	Felújítás tájhonos fafajokkal, illetve célállománnyal.	Védett természeti területen kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott.
E54	Idegenhonos fafajú faállomány szerkezetátalakítása.	Védett természeti területen a fafajcsere kötelez , az azon kívül es területeken ajánlott.
E62	Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása.	
E64	Az idegenhonos és tájidegen fafajú erd k véghasználata során a táj- és term helyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehet ség szerint a cserjeszintben is).	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	Az állományok alatt jelentkez akácosodás megfékezésére.
E70	Az intenzíven terjed növényfajok elleni vegyszer használata a következ el írások mellett:	
	É Az ellen rizhet ség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színez anyag keverése.	
	É Javasolt alkalmazási id : lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak ellen augusztus ó szeptember hónapokban.
	ÉAlkalmazás ó a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében ó kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történ permetezéssel, ártéren ó a gyalogakác kivételével ó fainjektálással.	Az esetlegesen el forduló akácsarjak ellen
	ÉAz alkalmazható szerek lehet leg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.	
É Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi el írások betartásával, a		

	kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).	
	É Megfelel vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.	
	É Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással.	
E72	Lehetség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására.	A vegyszeres kezelésekkel kombinálva, az el forduló akác sarjak visszaszorítása érdekében.
E81	Faanyag mozgatása csak kemény (száraz vagy fagyott) talajviszonyok mellett.	
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkének (madárfajtól függen meghatározott) körzetében fészkelési időszakban az erdőgazdálkodási tevékenység időbeli korlátozása.	E20 kiegészítése az időbeli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és időbeli korlátozást is a fokozottan védett madárfaj igényei alapján az összhangban a madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel az kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz és Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, szózó vagy etetőhely a védési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Az egyéb (=nem akác) idegenhonos lombos fafajok (jellemzően vöröstölgy) által uralt, az esetek egy részében kisebb arányban honos lombos fafajokat is tartalmazó állományokat védett természeti területen (ANP) hosszú távon a termőhelyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erdőtársulásoknak megfelelő erdőtársulássá/él helytípussá kell alakítani, és ugyanezen irányelv javasolható a nem védett területeken található állományokra is. A célállapotként megjelölhető él helytípus a vöröstölgyes állományok helyzete miatt szinte

kizárólag a gyertyános-tölgyes. A fafajcserés átalakítások egy része reálisan itt is tarvágást követ mesterséges erd sítéssel biztosítható, azonban shonos lombos švázaló rendelkező állományokban a meglévő természetközeli állapotú erd foltokra és az erd s térségbeli vadhatás ellenére helyenként azért még köd erd dinamikai folyamatokra alapozva fokozatos (a természetvédelmi elvárásokkal és a Natura 2000 szempontokkal jobban harmonizáló) rekonstrukciós munka is végezhető. Az átalakítási munkák részletes megtervezésére a körzeti erd tervezés keretei között nyílik lehetőség (az érintett állományok korjellemzői miatt a jelenleg érvényben levő erd tervek ilyen típusú elírásokat, illetve fakitermelési lehetőségeket nem nagyon tartalmaznak).

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési és rekonstrukciós javaslatok megfogalmazására abban a megközelítésben került sor, miszerint a dominánsan nem shonos fafajokból álló erd ket a védett természeti területekre vonatkozó általános természetvédelmi irányelvek és elírások alapján hosszú távon (lehetőleg fokozatosan, vagy kis terület tarvágásokkal) a természet helyi viszonyokhoz igazodó, potenciális erd társulásoknak megfelelő élő helytípussá kell alakítani.

A nem védett Natura 2000 területek esetében ugyanez az irányelv ajánlasként fogalmazható meg, s véghasználatok tervezésénél legalább az követendő, hogy az erd sítési célállománytípusok közé minimum egy shonos fafajok által meghatározott állománytípus kerüljön be. A javasolt átalakítások az egyéb védelmi (talajvédelmi, tájképvédelmi) funkciók részbeni megtartását, az idegenhonos fafajok visszaszorítását, lombos állományrészek és a hagyásfák megőrzését, az shonos fafajú, elegyes állományok kialakítását egyaránt lehetővé teszik, illetve biztosítják.

11. Regenerálódó puhafás és keményfás erd ket

a) Kezelési egység kódja: KE-11

(b) Kezelési egység meghatározása: shonos lombos állományok, gyepekben, vízfolyásokban, mélyedésekben, töbrökben, felhagyott gyümölcsösökben kialakult vegyes lombú, de shonos fafajokból álló spontán erd ket. Sok esetben ezek még nem üzemtervezett erd ket.

(c) Kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

Érintett ÁNÉR élő helyek: RB shonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erd ket, RC shonos fafajú keményfás jellegtelen erd ket

Érintett Natura 2000 élő helyek: -

Érintett közösségi jelentőségű fajok: fekete harkály (*Dryocopus martius*), hamvas küll (*Picus canus*), örvös légykapó (*Ficedula albicollis*).

(d) Javasolt el írások:

Kód	Erd területekre vonatkozó kezelési el írás-javaslatok	Magyarázat
E03	A közösségi jelent ség él helyek vagy fajok meg rzése érdekében ó az erd terület erre alkalmas erd részleteiben a folyamatos erd borítást biztosító átmeneti, örökerd vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés.	Amennyiben a gazdálkodó vállalja, illetve ha már van kialakult közösségi jelent ség él hely.
E04	Közösségi jelent ség él helyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetsszer erd k 100 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása.	Ha van közösségi jelent ség él hely a közelben.
E09	A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelít nyomok csak a közösségi jelent ség fajok és él helyek védelmének figyelembe vételével.	
E10	Meghatározott erd részletekben az él helyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével.	F leg a töbrök pionír erdeiben, illetve a Kavics hát spontán erdeiben releváns.
E13	Állománynevelés során a nyiladékok és az állományszélek felé legalább 5 m széles erd szegély létrehozásának el segítése vagy a meglév k fenntartása. Az el - és véghasználatok során az idegenhonos növények eltávolítása (az shonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel).	A ligeterd k szegélyeinek fenntartása (ahol van), az idegenhonos fafajú törzsek kitermelése.
E16	A gyérítések és véghasználatok során legalább 5 m ³ /ha álló és/vagy fekv holtfa jelenlétének biztosítása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevel vágás, vagy véghasználat.
E17	Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztet (az erdei él helyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábön álló holtfák meghagyása.	
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy id s vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	
E20	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkenek (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység korlátozása.	A fészkelési id szakhoz igazodó id beni korlátozást és annak térbeli hatályát az el forduló fokozottan védett madárfaj ökológiai igényei alapján kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom (Pongrácz - Horváth 2010) alapján.
E24	Az erd részleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása.	Az idegenhonos, inváziós fafajok eltávolítását ez esetben is biztosítani

		szükséges.
E26	Az elhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdő társulásra/közösségi jelenségre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevelővágás.
E27	A természetes erdő társulás/közösségi jelenségre jellemző állomány szerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevelővágás.
E28	Természetes-, természetstörzsi- és származék természetességi állapotú erdőben a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik nevelővágás.
E35	Fahasználatok során a kitermelt faanyag vonzószalagos közelítésének mellőzése. A faanyagot rövid fában, emelve kell közelíteni.	Ahol csak lehet, rövidfában és megemelve kell megoldani a közelítést és kiszállítást.
E36	Az adott erdő részletben véghasználat esetén szállalóvágás alkalmazása.	A gazdálkodással érintett, vágásos üzemmódban sorolt állományokban minél nagyobb arányban.
E38	Honos fafajú állományok véghasználatának során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélel helyek visszahagyása, lehetőség szerint az állomány összetételét jellemző formában.	Alkalmazandó, ahol egyáltalán történik véghasználat.
E39	A mikroélel helyek fenntartása.	Odvas fák, tuskók, holtfa, kiszáradt élel helyek, tisztások, erdő szegélyek.
E40	A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdő részlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonzószalagos nyom kialakulása. A törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot.	
E41	A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása.	Védett természeti területen augusztus 15. és március 15. (a Torna Körzetben az erdőterv-rendelet szerint április 1.) között végezhető fakitermelés. Nem védett természeti területen védett jelölésű madárfajok fészkelési helyén az adott faj költési időszakában kerülendő a fakitermelés. Fokozottan

		védett jelöl madárfaj fészkel helyén mindenütt az E20 és E96 el írás-javaslatok az irányadók.
E50	A vágásterületen történ égetés mell zése.	Lehet ség szerint. Az alternatív megoldás a gallyak aprítása lehet.
E52	shonos fafajú faállomány tájshonos fajokkal történ felújítása.	
E57	Az erd felújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájshonos fafaj alkalmazása.	
E58	Az erd sítések során a természetes erd társulásnak megfelel elegyfajok biztosítása.	
E68	Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjed , inváziós lágy és fás szárú fajok ellen alkalmazható a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt el zetes egyeztetést követ en.	
E72	Lehet ség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjed fajok visszaszorítására.	A vizes él helyen a vegyszerhasználat minimalizálása szükséges.
E74	Kórokozók és kártev k elleni vegyszeres védekezés kizárólag indokolt esetben (pl. lakott terület közelében, közegészségügyi okokból, esetleg felújítás alatt álló erd területeken, magterm állományokban) történ elvégzése.	
E75	Kártev k elleni védekezésnél kímél technológiák és célirányos kijuttatás (területi lokalizáció, id szak megválasztása: élelciklushoz kötött kijuttatás) alkalmazása.	
E84	Fakitermelés tervezése során az érintett erd részletek korosztály-eloszlásának javítása. Térben változó erély nevel vágások végzése, az alsó szint és az átlagkornál fiatalabb egyedek kímélete.	Els sorban a méretbeni eloszlás javítására kell koncentrálni, ha egyáltalán történik egy ligeterd ben valamilyen beavatkozás.
E87	Faanyagtermelést nem szolgáló üzemmód fenntartása.	Ahol a ligeterd k esetleg ilyen üzemmódban vannak.
E94	Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erd fennmaradását, egészségi állapotát jelent sen veszélyeztet erd védelmi ok kivételével.	Ahol egyáltalán felmerül az egészségügyi termelés kérdése.
E95	A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú meg rzésével.	Ahol egyáltalán történik nevel vágás, vagy véghasználat.
E96	Fokozottan védett jelöl madárfaj fészkének (madárfajtól függ en meghatározott) körzetében fészkelési id szakban az erd gazdálkodási tevékenység id beli korlátozása.	E20 kiegészítése az id beli korlátozásra vonatkozóan. A térbeli és id beli korlátozást is a fokozottan

		védett madárfaj igényei alapján ó összhangban a különleges madárvédelmi területre megfogalmazott irányelvekkel ó kell megállapítani. Iránymutató szakirodalom: Pongrácz ó Horváth 2010.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó kezelési-javaslatok	
VA01	Szóró, szózó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Fafajösszetételt l függ en 91E0 puhafás ligeterd , vagy valamilyen honos fafajú zonális erd (cseres-tölgyes, gyertyános-tölgyes) felé való elmozdulást kell el segíteni.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

Közös jellemz jük (dönt en) a spontán kialakulás, a vegyes fafajösszetétel és vegyes szerkezet. A kezelésük lehetséges elvei patakkísér puhafás erd knél minimális beavatkozás az idegenhonos elemek kiszálalásával. Keményfás erd knél a fafajgazdagságot és a szerkezeti változatosságot megtartó extenzív jelleg gazdálkodás/haszonvétel lehetséges, els sorban természetszer erd k kialakításának és igényével és célállapotával.

3.2.1.2.2. Vizes él helyek

Gazdálkodáshoz köthet általános kezelési javaslatok:

Az álló és folyóvizek, forráskifolyók természetes növényzetének és állatvilágának meg rzése, a vízmin ség romlásának megakadályozása, az ökológia vízmennyiség biztosítása a cél ezeken az él helyeken. Lehet ség szerint a háborítatlanság biztosításával kell ezt elérni. Egyes esetekben azonban szükség lehet egyes túlszorodott hínárnövények visszaszorítására és/vagy a vízi életközösségekbe természetes vagy mesterséges úton bekerült idegenhonos fajok eltávolítására. Meg kell akadályozni a különböző eredet szennyez dések vízbe jutását is lehet leg a megelőzés elve szerint.

Gazdálkodáshoz köthet konkrét kezelési-el írás javaslatok:

Kötelez en betartandó el írások:

1995. évi LIII. törvény A környezet védelmének általános szabályairól, 1995. évi LVII. törvény A vízgazdálkodásról, 1995. évi LXXXII. törvény Az ENSZ Éghajlatváltozási Keretegyezmény kihirdetésér l, 1996. évi LIII. törvény A természet védelmér l, 232/1996. (XII.26.) Korm. rendelet A vizek kártételei elleni védekezés szabályairól, 219/2004. (VII.21.) Korm. rendelet A felszín alatti vizek védelmér l, 220/2004. (VII.21.) Korm. rendelet A felszíni vizek min sége védelmének szabályairól, 27/2006. (II. 7.) Korm. rendelet A vizek mez gazdasági eredet nitrátszennyezéssel szembeni védelmér l, 147/2010. (IV.29.) Korm. rendelet A vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre

és létesítményekre vonatkozó általános szabályokról, 83/2014. (III. 14.) Korm. rendelet A nagyvízi meder, a parti sáv, a vízjárta és a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról, hasznosításáról, valamint a folyók esetében a nagyvízi mederkezelési terv készítésének rendjére és tartalmára vonatkozó szabályokról.

Betartandó továbbá a 2-6. Sajó a Bódvával vízgyjt alegység vízgyjt -gazdálkodási terve (2016) és a Halgazdálkodási tervek elírásai.

Önkéntesen vállalható kezelési-javaslatok:

Álló és folyóvizek növényzete

(a) Kezelési egység kódja: KE-12

(b) Kezelési egység meghatározása: álló és folyóvizek hínárvegetációja és nyílt vizei, források moha és lágyszárú vegetációja, illetve forráskifolyók lápos gyepei

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: 3150 Természetes eutróf tavak Magnopotamion és Hydrocharition hínárnövényzete, 7220 Mészstufa források, 7230 Meszes lápok

Érintett ÁNER él helyek: Ac: Álló és lassan áramló vizek hínárnövényzete; U8: folyóvizek, U9: állóvizek, C1 Forrásgyepek, D1 Meszes láprétek, rétlápok

Érintett Natura 2000 fajok: tornai patakcsiga (*Sadleriana pannonica*), ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*), Petényi-márna (*Barbus meridionalis*), lápi szitaköt (*Leucorrhinia pectoralis*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), sárgahasú unka (*Bombina variegata*), dunai tarajosg te (*Triturus cristatus*), hegyi billeget (*Motacilla cinerea*), jégmadár (*Alcedo atthis*).

(d) Javasolt elírások:

Kód	Vizes él helyekre vonatkozó kezelési-javaslatok	Magyarázat
V19	Idegenhonos halfajok visszaszorítása, idegenhonos halfaj nem telepíthet .	Mivel az idegenhonos fajok telepítését az 1996. évi LIII. törvény 14. §-a természetes és természetközeli állapotú vizek esetében általánosan megtiltja, ennek kapcsán a tilalom hatékony érvényesítése a cél, Alkalmazása nem védett Natura 2000 területen is javasolt.
V67	A területen mindennem beavatkozást kerülend , kezeletlen	Kivéve inváziós fajok

állapotban való fenntartás indokolt.	és túlszaporodott hínárnövényzet (pl. Tengersizem-tó) visszaszorítása.
--------------------------------------	--

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Él helyrekonstrukció havaria esetben merülhet fel pl. extrém aszályos id szakban kiszáradás, ekkor a vízutánpótlásról lehet ség szerint gondoskodni kell, valamint kistavak feliszapolódása esetén pl. Kender-tó, Vörös-tó kotrással lehet a nyílt vízfelületet helyreállítani. A jósvaf i Tengersizem-tavon a hínáros békasz l visszaszorításával lehet növelni a nyílt vízfelületet.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A hínarasok beavatkozás nélkül fenntartandó érzékeny él helyek. A felszíni víz, források szennyezését kell megakadályozni. A jelöl halfajok megóvása miatt a vegyszerhasználat és a haltelepítés kerülése szükséges. A vizes él helyeken az ökológiailag szükséges vízmennyiség folyamatos biztosítása a cél, valamint az él helyeken jelentkez inváziós fert zöttség mechanikus módszerekkel történ visszaszorítása a legnagyobb feladat. A források a jelöl kétéltek számára is él helyet nyújtanak.

3.2.1.2.3. Gyeppek

Gazdálkodáshoz köthet általános kezelési javaslatok:

Gyeppek esetében legfontosabb feladat a nyílt, inváziós és gyomfajoktól mentes, természetes növénytakaróval fedett él helyek meg rzése, fenntartása. Ezen cél elérése érdekében elengedhetetlen antropogén hatásra kialakuló gyakori t zeseteket megelőzése, a megfelel és kímél agrotechnika kiválasztása, a jelöl fajok életmenetét, virágzását, fészkelését és fiókanevelését figyelembe vev legeltetési és kaszálási id pont megválasztása, szükség esetén a szelektív cserjeirtás. A nyílt területek meg rzése, fenntartása a területen táplálkozó, él , fészkel közösségi jelent ség madárfajok szempontjából is el nyös, tekintettel HUAN10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi területtel való átfedésre. A vadgazdálkodási létesítmények (sózó, szóró, vadetet) gyepen történ elhelyezését a gyomosító, a vadak koncentrált túsása, taposása okozta károsító hatása miatt el kell kerülni. A vad által okozott gyepfeltúrások elegyengetése, minden esetben egyedi elbírálás, az igazgatósággal való el zetes egyeztetést igényel.

Gazdálkodáshoz köthet konkrét kezelési el írás-javaslatok:

Kötelez en betartandó el írások:

A NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, az európai közösségi jelent ség természetvédelmi rendeltetés területekr l szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet el írásai és a Zabanyik-hegy TT természetvédelmi kezelési terve (131/2011. (XII.21) VM rendelet) kötelez érvény ek. Ezen el írásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között. Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítend šHelyes Mez gazdasági és Környezeti Állapotö fenntartásához szükséges feltételrendszer

megállapításáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet szerinti elírásokat a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs kifizetéseknél is alkalmazni kell. A támogatás igénybevétele esetén kötelezően alkalmazandó a helyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapot-feltételrendszere. A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapítja, ezeket is be kell tartani.

306/2010 Kormányrendelet a levegő védelméről az égetésre vonatkozó elírások.

259/2011. (XII.7) Korm. rendelet, mely többek között a természetvédelmi bírságról is szól.

Vízügyi szempontból a 1995. évi LVII. törvény, 83/2014 (III.14) Korm. rendelet, 223/2014 (IX.4.) és 120/1999. (VII.6) Korm. rendeletek.

Önkéntesen vállalható kezelési-javaslatok:

1. Magaskórósok

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-13

(b) **Kezelési egység meghatározása:** part menti magaskórós vegetáció, illetve álló vizek parti vegetációja

(c) **Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:**

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 6430 Síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai

Érintett ÁNER élőhelyek: B1a: nem termőzöngék nádasok, gyékényesek; D5: patakparti és lápi magaskórósok

Érintett Natura 2000 fajok: hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*), harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), nagy termőzlepke (*Lycaena dispar*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), haris (*Crex crex*)

(d) **Javasolt elírások:**

Kód	Vizes élőhelyekre vonatkozó kezelési-javaslatok	Magyarázat
V1	A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minőségű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni.	
Kód	Gyepterületekre vonatkozó elírás-javaslatok	
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.	
GY27	Nem speciális növényvédőszer kijuttatása esetén az inváziós fásszárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	

GY76	Kaszálás augusztus 15. után lehetséges.	Harisos él helyen.
GY96	20-30% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.	Az szti vérfüves foltokban kell kijelölni.

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

A területen cél az él helyeken fokozottan jelentkező inváziós fertőzöttség mechanikus ócseppmentes technológia esetén - esetleges vegyszeres- módszerekkel történő visszaszorítása.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A vízparti növényzet megőrzése a jelöl szitakötés és lepkefajok megőrzése, a vízminőség javítása miatt fontos. A magaskórósok mind a jelöl lepkefajok, mind pedig a zempléni futrinka él helyeül szolgálnak, megőrzésük, természetes fajösszetételük fenntartása beavatkozás nélkül, vagy kaszálással történő hasznosítással javasolt.

2. Mezofil kaszálók

(a) Kezelési egység kódja: KE-14

(b) Kezelési egység meghatározása: fajgazdag, magasfüvű nedves gyepes és kaszálórétek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: 6440- Folyóvölgyek *Cnidion dubii*hoz tartozó mocsárrétegek, 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), 6520- Hegyi kaszálórétek

Érintett ÁNÉR él helyek: D34: Mocsárrétek, D2: kékperjés rétek, B4: Lápi zombékosok, zombék-semlyék komplexek, B5: nem zombékoló magassárrétek, E1: Franciaperjés rétek nedves változatai

Érintett Natura 2000 fajok: hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*), harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*), vérfű hangyaboglárka (*Maculinea teleius*), nagy t zsepke (*Lycaena dispar*), díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*), haris (*Crex crex*), fehér gólya (*Ciconia ciconia*), fekete gólya (*Ciconia nigra*), haris (*Crex crex*).

(d) Javasolt elírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó elírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY11	Hengerezés nem megengedett.	Kivéve a kaszálást akadályozó mérték

		vaddisznótúrások elegyengetése. A módszert és az időpontot az igazgatósággal egyeztetni kell.
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY15	T z pásztták létesítése nem megengedett.	
GY20	Kizárólag kaszálással történő hasznosítás.	D2, D34, B4-es él helyen lehet leg kézi módszerrel történő kaszálás - esetleg sávos - képzelt el, melynek időpontját a jelöl lepkefajok életmenetéhez, valamint az itt revírt foglaló haris (<i>Crex crex</i>) állományok szaporodásához és fiókaneveléséhez alkalmazkodva kell megválasztani.
GY23	A felhalmozódott f avar eltávolítása.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező szonós cserjék meg őrzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti id őszakban lehetséges.	
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.	Ha nincs a területen olyan növény- vagy állatfaj amelyre időbeni korlátozás szükséges.
GY76	Kaszálás augusztus 15. után lehetséges.	Haris (<i>Crex crex</i>) revírfoglalása esetén szükséges a kaszálások id őbeni korlátozása a faj védelme érdekében a NPI által kijelölt területen belül.
GY79	Évente az időjárás viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelően, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe véve kaszálási terv készítése és egyeztetése a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint	A vérfüves területek június 15. előtti időben amennyiben van megfelelő mennyiségű f ő kaszálhatók, a későbbi id őpontban történő kaszálás

	az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	esetén az elhagyandó foltokat a nemzeti park igazgatósággal kell egyeztetni.
GY96	20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.	Az szi vérfüves foltokban kell kijelölni.
GY99	A kaszátlan terület évente más helyen történ kialakítása.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fert zött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási id pont után szabad kezdeni.	
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegély él helyek a kaszátlan területbe bele tartozhatnak.	
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területr l a kaszálást követ 30 napon belül.	
GY111	A tisztító kaszálás legkorábbi id pontja: október 1.	Az szi vérfüves foltokban elhagyott területekre értend .
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhet k el.	

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

Ugyanakkor az inváziós aranyvessz és sokvirágú napraforgó fajok is ezeket az él helyeket veszélyeztetik leginkább, ezért visszaszorításukra nagy gondot kell fordítani. A gyakran bokorfüzesekkel mozaikosan megjelen él helyeken, illetve a kiszáradó félben lév , korábban esetleg legeltetett és kökényes-galagonyás cserjésekkel tarkított területeken a becserjésedés megakadályozása, illetve a teljesen becserjésedett területeken az él helyek felnyitása fontos feladat. A feltúrt gyepeket a gépi kaszálást akadályozó vaddisznótúrások elegyengetésével, kímél módszerekkel pl. hengerezés helyre lehet állítani.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található mocsárrétek sérülékeny él helyek, rendkívül érzékenyek a kiszáradásra, a nehéz gépekkel és a nagy létszámú állatállománnyal történ taposásra. Meg rzésüknél mindig az aktuális vízállapotokat is figyelembe vev , kíméletes módszerrel történ kaszálás - esetleg sávos, lápréteken kézi kaszálás- képzelhet el, melynek id pontját az itt él jelöl fajok életmenetéhez, valamint a madárvédelmi Natura 2000-es területtel való érintettség miatt az itt él és jelöl madárfajok szaporodásához és fiókaneveléséhez alkalmazkodva kell megválasztani.

A legfajgazdagabb kékperjés lápréteken, mocsárréteken és lápi magaskórósokban a kaszálási módszerek közül a kímél kézi kaszálást kell el nyben részesíteni. Mivel a jelöl lepkefaj állományai él helyei nagyon érzékenyek az él helyein zajló kezelésre, a

legoptimálisabb a NP igazgatósággal egyeztetett kaszálási terv elkészítése, de ennek hiányában a leg szűkebb területeken a vérfű hangyabogárka védelme érdekében évente évente más területen elhagyva kaszátlan területeket kell hagyni, ahol a vérfű virágzati fejcskéjében él a lárva túlélhet.

4. Xerofil gyepek

(a) Kezelési egység kódja: KE-15

(b) Kezelési egység meghatározása: fajgazdag félszáraz és száraz gyepek.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 éli helyek: 6240 Szubpannon sztyeppék, 6210 Meszes alapközet féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*), 6520 Hegyi kaszálórétek, 6230 Fajgazdag száraz gyepek

Érintett ÁNÉR éli helyek: H3a: Köves talajú lejtősztyeppék; H4: Erdősztyepprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskőrösök, E1 Franciaperjés rétek, E34: Hegy- és dombvidéki sovány gyepek és száraz gyepek

Érintett közösségi jelentőségű faj(ok): bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*), leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*), eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*), álolaszáska (*Paracaloptenus caloptenoides*), erdélyi avarszöcske (*Pholidoptera transsylvanica*), sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*), osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), illatos csengettyűvirág (*Adenophora liliifolia*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*), tövisszűrő gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), darázsölyv (*Pernis apivorus*).

(d) Javasolt elírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó elírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY11	Hengerezés nem megengedett.	Kivéve a kaszálást akadályozó mértékű vaddisznótúrások elegyengetése. A módszer és az időpontot az igazgatósággal egyeztetni kell. H4 és

		E1 él helyeken jöhet szóba.
GY12	Gyepszell ztetés nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY15	T zpászták létesítése nem megengedett.	
GY20	Kizárólag kaszálással történ hasznosítás.	
GY23	A felhalmozódott f avar eltávolítása.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepék cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkez shonos cserjék meg rzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti id szakban lehetséges.	
GY30	A természetes gyepékben az shonos, méretes fák (30 cm törzsátmér felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmér megjelölése nélkül) meg rzése.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének id pontját legalább 5 nappal korábban írásban a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.	A sárga gyapjasszöv (<i>Eriogaster catax</i>) él helyein, valamint a madárvédelmi területtel való átfedés miatt közösségi jelent ség madárfajok (pl. tövisszúró gébics (<i>Lanius collurio</i>) és karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) fészkelése miatt.
GY32	A m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követ en a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.	
GY35	Legeltetni nem lehet.	H3a és E34-es gyepékre vonatkozóan.
GY73	Kaszálás június 30. után lehetséges.	Illetve, ha nincs a területen más növény vagy állatfaj, melyre id beli korlátozást kell el írni.

GY79	Évente az id járási viszonyoknak és a gyep állapotának megfelel , természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vev kaszálási terv készítése és egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	
GY95	15-20% kaszálatlan terület meghagyása parcellánként.	Jelöl fajok el fordulási helyein.
GY99	A kaszálatlan terület évente más helyen történ kialakítása.	
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területr l a kaszálást követ 30 napon belül.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhet k el.	

(e) Él helyrekonstrukció és él helyfejlesztési javaslatok:

Bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*), osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*), piros kígyószisz (*Echium russicum*), illatos csengetty virág (*Adenophora liliifolia*) él helyein a cserjésedést folyamatosan nyomon kell követni és szükség esetén vegetációs id szakon kívül végzett cserjeirtással kell a nyílt gyepek él helyet fenntartani. Osztrák sárkányf Tohonyán és Zabanyik-hegyen lév él helyein a taposási és rágási károk elkerülése érdekében a populációkat gallykerítéssel kell körbe venni, illetve a meglév ket fel kell újíítani, karbantartani. A feltúrt gyepeket a gépi kaszálást akadályozó vaddisznótúrások elegyengetésével, kímél módszerekkel pl. hengerezés helyre lehet állítani.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A sztyepprétek a terület sérülékeny él helyei ezért kíméletes gyepgazdálkodás, els sorban kaszálással történ fenntartás javasolható. A kaszálási id pontban történ korlátozásra a jelöl növényfajok virágzásának és termésérlelésének biztosítása érdekében történik. Féliszáraz gyepek és lejt sztyepprétek esetén legeltetés nem javasolt, e területeken a kaszálással történ hasznosítást kell el térbe helyezni. A gyepet évente csak egyszer lehet kaszálni. Kaszálás június 30. után lehetséges, de természeti érték el fordulása esetén az adott faj/fajok meg rzése érdekében további tér- és id beni korlátozást is elrendelhet a természetvédelmi hatóság. Parcellánként 15-20% kaszálatlan területet kell hagyni, amelyet évente más-más helyen kell kialakítani az igazgatósággal egyeztetett módon. Védett területen engedélyköteles tevékenység a kaszálás, de csak Natura 2000 területen csak bejelentési kötelezettség van. Ekkor van mód a közösségi jelent ség , fokozottan védett, vagy védett faj jelenléte miatt a tájékoztatásra, illetve e fajok miatt esetleges korlátozás elrendelésére. Az inváziós fajok irtására a természetes gyepszerkezet, míg a cserjék visszaszorítására az árnyékolás megszüntetése miatt van szükség. A védett cserjefajokat (pl. egyes berkenyék), méretes vadgyümölcsöket, odvas fákat madárvédelmi szempontból is meg kell rizni.

5. Legel k, rontott üde és szárazgyepek, valamint cserjésedett változataik

(a) Kezelési egység kódja: KE-16

(b) *Kezelési egység meghatározása:* ecsetpázsitos és franciaperjés kiszáradó kaszálók és legel k, hegyi rétek

(c) *Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:*

Érintett Natura 2000 él helyek: 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*), csak a franciaperjésed kiszáradó, rontott típusok

Érintett ÁNÉR él helyek: OB: jellegtelen üde gyepek; OC: jellegtelen száraz és félszáraz gyepek; OF: magaskórós ruderalis gyomnövényzet, P45: Fás legel k, fás kaszálók, legel erd k, gesztenyeligetek, E2: Veres csenkeszes rétek degradált típusai

Érintett közösségi jelent ség faj(ok): sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*), tövisszúró gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), haris (*Crex crex*)

(d) *Javasolt el írások:*

Kaszálás esetén:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó el írás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történ hasznosítás.	Mindkett lehetséges, de csak az egyik választható adott évben, túlhasználat elkerülése miatt.
GY23	A felhalmozódott f avar eltávolítása.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkez shonos cserjék meg rzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti	

	id szakban lehetséges.	
GY31	A cserjeirtás megkezdésének id pontját legalább 5 nappal korábban írásban a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.	A sárga gyapjasszöv (<i>Eriogaster catax</i>) él helyein, valamint a madárvédelmi területtel való átfedés miatt közösségi jelentőségű madárfajok (pl. tövisszűrő gébics (<i>Lanius collurio</i>) és karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) fészkelése miatt.
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.	Ha nincs a területen olyan növény vagy állatfaj, amelyre id beni korlátozás szükséges.
GY76	Kaszálás augusztus 15. után lehetséges.	Haris revírfoglalás esetén a NPI által kijelölt területen.
GY79	Évente az id járási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	A vérfüves területek június 15. előtt ó amennyiben van megfelelő mennyiségű fű kaszálhatók, a későbbi id pontban történő kaszálás esetén az elhagyandó foltokat a nemzeti park igazgatósággal
GY96	20-30% kaszátlan terület meghagyása parcellánként.	Az szűz vérfüves foltokban kell

		kijelölni.
GY99	A kaszátlan terület évente más helyen történő kialakítása.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY102	A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegélyél helyek a kaszátlan területbe bele tartozhatnak.	
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követően 30 napon belül.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhetők el.	
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
VA03	A területen szóró, vadetető, szóó nem létesíthető.	

Legeltetés esetén:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó előírás-javaslatok	Magyarázat
GY01	Felülvetés nem megengedett.	
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	
GY09	Fogasolás nem megengedett.	
GY10	Tárcsázás nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY14	Felázott talajon munkavégzés nem megengedett.	
GY15	Tűzpászta létesítése nem megengedett.	
GY19	Legeltetéssel és szükség esetén tisztító kaszálással történő hasznosítás.	
GY23	A felhalmozódott fű-avart eltávolítása.	
GY26	Inváziós fűszárúak mechanikus irtása.	
GY28	A gyepek cserjésedésének megakadályozása, azonban a szórtan jelentkező cserjék megőrzése.	
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges.	

GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatóságának szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.	A sárga gyapjasszövő (<i>Eriogaster catax</i>) élőhelyein valamint a természetvédelmi területtel való átfedés miatt közösségi jelentőségű madárfajok (pl. töviszűrőgébics (<i>Lanius collurio</i>) és karvalyposzáta (<i>Sylvia nisoria</i>) fészkelése miatt.
GY40	Legeltetési sűrűség 0,2-0,4 állategység/ha.	
GY44	A legeltetési sűrűség egyeztetése a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.	
GY57	Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható.	
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a természetvédelmi terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY62	A gyepen legelésbiztosított terület kialakítása, ami nem haladja meg a parcella 30%-át.	Az erdőszéli vérfüves foltokban kell kijelölni.
GY67	Legeltethető állatfajta: szarvasmarhafélék	Szarvasmarha
GY68	Legeltethető állatfaj: juh.	
GY69	Legeltethető állatfaj: kecske.	
GY70	Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár).	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY105	Minden évben tisztító kaszálás elvégzése.	
GY111	A tisztító kaszálás legkorábbi időpontja: október 1.	Az erdőszéli vérfüves foltokban elhagyott területekre is

		értend .
GY116	A területen trágyadeponia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a m ködési terület szerinti nemzetipark-igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY123	A fás legel fájának felújítását a megjelen újulat meg rzésével, a vadak és legel állatok elleni megvédésével szükséges biztosítani.	P45 él helyen
E18	A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy id s vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és meg rzése az el - és véghasználatok során.	P45 él helyen lév id s böhöncös fák meg rzése érdekében.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó el írás-javaslatok	Magyarázat
VA03	A területen szóró, vadetet , szózó nem létesíthet .	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Mind kaszálással, mind legeltetéssel hasznosított él helyeken fontos lehet a becserjésedett területek visszanyitása, ugyanakkor szükséges cserjeszegélyeket, cserjecsoportokat hagyni legalább 5%-ban az itt él cserjékhez köt d jelöl fajok érdekében. Az él helyek legeltetéssel történ hasznosítása esetében, a legel k gyomosodásának és leromlásának megelőzése érdekében sszel tisztító kaszálás javasolt. A túllegeltetés elkerülése érdekében évente más-más helyen elhagyva a terület egy részét érdemes pihentetni és csak kaszálással hasznosítani, valamint üdebb gyepeken, fajgazdag foltokban, esetleg vérf el fordulási helyein szintén érdemes kaszálatlan, illetve legeléskizárt területeket hagyni. A feltúrt gyepeket a gépi kaszálást akadályozó vaddisznótúrások elegyengetésével, kímél módszerekkel pl. hengerezés helyre lehet állítani.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

Az ebbe a csoportba sorolt gyepes él helyek nagy része 3-as, vagy az alatti TDO-val (természetességi érték) rendelkezik el fordulnak bennük értékes foltok, illetve védett és/vagy közösségi jelent ség fajok. Ezek meg rzése érdekében került sor a legeltetés és a kaszálás tér és id beni korlátozására, valamint a legel állomány számának és módszerének meghatározására. A legeltetés módszerét, a legel állat mennyiségét, az állatok legel területen való tartózkodásának id pontját és intervallumát ezért a nemzeti park igazgatósággal (NPI) egyeztetni kell, hiszen a legelésb l az érzékeny vérfüves él helyeket, lápréteket ki kell hagyni. Ezeken a területeken a NP igazgatósággal egyeztetett legelési terv az optimális megoldás. A fás legel k esetében a tájképi értéket is hordozó, id s, odvas, böhönc jelleg fákat meg kell hagyni. A gyepek záródását ugyanakkor meg kell akadályozni, ezért került a javaslatok közé a védett cserjefajok meghagyásával végzett szelektív cserjeirtás. Fontos a biomassza lehordásával járó évenként legalább egyszeri kaszálással történ kezelésük is.

6. Sziklagyepek

(a) Kezelési egység kódja: KE-17

(b) Kezelési egység meghatározása: sziklagyepek

Egy egységben kezeljük azokat a gyepes él helyeket, melyek beavatkozás nélkül kell fenntartani.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: 6190 Pannon sziklagyepek (*Stipo-Festucetalia pallentis*), 6240 Szubpannon sztyeprétek, mint felnyíló köves gyep

Érintett ÁNÉR él helyek: G2 mészkedvel nyílt sziklagyepek, H1 Zárt sziklagyepek, H2 Felnyíló, mészkedvel lejt - és törmelékgyep, I3a K falak pionír növényzete

Érintett közösségi jelentőség faj(ok): osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*), tornai vért (*Onosma tornensis*), erdei pacsirta (*Lullula arborea*), bajszos sármány (*Emberiza cia*).

(d) Javasolt elírások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó elírás-javaslatok	Magyarázat
GY21	Legeltetés és kaszálás nem végezhető, a terület kezelés nélkül történő fenntartása.	
GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	Mirigyes bálványfa (<i>Ailanthus altissima</i>) a tornai vért és a császármadár (<i>Bonasia bonasia</i>) él helyén.
GY32	A m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltok meghagyása.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok

A tornai vért él helyén, az Alsó-hegyen az igazgatóság több éven keresztül végezte mechanikai és vegyszeres módszerrel (pontpermetezés és injektálás) az inváziós mirigyes bálványfa (*Ailanthus altissima*) visszaszorítását. A faj egyszeri alkalommal történő kezelése nem elegendő a visszaszorításhoz ezért a folyamatos kezelés és nyomonkövetés szükséges.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A sziklagyepek beavatkozás nélkül fenntartandó él helyek. A cserjésedést és az inváziós fajok terjedését kell nyomon követni és szükség esetén mechanikai és/vagy vegyszeres módszerekkel visszaszorítani.

7. Özönnövények állományai

Kötelezően betartandó a 135/2017. (VI.9) Korm. rendelet és a 269/2007. (X.18.) Korm. rendelet.

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-18

(b) **Kezelési egység meghatározása:** Adventív lágyszárú fajok által dominált foltok (aranyvessző fajok, sokvirágú napraforgó, japánkeserű, selyemkóró)

(c) **Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:**

Érintett Natura 2000 élőhelyek: -

Érintett ÁNER élőhelyek: OD Lágyszárú özönfajok állományai

Érintett közösségi jelentőségű faj(ok):-

(d) **Javasolt élőírások:**

Kód	Gyepterületekre vonatkozó élőírás-javaslatok	Magyarázat
GY27	Nem speciális növényvédőszer kijuttatása esetén az inváziós fűszárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	
GY101	Amennyiben inváziós gyomokkal fertőzött területen költ fokozottan védett madár, a terület tisztítását csak a megengedett kaszálási időpont után szabad kezdeni.	
GY107	Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása.	
GY108	Erősen fertőzött foltok sokkoló kaszálással történő kezelése évente legalább háromszor.	
GY109	A lekaszált inváziós növények eltávolítása a területről a kaszálást követő 30 napon belül.	

(e) **Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok**

Az erősen fertőzött területeken vegyszeres gyomirtás és/vagy sokkoló kaszálással történő visszaszorítása a terjedés megakadályozására, illetve a fertőzött területeken a természetes gyepszerkezet visszaállítása.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

Az özönnövények állományai természetes él helyek területeit foglalják el, azok kiterjedését sz kítik, természetességüket degradálják.

3.2.1.2.4.Cserjések

Gazdálkodáshoz köthet általános kezelési javaslatok:

A gyepterületek felhagyása nyomán, spontán szukcesszióval kialakult cserjés él helyek, valamint karsztbokorerd k között fajgazdag és degradált állományok is vannak. Cserjés él helyek esetében legfontosabb feladat shonos cserjékb l és a cserjésekben lév szubpannon sztyeppék, illetve kaszálók és hegyi rétek mozaikjából álló él helyek meg rzése, fenntartása. Ezen cél elérése érdekében elengedhetetlen az antropogén hatásra kialakuló t zesetek megel zése, a megfelel és kímél gazdálkodási mód kiválasztása, a jelöl fajok életmenetét, virágzását, fészkelését és fiókanevelését figyelembe vev legeltetési és cserjeirtási id pont megválasztása. A cserjésekben lév nyitott területek meg rzése érdekében végzett cserjeirtások során a védett és ritka cserjefajok (pl. berkenyék, szirti gyöngyvesz , madárbirs fajok) visszahagyandók. Ugyanakkor fontos a cserjésekben fészkel madárfajok életfeltételeinek is a biztosítása, tekintettel HUAN10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi terület jelöl fajaira (pl.: töviszúró gébics ó *Lanius collurio*, karvalyposzáta ó *Sylvia nisoria*).

A vadgazdálkodási létesítmények (sózó, szóró, vadetet) cserjésben történ elhelyezését a gyomosító, a vadak koncentrált túsása, taposása okozta károsító hatása miatt el kell kerülni.

Gazdálkodáshoz köthet konkrét kezelési el írás-javaslatok:

Kötelez en betartandó el írások:

Mivel a cserjések általában gyepterületen alakulnak ki a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet, és az európai közösségi jelent ség természetvédelmi rendeltetés területekr l szóló 275/ 2004. (X.8.) Korm. rendelet el írásai kötelez érvény ek. Ezen el írásokat külön nem jelezzük a részletes javaslatok között.

Az egységes területalapú támogatások és egyes vidékfejlesztési támogatások igényléséhez teljesítend šHelyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotő fenntartásához szükséges feltételrendszer megállapításáról szóló 50/2008. (IV. 24.) FVM rendelet szerinti el írásokat a Natura 2000 gyepterületeken történ gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs kifizetéseknél is alkalmazni kell. A támogatás igénybevétele esetén kötelez en alkalmazandó a šHelyes Mezőgazdasági és Környezeti Állapotő feltételrendszere.

A term földek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó rendelkezéseket a term föld védelmér l szóló 2007. évi CXXIX. törvény is megállapít, melyeket be kell tartani.

Önkéntesen vállalható kezelési-javaslatok:

Gyep-cserje mozaikok

(a) Kezelési egység kódja: KE-19

(b) Kezelési egység meghatározása:

Hazai, f leg töviskés fajokból álló cserjések és alacsony fű , szubmediterrán és kontinentális hatás alatt kialakult gyepek mozaikja, illetve ezek degradált típusai, aljnövényzetben száraz, vagy félszáraz gyepekkel, ezek rontott változataival, sztyeprétekkel, sovány- és sz rf gyepekkel.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: 40A0 - Szubkontinentális peripannon cserjések, 6210 - Meszes alapk zet féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*), 4030 Európai száraz fenyérek, 5130 Boróka (*Juniperus communis*)-formációk fenyérekben vagy mészkezdvel gyepekben

Érintett ÁNER él helyek: M1, M7, M8, E5, P2b

Érintett közösségi jelent ség faj(ok): bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*), leánykökörccsin (*Pulsatilla grandis*), csíkos medvelepke (*Callimorpha quadripunctaria*), eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*), sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*), bajszos sármány (*Emberiza cia*), töviszúró gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), lappantyú (*Caprimulgus europaeus*).

(d) Javasolt el írások:

Kód	Gyepterületekre vonatkozó el írási javaslat	Magyarázat
GY02	Vegyszeres gyomirtás nem megengedett.	Kivéve inváziós fajok speciális esetei.
GY12	Gyepszell ztetés nem megengedett.	
GY13	Kiszántás nem megengedett.	
GY15	T zpászták létesítése nem megengedett.	
GY22	Legeltetéssel és/vagy kaszálással történ hasznosítás.	Ahol az él hely szerkezete ezt megengedi. Legeltetés csak a P2b és E5 él helyeken.
GY24	A gyepek természetvédelmi szempontú égetéséhez engedély csak a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulása alapján kérhet .	Csarabosnál jöhet szóba.

GY26	Inváziós fás szárúak mechanikus irtása.	Lágyszárúak is.
GY27	Nem speciális növényvéd szer kijuttatása esetén az inváziós fás szárúak vegyszeres irtása a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges.	Lágyszárúakra is vonatkozik.
GY29	Cserjeirtás csak szeptember 1. és február 28. közötti időszakban lehetséges	A cserjésekben fészkel jelöl madárfajok fészkaljainak védelme érdekében.
GY31	A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak szükséges bejelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni.	A cserjésekben fészkel jelöl madárfajok fészkaljainak és a sárga gyapjasszöv (<i>Eriogaster catax</i>) védelme érdekében.
GY32	A m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság általi kijelölésüket követően a fajgazdag, vagy védett fajokat tartalmazó cserjés foltokat meghagyása.	
GY44	A legeltetési szerződés egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	
GY45	A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges.	P2b, E5 él helyen
GY48	Szakaszoló legeltetés esetén legeltetési terv készítése és egyeztetése a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	P2b, E5 él helyen
GY57	Villanypásztor, a kezelési tervvel összhangban, csak a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatóság hozzájárulásával alkalmazható.	P2b, E5 él helyen
GY59	Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal.	P2b, E5 él helyen
GY67	Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék.	szarvasmarha
GY72	Kaszálás június 15. után lehetséges.	Ha nincs a területen olyan növény vagy állatfaj, melyre időbeli korlátozás szükséges.
GY79	Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelően, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe véve kaszálási terv készítése és egyeztetése a m ködési terület	

	szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása.	
GY92	A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es f tarló biztosítása.	
GY110	A tisztító kaszálás legkorábbi id pontja: szeptember 1.	
GY116	A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak nem helyezhet k el.	
GY117	Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges.	
GY118	Él helyrekonstrukció.	A NPI által meghatározott területeken gyeppe alakítás.
Kód	Vadgazdálkodásra vonatkozó el írás-javaslatok	
VA01	Szóró, szózó vagy etet hely a m ködési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok

A mozaikos él hely dinamikáját kell nyomonkövetni és szükség esetén cserjeirtással a mozaikosságot fenntartani. Csarabos él helyeken a már el rehaladott szukcesszionális állapotú (nyárasodott, nyíresedett) területeken fásításból történ fakitermelés is szóba jöhet a csarabos felnyitása érdekében. Ennek az él helynek a fenntartására néhány évvel ezel tt égetéses kísérletek is folytak, melynek eredményei függvényében ez is elképzelhet kezelési módszer. A cserjésedés megakadályozása érdekében szakaszoló legeltetés, illetve magas legalább 10 cm-es tartóval végzett szárzúzás is alkalmazható.

(f) Kezelési javaslatok indoklása:

A cserjés-gyepes mozaikos él helyek a term helyen nem zárótársulások, fenntartásukhoz folyamatos kezelés szükséges. Hazai, f leg töviskés fajokból álló cserjések és alacsony fű , szubmediterrán és kontinentális hatás alatt kialakult gyepek mozaikja, illetve ezek degradált típusai, aljnövényzetben száraz, vagy félszáraz gyepekkel, sztyeprétekkel. Teljes záródásuk esetén a védett cserjefajok meghagyásával végzett szelektív cserjeirtással, fakivágásokkal tartandók fenn. Ebbe a kezelési egységbe soroltuk a Kavicsshát csarabos, borókásodó fenyéreit is, melyeken a záródás megakadályozása, a nyír és rezg nyár sarjak, a kutyabenge cserjések folyamatos visszaszorítására van szükség oly módon, hogy az alacsony növekedés csarab tartósan ne károsodjon, valamint a csarabosokban él hangyapopulációk bolyai is fennmaradjanak. Ennek érdekében kézi cserjeirtás, sávos magas 10cm-es tarlóval végzett szárzúzás (a területet legalább 3 részre osztva, melyet évenként más-más helyen zúzva 1-1

területre 3 évente kerül sor), illetve szarvasmarhával történő legeltetés alkalmazható. A lóval való legeltetés a magas tarló és a csarab növekedése miatt, a lovak lábának érzékenységére való tekintettel nem javasolt. Az időbeni korlátozásra a cserjéseket elnyben részesítő énekesmadarak (pl.: tövisszúró gébics ó *Lanius collurio*, karvalyposzáta ó *Sylvia nisoria*) fészkelési időszakára tekintettel van szükség a madárvédelmi területtel való érintettség miatt. Ugyanakkor a sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*), néhány közösségi jelentőségű madárfaj és számos rovarfaj a bokros szegélyeket elnyben részesíti, úgyhogy erdővel érintkező területeken szegélyzónát, bokorcsoportokat is meg kell hagyni.

3.2.1.2.5. Szántóföldi művelés alatt álló élőhelyek

Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

A tervezési területen található kisparcellás szántókon, extenzív szőlőkben és gyümölcsösökben a természetkímélő gazdálkodás elterjedésével segíthet a környezet természetközeli élőhelyek megővése, valamint a közösségi jelentőségű állat- és növényfajok védelme.

Gazdálkodáshoz köthető konkrét kezelési előírások javaslatok:

Kötelezően betartandó előírások:

A termőföldek hasznosítására és a földvédelemre vonatkozó a termőföld védelméről szóló 2007. évi CXXIX. törvény rendelkezései irányadók.

Önkéntesen vállalható kezelési-javaslatok:

1. Szántóföldi művelés alatt álló területek

(a) **Kezelési egység kódja:** KE-20

(b) **Kezelési egység meghatározása:**

(c) **Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:**

Érintett Natura 2000 élőhelyek: 8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok (felszín alatt közvetve érintett)

Érintett ÁNÉR élőhelyek: T2: ével intenzív szántóföldi kultúrák; T5: Vetett gyepek, spotpályák, T6: Extenzív szántók, T8: Extenzíven művelt szőlők és gyümölcsösök, T10: fiatal parlag és ugar, T11: csemetekertek faiskolák

Érintett közösségi jelentőségű faj(ok): sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*) ó a szántók közötti bokorcsoportokban bokorsávokban; magyar vakfutrinka (*Duvalius hungaricus*) ó közvetve a bemosódás miatt a barlangokban. Tövisszúró gébics (*Lanius collurio*), karvalyposzáta (*Sylvia nisoria*), darázsölyv (*Pernis apivorus*) és kígyászölyv (*Circaetus gallicus*), haris (*Crex crex*).

(d) Javasolt el írások:

Kód	Agrárterületekre vonatkozó el írási javaslat	Magyarázat
SZ01	Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés nem megengedett.	Haris fészkelési helyén illetve annak 100 m-es körzetében fészkelési id ben.
SZ04	Pillangósok esetén természetkímél kaszálás és vadriasztó lánc használata.	
SZ06	A kaszátlan terület legalább 50%-ának tábla belsejében történ biztosítása. A kaszátlan terület évente más helyen történ kialakítása.	Kaszálásonként változó helyen.
SZ10	Trágya, m trágya: természetes vizekt l mért 200 m-en belül trágya, m trágya nem deponálható.	
SZ11	Szalma, széna: szalma-, széna depóniát és bála (különösen a felszíni vizekt l mért 200 m távolságon belül és ártéren) a területr l történ lehordása 30 napon belül.	
SZ12	Egyéb szerves hulladék (szár, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhet ki.	
SZ13	Szántóföldön trágyaszarvas nem alakítható ki.	
SZ14	A parcella szélein legalább 3 m széles növényvéd szer mentes táblaszegély elhagyása, a táblaszegélyben szükség esetén mechanikai gyomirtás végzése.	
SZ17	Természetközeli állapotú erd tervi jellel ellátott láperd és keményfás ligeterd , illetve vizes él hely szélét l számított 50 m-es sávban szántóföldi növénytermesztés során kemikáliák és bioregulátorok nem alkalmazhatók.	
SZ20	Kártev k elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges.	
SZ21	Légi kivitelezés növényvédelem és tápanyag-utánpótlás nem megengedett.	
SZ22	Rágcsálóirtó szerek és talajfert tlenít szerek nem alkalmazhatók.	
SZ24	Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhet a területen.	
SZ25	Rovaröl szerek nem alkalmazhatók.	
SZ27	Vegyszer gyomirtás, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészít vegyszeres kezelést, nem végezhet .	

SZ33	Talajkímél gazdálkodás, a talajm velés mélysége legfeljebb 10 cm lehet.	
SZ34	Istállótrágya kijuttatásának mértéke, éves átlagban nem haladhatja meg a 100 q/ha-t.	AKG programban résztvev területeken. tápanyagutánpótlás során a kijuttatott N hatóanyag mennyisége nem haladhatja meg a 90 kg/ha/év értéket.
SZ37	Tápanyag-utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni.	
SZ43	Fás szárú és lágú szárú energetikai ültetvény nem telepíthet .	
SZ46	Melioráció nem megengedett.	
SZ49	Az id szakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajm velés nem végezhet .	víznyel nél sem.*
SZ50	Lejt irányú m velés nem megengedett.	
SZ63	Tájidegen f magkeveréssel történ vetés nem megengedett.	
SZ68	A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amely shonos cserjékb l vagy fákból álló sövény, illetve fasor lehet. A táblaszegély inváziós cserje és fajoktól való mentességének biztosítása kizárólag mechanikai eszközökkel.	
*új javaslat	Víznyel k eróziós zónájában semmilyen talajm velés és vegyszeres agrotechnológia, valamint trágya és m trágya alkalmazása nem lehetséges.	

(e) Él helyrekonstrukciós és él helyfejlesztési javaslatok:

Értékes közösségi jelent ség fajoknak is otthont adó, jelöl él helynek számító gyeppe alakult szántót beszántani nem javasolt, azt célszer gyeppe min sítetni. A beszántás az itt kialakult jelöl él helyeket - sík és dombvidéki kaszálórétek, mocsárrétek és magaskórósok ó megszünteti.

(f) Kezelési javaslatok indoklása

A területen található mvelt parcellákban a természetkímél gazdálkodás és agrotechnológia el térbe helyezésével el segíthet a környezet gyepes él helyek megóvása, valamint a jelöl állat- és növényfajok védelme. A kemikáliák alkalmazásának korlátozását els sorban a jelöl gerinctelen állatfajok és növényfajok, és a területen táplálkozó madárfajok védelme indokolja. Az területen található számos víznyel re különleges szabályokat kell érvényre juttatni, melyek elengedhetetlenül szükségesek a víznyel kön keresztül a barlangokba jutó szennyezések megakadályozásához és így a 8310 Nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok elnevezés közösségi jelentőség él helyek megóvásához.

3.2.1.2.6. Egyéb él helyek

Gazdálkodáshoz köthet általános kezelési javaslatok:

Az egyéb, f leg ember által kialakított és használt él helyeken a hagyományos tájhasználat fenntartása, a természeti környezet által meghatározott, kiemelked jelentőség táji, esztétikai értékek természetvédelmi kezelése, az értékek természetes állapotban történ meg rzése a cél. Az épített környezet által befolyásolt, kiemelked jelentőség esztétikai értékek természetvédelmi kezelése, az értékek jelenlegi állapotban történ meg rzésével, a hagyományokon alapuló fejlesztésével képzelhet el. Ehhez járul hozzá a táj- és kultúrtörténeti értékek rekonstrukciójának kezdeményezése, támogatása, a tájidegen objektumok, tájsebek felszámolása, lehetőség szerinti tájba illesztése, a védett belterületeken a történeti településszerkezetek meg rzése, a hagyományos népi építészet elemeinek meg rzése és alkalmazásának népszerűsítése, támogatása. Külterületeken a természetvédelem, tájvédelem, Natura 2000 kijelölés céljaival, érdekeivel ellentétes területhasználat tilalma.

Gazdálkodáshoz köthet konkrét kezelési javaslatok:

1. Települések

Kötelező en betartandó el írások

Települések településrendezési eszközei (HÉSZ, Település rendezési tervek, Telep fejlesztési koncepciók, Települési arculati kézikönyv, Településképi Helyi Rendelet), 1997. évi LXVIII. törvény, 2003. évi XXVI. törvény, 2004. évi CXL. törvény, 2016. évi LXXIV: törvény, 314/2012 (XI.8) Korm. rendelet, 253/1997. (XII.20) Korm. rendelet, 282/2009 (XII.11) Korm. rendelet, 218/2009. (X.6) Korm. rendelet, 9/2007. (IV.3) ÖTM rendelet. Kihirdetése esetén az Aggteleki Nemzeti Park természetvédelmi kezelési terve, mint világörökségi kezelési terv.

Önkéntesen vállalható kezelési-javaslatok:

(a) Kezelési egység kódja: KE-21

(b) Kezelési egység meghatározása: épületek, építmények, udvarok és hozzájuk köthet zöldfelületek.

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett ÁNÉR él helyek: U3: falvak, falu jelleg külvárosok; P6: parkok, kastélyparkok, arborétumok és temetők, az egykori vegetáció maradványaival vagy regenerálódásával; U10: tanyák és családi gazdaságok;

Érintett közösségi jelentőségű faj(ok): kereknyergű patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*), kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*), közönséges denevér (*Myotis myotis*), hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*), csonkafülű denevér (*Myotis emarginatus*), balkáni fakopáncs (*Dendrocopos syriacus*), fehér gólya (*Ciconia ciconia*).

(d) Javasolt elírások:

Denevér fajok által lakott épületek átalakítását, felújítását és egyéb, az épületen végzett tevékenységet a denevérek kölyöknevelési időszakában (május 1-től augusztus 1-ig) kerülni kell. Ebben az időszakban az épületen belül a denevér szálláshely kivételes esetben, kizárólag természetvédelmi kezelési célból kereshet fel. Denevérfajok által lakott és korábban szálláshelyül használt épületek (különös tekintettel templomtornyokra) teljes lezárását denevérvédelmi szempontból kerülni kell. Denevér fajok által szálláshelyül használt épület díszkivilágítását a szaporodási időszakban (május 1-től szeptember 30-ig) a természetvédelmi hatóság az igazgatóság kezdeményezésére korlátozhatja.

A kapcsolódó madárfajok védelme érdekében a települési elektromos hálózathoz kapcsolódó új vezetékeket lehet legfölkábeles kialakítással, villanyoszlopon történő kialakítás esetén szigetelt fejszerkezettel javasolt létesíteni. A meglévő hálózati elemek áramütésre alkalmas részeit szintén javasolt szigeteléssel ellátni. Fehér gólyák tekintetében még a fajvédelmi intézkedéseknél felsoroltak is irányadók.

Egyéb tekintetben, mivel sem gyepes, sem erdő, sem vizes javaslatcsomagból nem lehet ide sorolható elírásokat tenni, további javaslatokat lásd. a gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok (3.2.1.1.) fejezet alatt.

2. Roncsterületek, bányák, utak

A területen található földutak és aszfaltozott utak mentén kaszálni lehetséges, az inváziós és gyomfajok visszaszorítása miatt, valamint vegetációs időszakon kívül a cserjeirtás az átjárhatóság és a beláthatóság biztosítása érdekében. A vegyszeres gyomirtás azonban nem támogatható. Telephelyek és bányaudvarok környezetében a hulladékmentesség és az inváziós növényekkel való fertőzöttség megakadályozása a fő szempont. A Natura 2000 területen új bányatelek-fektetés, bányanyitás nem támogatható. Egyes felhagyott bányák speciális élőhelyeknek adnak otthont (sziklagyepek, sziklai cserjések), melyek megóvása fontos feladat. Madárvédelmi szempontból pedig a felhagyott bányákban fészkelő madárfajok védelme. Fészkek közelében a fészkelés és a fiókanevelés időszakában zavartalanság biztosítása. Turizmus és sport tevékenységek pl. viaferrata használat tilalma. Ide soroljuk a bányavágatokat is, mert külön ilyen Natura 2000 kategória nincs itt a denevérvédelmi szempontok betartása irányadó.

(a) Kezelési egység kódja: KE-22

(b) Kezelési egység meghatározása: utak, bányák, telephelyek, egyéb roncsterületek

(c) Kezelési egység megfeleltetése/Érintettség vizsgálata:

Érintett Natura 2000 él helyek: -

Érintett ÁNÉR él helyek:, U4: telephelyek; U6: Nyitott bányafelületek; U11: út és vasúthálózat

Érintett közösségi jelentőség faj(ok): összes jelöl denevérfaj a bányák miatt, valamint az erdei pacsirta (*Lullula arborea*), uhu (*Bubo bubo*), bajszos sármány (*Emberiza cia*).

(d) Kezelési javaslatok:

- Külön figyelmet kell fordítani a felhagyott bányászati objektumokban, üregekben megtelepedett denevérfajok zavartalanosságának biztosítására és a lezárások denevérfajok módjára történő megvalósítására.

- Az Esztramoson fontos feladat a természetes szukcessziós folyamat figyelemmel kísérése. A bányaudvaron, illetve a hegy lábánál található, felhagyott bányászati épületek és építmények kapcsán meg kell vizsgálni, melyek alkalmasak valamilyen természetvédelmi funkcióra. A nem hasznosítható, illetve a terület megjelenését tekintve zavaró objektumokat fel kell számolni. A régi épületek esetében új funkciót csak a táj- és természetvédelmi szempontoknak maximálisan alávetve lehet keresni. A rövidfűvű, nyílt bányaudvart szükséges fenntartani az erdei pacsirta védelme érdekében. A bányafalon fészkel madárfajok esetén a sziklamászó-útvonalakat úgy kell tervezni, hogy azok ne zavarják a költést és a fiókanevelést.

A tornanádaskai kőbánya bányaudvarának egyes részein alkalmanként fokozottan védett madárfajok fészkelnek. Fontos feladat ezeknek a fokozottan védett fajoknak a fészkelését minden évben a lehető legkorábban ellenőrizni, szükség esetén a bányászati tevékenységet korlátozni.

Mivel sem gyepes, sem erdős, sem vizes javaslatcsomagból nem lehet ide sorolható elírásokat tenni ezért a javaslatokat lásd. még a gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok (3.2.1.1.) és fajvédelmi intézkedések (3.2.3.) fejezetek alatt.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

a) A kiemelt jelentőség természetmegőrzési területen jelöl fajokra vonatkozó intézkedések:

Bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*) él helyén: kizárólag kézi eszközökkel történő él helykezelés végezhető, amelyeken előzetesen értesíteni kell az igazgatóságot.

Osztrák sárkányfő (*Dracocephalum austriacum*) él helyén: tilos a legeltetés és gondoskodni kell a populáció legelő területből való kikerítéséről. Kizárólag kézi eszközökkel végezhető beavatkozások végezhető, amelyeken előzetesen értesíteni kell az igazgatóságot.

Boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*) él helyén: tilos a fakitermelés, faanyagmozgatás és -deponálás, gépjárművel való közlekedés és parkolás. A fakitermelés alól kivételt képez, ha a faj ökológiai igényeit faegyedek záródásukkal veszélyeztetik, ebben az esetben a fák eltávolítása csak az igazgatóság helyszíni felügyelete mellett történhet.

Illatos csengettyűvirág (*Adenophora liliifolia*) él helyén: az él hely nyíltságát veszélyeztető cserjéket kézi módszerrel, rendszeresen el kell távolítani.

Lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) él helyein: a nyílt vízfelületet fenn kell tartani, a

gyékény és egyéb mocsári növényzet záródását meg kell akadályozni.

Erdélyi avarszöcske (*Pholidoptera transsylvanica*), eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*) él helyein: a nyílt gyepek záródásának megakadályozását szelektív cserjeirtással, valamint a magas fű gyepek részleges (pl. sávos) kaszálásával kell biztosítani.

Álolaszsáska (*Paracaloptenus caloptenoides*) és eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*) él helyein: Az él helyéül szolgáló változatos növényzet, xero-mezofil tisztások fenntartása, a szekunder szukcesszió leginkább kaszálással, cserjeirtással való gátlása kedvezően hat az állományok fennmaradására. Az él helyeket veszélyeztető, azok szerkezetét romboló egyéb hatások (pl. taposás) csökkentése szintén növelheti a lokális állományok túlélési esélyeit.

Az elterjedés térképezése és az ismert állományok monitorozása segítheti a védelmi feladatok tervezését, hatékonyságának növelését. A fennsík kaszálóinak és töbörgyepének fenntartó kezelése, nagyban hozzájárul a faj állományainak stabilitásához. A fennsíki gyepek utóbbi évtizedben megfigyelhető szárazodása a faj számára elvileg megfelelő körülményeket teremt. Az ezzel kapcsolatos esetleges állomány- és elterjedésbeli változás monitorozása fontos feladat.

Sárga gyapjasszöv (*Eriogaster catax*) él helyén biztosítani kell a meglévő egyes korosztályú kökényes, galagonyás, vadkörtés cserjecsoportok vagy cserjesávok fennmaradását és az erdő szegélyek fenntartását.

Vérfahangyaboglárka (*Maculinea teleius*) él helyén: a faj tápnövényeként szolgáló szírvérűes (*Sanguisorba officinalis*) gyepfoltok 15-30%-át június 15-től október 1-ig kaszálatlanul kell hagyni. Június 15. előtt kizárólag abban az esetben kaszálhatók ezek a területek, ha a kaszálás a faj és tápnövényének életmenetét nem zavarja. A kaszálást annak tervezet megkezdése előtt legalább 5 nappal be kell jelenteni az igazgatóság részére, amely a június 15. utáni kaszálások esetén meghatározza a kaszálatlanul hagyandó területrészt.

Díszes tarkalepke (*Hypodryas maturna*) él helyén: a nevelővágásokat (tisztításokat, gyérítéseket) a magas kőris (*Fraxinus excelsior*) egyedek kíméletével kell elvégezni és csak természetes felújítás (felújítóvágás, szálalóvágás) tervezhető. A cserjeszintet, főleg a fagyall állományokat meg kell őrizni. A tisztásokat és erdő szegélyeket fenn kell tartani.

Harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*) él helyén: évente legfeljebb 1 alkalommal lehet kaszálni vagy szárazúzózni a területet a teljes becserjésedés megakadályozása érdekében. A vízellátottságot veszélyeztető tevékenységek végzése tilos.

Hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*) él helyén: tilos a szárazúzás. A teljes becserjésedést szelektív cserjeirtással meg kell akadályozni. Él helyei évente legfeljebb 1 alkalommal kaszálhatók, a területen található sásos állományok legalább felét évente más-más helyen kaszálatlanul kell hagyni. A vízellátottságot veszélyeztető tevékenységek végzése tilos.

Tornai patakcsiga (*Sadleriana pannonica*) él helyéül szolgáló forrásmedencékben és a kifolyás alatti 100 méteres szakaszon nem végezhető mederkostrás. A faj él helyén meg kell akadályozni, hogy földutakról csapadékvíz a forrásokba kerüljön, valamint az egyéb szennyező források bekerülését is. Patakon a gépjárművekkel való áthajtást meg kell tiltani.

Tiszai ingola (*Eudontomyzon danfordi*) és Petényi-márna (*Barbus meridionalis petényi*) él helyéül szolgáló patakszakaszok természetközeli állapotát fenn kell tartani, a patakszakaszok hosszanti átjárhatóságát biztosítani kell. A telepített pisztráng-állományokat vissza kell szorítani. Haltelepítés csak indokolt esetben végezhető, és akkor is csak szűk körben, a víztérre jellemző halfajok telepíthetők. Javasolt a kostrási és mederrendezési munkálatok felülvizsgálata a vízgazdálkodási tevékenység során, azoknak a vízfolyásoknak az esetében, ahol a lágy üledékhez kötődően a mederben előfordulhatnak az ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*) lárvái (ezek a vízfolyások a jelenleg rendelkezésünkre álló információk alapján elsősorban a Jósza és a Ménes-patak), a réti csík (*Misgurnus fossilis*) és a vágó csík (*Cobitis*

taenia) egyedei. Biztosítani kell a folyóvíz hosszirányú átjárhatóságát, a szaporodóhelyet keres ingola fajok (*Eudontomyzon spp.*) állományainak meg rzése érdekében. Biztosítani kell az állandó vízpótlást a területen. Javasoljuk az idegenhonos halfajok közül a szivárványos pisztráng (*Oncorhynchus mykiss*) telepítésének megakadályozását, állományainak gyérítését. Javasolható a Tengersizem-tó szivárványos pisztráng állományának gyérítése.

Denevér fajok által lakott épületek átalakítása, felújítása és egyéb, az épületen végzett tevékenység a kölyöknevelési id szakban (május 1-t l augusztus 1-ig) tilos. Ebben az id szakban az épületen belül a denevér szálláshely kivételes esetben, kizárólag természetvédelmi kezelési célból kereshet fel. Barlangi denevértörzsek esetében a kölyöknevelési id szakban az érintett barlangszakasz látogatása tilos. Jelent s denevér telet helyek esetében a telet hely látogatása október 15-t l április 30-ig tilos (kivételt képez a denevérvédelmi-kutatási célból történ látogatás). Denevérfajok által lakott és korábban szálláshelyül használt épületek (különös tekintettel templomtornyokra) teljes lezárása tilos. Denevér fajok által szálláshelyül használt épület díszkivilágítását a szaporodási id szakban (május 1-t l szeptember 30-ig) a természetvédelmi hatóság az igazgatóság kezdeményezésére korlátozhatja. Denevérek telet - és szaporodóhelyül szolgáló lezárt barlangok bejáratainál a denevérek közlekedésére alkalmas nyílásokat kell kialakítani.

Javasolt fajmeg rzési intézkedések a nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. épületpadlások, pincék stb.) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák szálláshelyeinek, a Natura 2000 területen található telet helyeknek, illetve a táplálkozóterületeknek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) a hatékony védelme.

Javasolt fajmeg rzési intézkedések a kereknyerg patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. bányavágatok, barlangok, épületpadlások, esetleg pincék stb.) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák szálláshelyeinek, a Natura 2000 területen található telet helyeknek, illetve a táplálkozóterületeknek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) a hatékony védelme;
- akciórádiusz és változó él helyi igények meghatározása;
- a faj igényeinek megfelelő szálláshelyek kialakítása.

Javasolt fajmeg rzési intézkedések a kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. épületpadlások, pincék stb.) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák szálláshelyeinek, a Natura 2000 területen található telet helyeknek, illetve a táplálkozóterületeknek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) a hatékony védelme;

Javasolt fajmeg rzési intézkedések a csonkafül denevér (*Myotis emarginatus*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. épületpadlások, bányatárók, pincék stb.) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) védelme;
- azonnali védelmi beavatkozások a túlmelegedéssel leginkább érintett állományok meg rzése érdekében;

- telet helyek meghatározása a hatékony megırzés érdekében.

Javasolt fajmegırzési intézkedések a hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. épületpadlások, pincék stb.) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) védelme;
- akciórádiusz és táplálkozóterületek meghatározása a hatékony védelmi intézkedések érdekében.

Javasolt fajmegırzési intézkedések a közönséges denevér (*Myotis myotis*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. épületpadlások, pincék stb.) felmérése;
- felderített szül kolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban keményfás ligeterd k) védelme;
- akciórádiusz és táplálkozóterületek meghatározása a hatékony védelmi intézkedések érdekében.

Javasolt fajmegırzési intézkedések a nagyfül denevér (*Myotis bechsteinii*) esetében:

- a természetes, vagy természetközeli állapotú (álló és fekv holtfát megfelelő arányban tartalmazó), faodvakban gazdag, vegyes korösszetétel és az adott él helyre jellemz természetes elegyarányú erd k fenntartása, illetve kialakítása.

Javasolt fajmegırzési intézkedések a tavi denevér (*Myotis dasycneme*) esetében:

- potenciális mesterséges eredet (pl. épületpadlások), illetve természetes szálláshelyek (természetes, vagy természetközeli állapotú, faodvakban gazdag ligeterd k) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek (pl. fás szegélyek, zárt, els sorban ligeterd k) védelme.

Javasolt fajmegırzési intézkedések a nyugati piszedenevér (*Barbastella barbastellus*) esetében:

- a természetes, vagy természetközeli állapotú (álló és fekv holtfát megfelelő arányban tartalmazó), faodvakban gazdag, vegyes korösszetétel és az adott él helyre jellemz természetes elegyarányú erd k fenntartása, illetve kialakítása.

Javasolt fajmegırzési intézkedések a hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersii*) esetében:

- potenciális szálláshelyek (pl. bányavágatok, barlangok, esetleg pincék) felmérése és monitorozása;
- felderített szül kolóniák búvóhelyeinek és táplálkozóterületeinek védelme;
- a faj számára megfelelő védelmi technológia kidolgozása.
- akciórádiusz és táplálkozóterületek meghatározása a hatékony védelmi intézkedések érdekében;
- telet helyek meghatározása a hatékony megırzés érdekében.

Farkas (*Canis lupus*) és hiúz (*Lynx lynx*) él helyén a zavartalanság biztosítása. A nagyragadozók fokozott hazai és nemzetközi védettsége miatt kiemelt figyelmet kell fordítani megırzésére. Sokszor megjelennek a hajtásokban is tehát nagy figyelmet kell fordítani és fokozott ellenırzést kell biztosítani annak érdekében, hogy kilövésük még véletlenül se

történjen meg. Vadászatuk, kilövésük szigorúan tilos! Ennek betartása érdekében él helyén az igazgatóság fokozottan ellen rzi a vadászati tevékenységet.

Magyar vakfutrinka (*Duvalius hungaricus*) esetében a barlangokhoz hidrológiailag kapcsolódó felszíni területek megfelelő védelme alapvet fontosságú a faj állományának meg rzése érdekében. Ezt a szempontot a területhasználat (ideértve az erdészeti tevékenységet is) tervezésekor a jöv ben figyelembe kell venni. Az Alsó-hegy zombolyainak eredeti állapotban való meg rzése nem csak a vakfutrinka esetleges ottani el fordulása miatt elengedhetetlen, hanem azért is, mert néhány ezek közül (pl. Kifli- és z-zomboly) bizonyos gerinctelen fajoknak nemcsak típuslel helye, de egyben egyetlen ismert el fordulási helye is.

Az ismert él helyek esetében vizsgálandó a barlangokba természetes úton jutó szervesanyag utánpótlás mennyisége és annak esetleges mesterséges gátjai. Ahol ez igazolható, mint pl. a Meteor-barlang esetében, ott a növényi törmelék mesterséges pótlására lehet szükség. Ez azonban csak abban az esetben jelent megoldást, ha a bevitt anyag nem tájidegen, a pótlás hosszú távú és rendszeres, mértéke pedig nem emeli meg jelent sen a barlangban természetes helyzetben elérhet tápanyag össz mennyiségét.

b) Nem jelöl közösségi jelent ség fajok:

Úrge (*Spermophilus citellus*) él helyén: kaszálással vagy legeltetéssel a faj számára optimális 10-25 cm vegetáciomagasságot kell kialakítani és fenntartani. Gépjárm vel csak az ingatlan-nyilvántartás szerinti utakon szabad közlekedni.

c) A különleges madárvédelmi területtel való érintettség miatt madárfajokra vonatkozó intézkedések

Haris (*Crex crex*) él helyén fészkelési és fiókanevelési id szakban az igazgatóság által bemért revírekben a kakas körül kijelölt 150x150 m-es négyzet augusztus 15-ig kaszátlanul hagyandó. A tulajdonosnak vagy a vagyonkezel nek minden kaszálást legalább 5 nappal azok tervezett id pontja el tt be kell jelentenie az igazgatóság részére. A kaszálás bejelentését követ en az igazgatóság haladéktalanul tájékoztatja a tulajdonost vagy földhasználót a rendelkezéssel érintett terület elhelyezkedésér l.

Fehér gólya (*Ciconia ciconia*) fészkeinek 500 m-es körzetében lév legalább 20 kV-os villamosenergia szállító vezeték tartóoszlopait le kell szigetelni és szigetelt kívül ket kell kialakítani. Gondoskodni kell a villanyoszlopra épült, tartó nélküli gólyafészkek fészektartóra történ áthelyezésér l.

Békászó sas (*Aquila pomarina*) és **fekete gólya** (*Ciconia nigra*) fészekt l számított 100-300 méter sugarú körön belül fakitermelés kerüend . A szaporodási és utódnevelési id szakban (békászó sasnál márc. 15. ó aug. 15., míg fekete gólyánál márc. 1. ó aug. 31.) a lakott fészekt l számított 400 méter sugarú körben erd t z-védelmi tevékenységen kívül más tevékenység kerüend . Az igazgatóság a korlátozással érintett területek elhelyezkedésér l rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erd gazdálkodót.

Kígyászölyv (*Circaetus gallicus*) és **parlagi sas** (*Aquila heliaca*) fészekt l számított 100-200 méter sugarú körön belül fakitermelés kerüend . A szaporodási és utódnevelési id szakban (kígyászölyvnel márc. 15. ó aug. 15., míg parlagi sasnál febr.1. ó aug. 15.) a lakott fészekt l számított 300 méter sugarú körben erd t z-védelmi tevékenységen kívül más tevékenység kerüend . Az igazgatóság a korlátozással érintett területek elhelyezkedésér l

rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erd gazdálkodót.

Darázsölyv (*Pernis apivorus*) fészekt l számított 100 méter sugarú körön belül fakitermelés kerüend . A szaporodási és utódnevelési id szakban (ápr.15. ó aug.15.) a lakott fészekt l számított 200 méter sugarú körben erd t z-védelmi tevékenységen kívül más tevékenység kerüend . Az igazgatóság a korlátozással érintett területek elhelyezkedésér l rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erd gazdálkodót.

Gyöngybagoly (*Tyto alba*) lakott és korábban ismert szállásépületeinek (különös tekintettel templomtornyokra) teljes lezárása tilos. A rendelkezésér l az igazgatóság rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az említett épületek tulajdonosát vagy kezel jét. Alkalmos épületekben a tulajdonos hozzájárulásával az igazgatóság - vagy az igazgatósággal e célból együttm ködési megállapodást köt szervezet - költ ládák kihelyezésével segíti az állomány meger sődését, fennmaradását.

Uhu (*Bubo bubo*) fészekt l számított 50-200 méter sugarú körön belül fakitermelés kerüend . A szaporodási és utódnevelési id szakban (febr.1. ó jún.15.) a lakott fészekt l számított 100-200 méter sugarú körben erd t z-védelmi tevékenységen kívül más tevékenység kerüend . Az igazgatóság a korlátozással érintett területek elhelyezkedésér l rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erd gazdálkodót. Az uhu fészkel helyein az igazgatóság a takaró növényzet rendszeres eltávolításával biztosítja a fészkelésre alkalmas nyílt sziklafalak fenntartását. A potenciális fészkel helyeken szükség esetén mesterségesen fészkel -párkányokat alakít ki az igazgatóság vagy az igazgatósággal e célból együttm ködési megállapodást köt szervezet.

Uráli bagoly (*Strix uralensis*) fészekt l számított 100 méter sugarú körön belül a fakitermelés kerüend . A szaporodási és utódnevelési id szakban (febr. 1. ó jún. 15.) a lakott fészekt l számított 100-200 méter sugarú körben erd t z-védelmi tevékenységen kívül más tevékenység kerüend . Az uráli bagoly gallyfészkekben vagy odúban (mesterséges odúban) is fészkel faj, ezért elengedhetetlen az id s erdei állományrészek és facsoportok visszahagyása, az odvas-széthasadt törzsek kímélete a fakitermelések során. A fészkel -helyek háborítatlanságának biztosítása is szükséges a költési id szakban február 1. és július 15. között. Az igazgatóság a korlátozással érintett területek elhelyezkedésér l rendszeresen, de legalább évente tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erd gazdálkodót.

Császármadár (*Bonasia bonasia*) él helyein erd ápolás során er sen cserjés aljú erd foltokat kell meghagyni. Az igazgatóság a rendelkezéssel érintett területek elhelyezkedésér l rendszeresen tájékoztatja az erdészeti hatóságot és az érintett erd gazdálkodót.

Fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*), **fekete harkály** (*Dryocopus martius*), **hamvas küll** (*Picus canus*) és **közép fakopáncs** (*Dendrocopos medius*), **kék galamb** (*Columba oenas*) él helyén szükséges meghagyni odvas, kiszáradt, korhadó, széthasadt törzseket is tartalmazó id s tölgyes-bükkös állományokat (fészkel - és táplálkozó-területek), mert odúban fészkel fajokról van szó. Fontos az id s állományrészek és facsoportok visszahagyása; az odvas-korhadó törzsek kímélete a fakitermelések során; a fészkel helyek háborítatlanságának biztosítása a költési id szakban (márc. 15. ó júl. 15.). A fehérhátú fakopáncs él helyein ó amennyiben a faállományviszonyok lehet vé teszik ó a keletkez és elbomló holtfaanyag egyensúlya miatt hektáronként legalább 15 m³ mennyiség fekv holtfaanyagot javasolt visszahagyni.

Örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) és **kis légykapó** (*Ficedula parva*) számára szükségesek az odvas, széthasadt törzseket is tartalmazó id s tölgyes-bükkös állományok

(fészkel -területek). A fészkel -helyek háborítatlanságának biztosítása is szükséges a költési id szakban (ápr. 1-júl. 15).

3.2.4. Kutatás, monitorozás

Az igazgatóság által koordinált kutatás, monitorozás els sorban a pályázatokhoz kapcsolódóan, illetve a központi kártalanítási keret által finanszírozott forrásból szervez dik, ezek az alábbiak:

- Egyedi tájérték kataszterezése
- Exlege védett barlangok felmérése
- Védelemre érdemes földtani alapszelvények, valamint ásvány- és smaradvány lel helyek felmérése
- Exlege védett források felmérése
- Eml sfajok felmérése (nagyragadozók, pelefajok)
- Kiseml s monitorozás bagolyköpet elemzéssel
- Kétélt ek és hüll k felmérése (keresztes vipera)
- Közösségi jelent ség bogárfajok felmérése
- Közösségi jelent ség lepkefajok felmérése
- Puhatest ek felmérése
- Natura 2000 fenntartási tervek készítése
- Szünantrópikus fajok vizsgálata
- Ritka és telepesen fészkel madárfajok felmérése
- Gyepterületek szerkezeti változása, a haris védelmének megalapozása
- Madárvonulás-kutatás és fészkel állomány monitorozása

Az NBmR (Nemzeti Biodiverzitás monitorozó Rendszer) keretében (amelyet szintén a központi kártalanítási keret alá tartozik) a következ fajok, él helyek kerülnek monitorozásra:

Denevérközösségek felmérése keretében:

- Nyugati pisedenevér (*Barbastella barbastellus*)
- Kereknyerg patkósdenevér (*Rhinolophus euryale*)
- Kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*)
- Nagy patkósdenevér (*Rhinolophus ferrumequinum*)
- Nagyfül denevér (*Myotis bechsteini*)
- Tavi denevér (*Myotis dasycneme*)
- Közönséges denevér (*Myotis myotis*)
- Hosszúszárnyú denevér (*Miniopterus schreibersi*)
- Hegyesorrú denevér (*Myotis blythii*)
- Csonkafül denevér (*Myotis emarginatus*)

Egyéb eml sfajok felmérése:

- ürge (*Spermophilus citellus*)

Kétélt ek és hüll k felmérése :

- Vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- Sárgahasú unka (*Bombina variegata*)
- Dunai tarajosg te (*Triturus cristatus*)

Közösségi jelentőség egyenesszárnyúak felmérése:

- Erdélyi avarszöcske (*Pholidoptera transsylvanica*)
- Eurázsiai rétisáska (*Stenobothrus eurasius*)

Védett növényfajok felmérése:

- Osztrák sárkányf (*Dracocephalum austriacum*)
- Tornai vért (*Onosma tornensis**)
- Piros kígyószisz (*Echium russicum*)
- Boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*)
- Illatos csengetty virág (*Adenophora lilifolia*)
- Bíboros sallangvirág (*Himantoglossum caprinum*)
- Leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*)

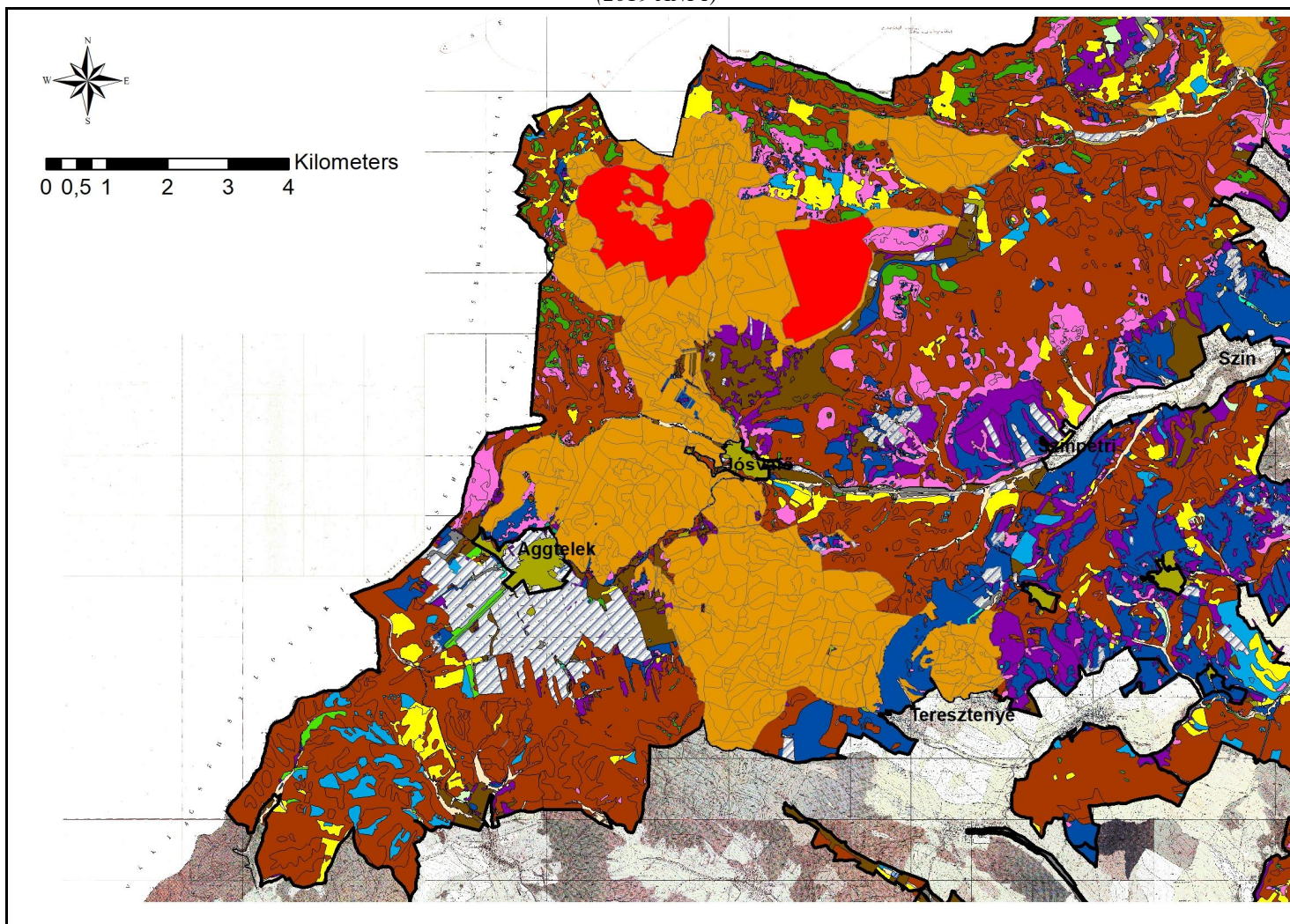
Él helytérképezés a következő mintaterületeken:

- T5x5 069 Jósvaf
- T5x5 055 Aggtelek
- T5x5 094 Tornanádaska
- R5x5 100 Rudabánya

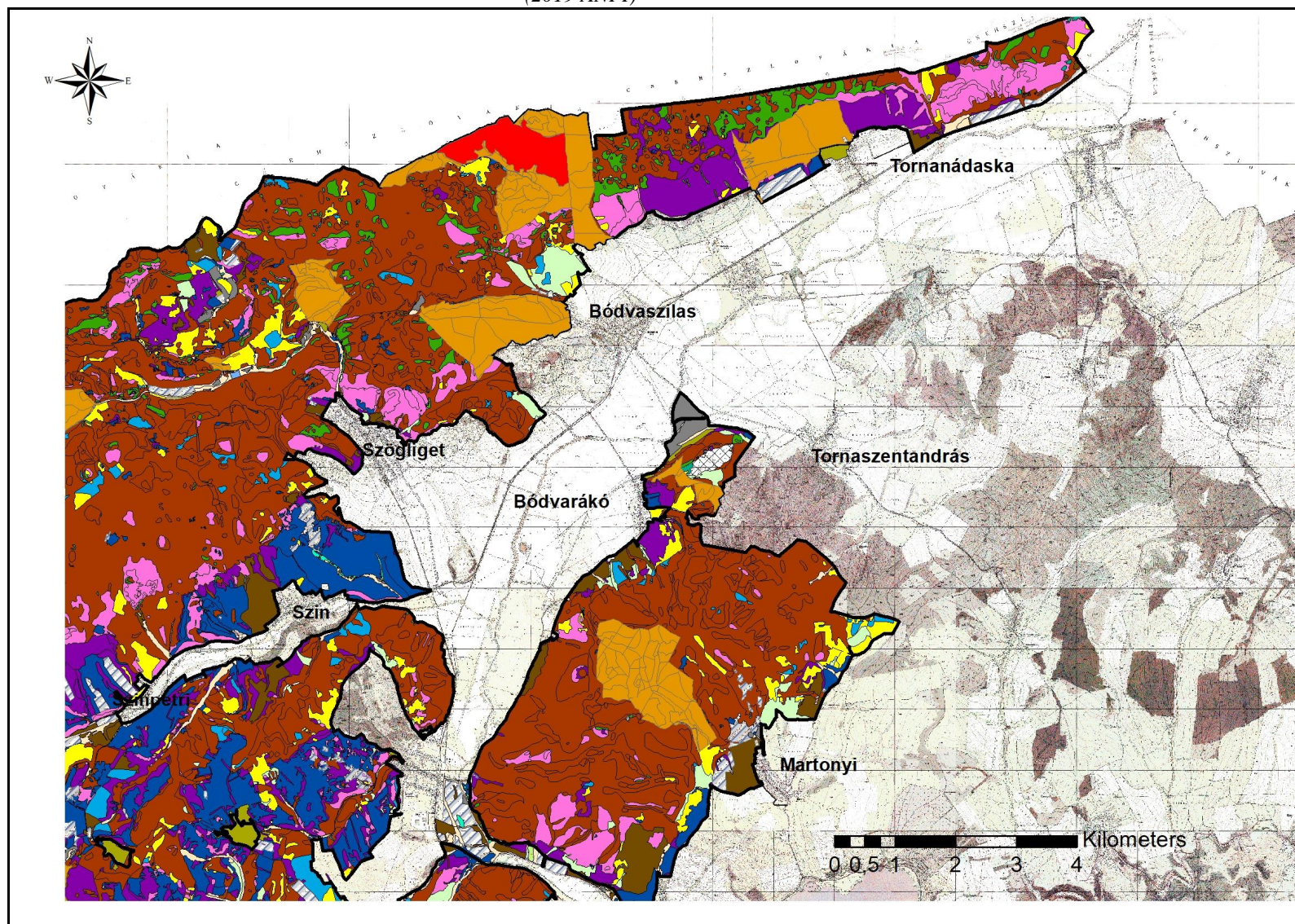
Natura 2000 él helyek felmérése, az összes jelöl él hely esetében, mely részben átfed a növénytársulások felméréseivel.

3.2.5. Mellékletek

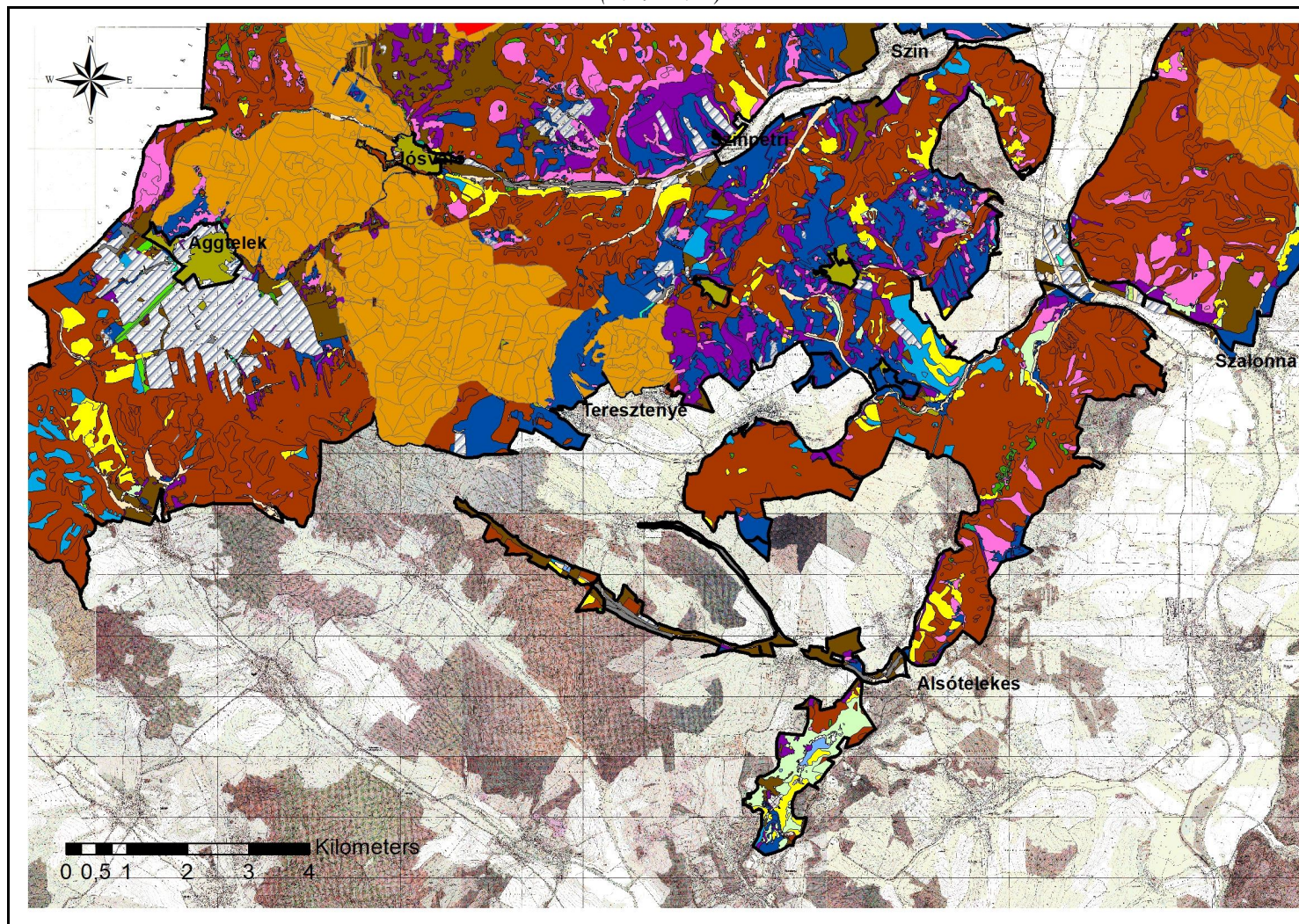
A HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelentőség természetmegőrzési terület kezelési térképe 3/1
(2019 ANPI)

A HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelentőség természetmegőrzési terület kezelési térképe 3/2
(2019 ANPI)

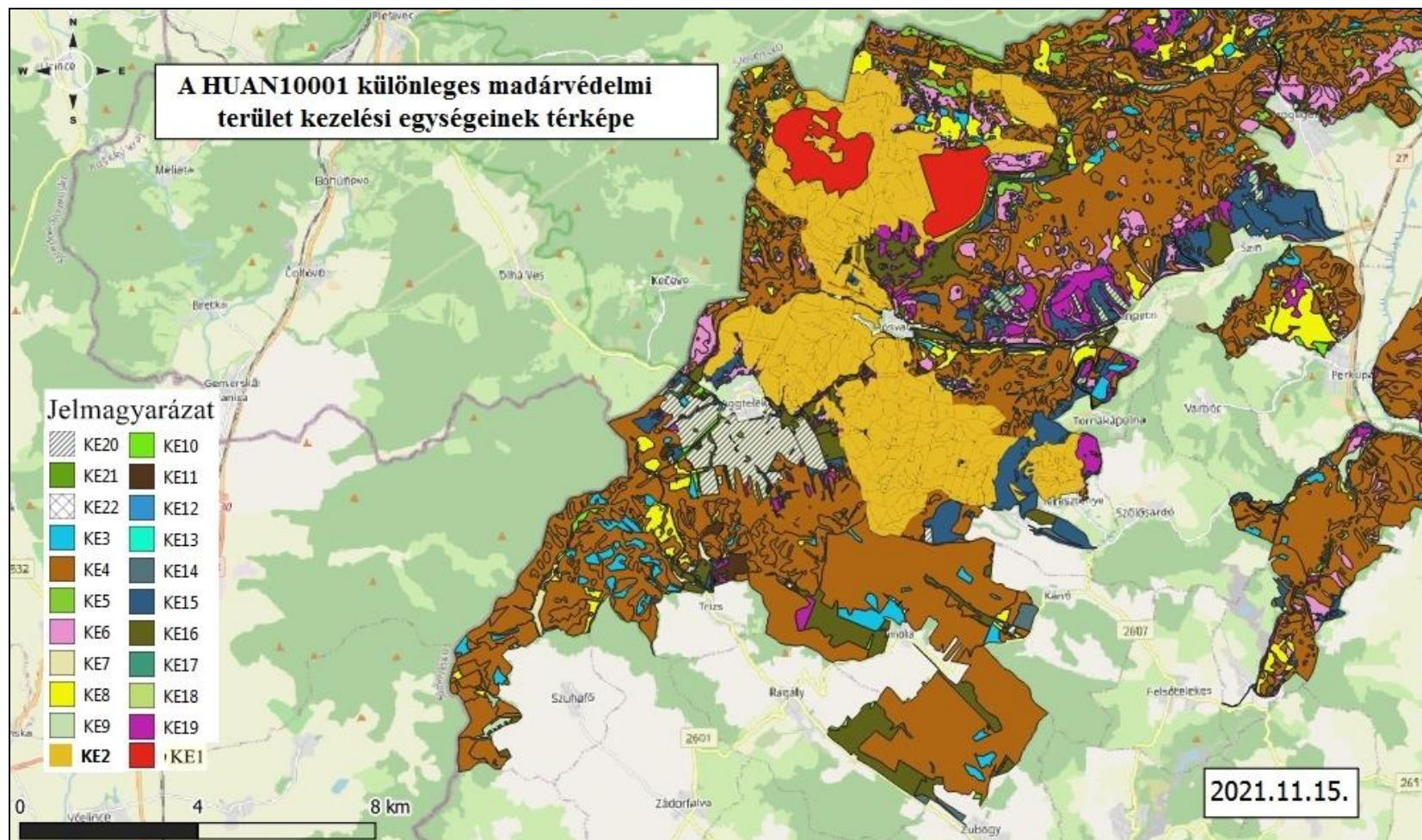
A HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelentőség természetmegőrzési terület kezelési térképe 3/3
(2019 ANPI)

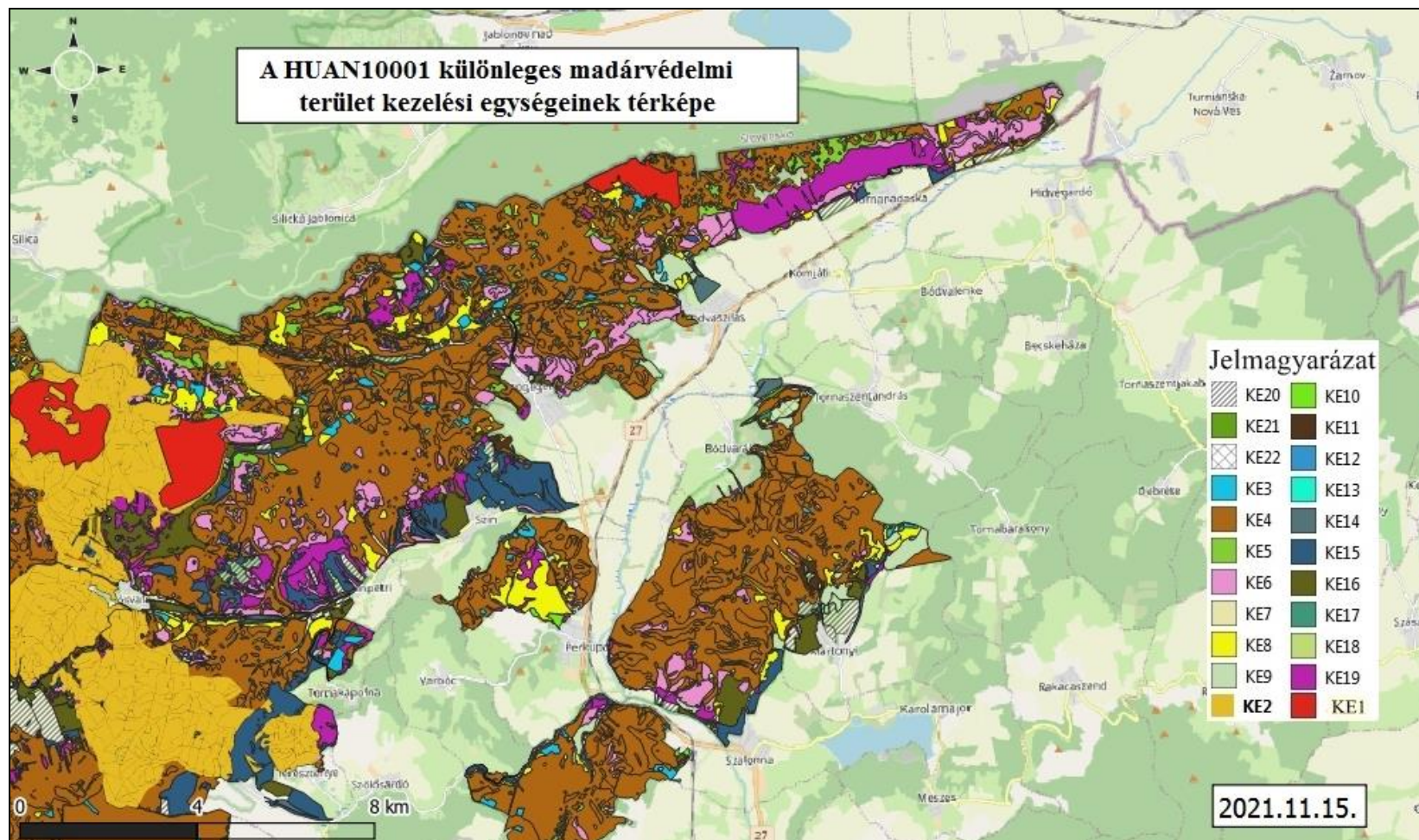
A HUAN20001 Aggteleki-karszt
és peremterületei kiemelt jelentőségű
természetmegőrzési terület
kezelési egység térképe
(Jelmagyarázat)

	KE1		KE12
	KE2		KE13
	KE3		KE14
	KE4		KE15
	KE5		KE16
	KE6		KE17
	KE7		KE18
	KE8		KE19
	KE9		KE20
	KE10		KE21
	KE11		KE22

A HUAN10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi terület kezelési térképe 2/1

A HUAN10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi terület kezelési térképe 2/1

Az egyes kezelési egységek leírását lsd. a 3.2. fejezetben.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

- A tervezési terület egésze a HUAN 20001 Aggteleki-karszt és peremterületei elnevezés kiemelt jelentőség természetmegőrzési terület, illetve a HUAN 10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi terület, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó.
- A fent hivatkozott Natura 2000 területeken belül országos jelentőségű védett természeti terület az Aggteleki Nemzeti Park és a Zabanyik-hegy TT, az ex lege védett barlangok, források, víznyelők, földvárak, lápok melyekre elsősorban a természetvédelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) vonatkozik és a Zabanyik-hegy TT kezelési terve (131/2011 (XII.21) VM rendelet melléklete).
- Rudabányai Öshomonida-lel hely esetében a 13/1991 (XII.24) KTM rendelet, a földtani alapszelvények esetében az 55/2015 (IX.18) FM rendelet rendelkezései irányadók.
- Továbbá a terület egyes részei bioszféra rezervátumok, erdő rezervátumok (1/2000. (III.24.) KöM rendelet, 7/2007 (III.22) KvVM rendelet) és országos ökológiai hálózat részei is egyben. Utóbbi esetében a Tvt. mellett a 2003.évi XXVI. törvény is irányadó.
- A világörökségi terület átfedése miatt a 2011. évi LXXVII. törvényt kell figyelembe venni.
- A barlangok felszíni védő övezete tekintetében a 16/2009. KvVM rendelet a vonatkozó jogszabály.
- Az erdőkezelés esetében figyelembe kell venni az erdőrendelkezési, az erdővédelmi és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvényt, valamint a végrehajtására kiadott 61/2017. (XII. 21.) FM. rendelet
- A terület 82,3 %-a állami tulajdonban van, ebből 28,2% az Aggteleki Nemzeti Park igazgatóság vagyonkezelésében. A másik vagyonkezelő az Észak-erdő Zrt. (53,6%). Magántulajdonban csupán a terület 7%-a van, míg önkormányzati tulajdonban 9%. Egyéb tulajdon: 1,7%. A magas állami tulajdoni arány kedvező feltételeket teremt a megőrzésnek.
- A kezelési javaslatok megvalósítása esetén a fentebb összefoglalt körülményeket együtt és egymással összhangban kell figyelembe venni.

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

Az Európai Unió mezőgazdasági támogatási rendszere, a közös agrárpolitika (KAP) két pilléren nyugszik: az első pillér (KAP I.) a közvetlen támogatásokat és a piaci intézkedéseket finanszírozza, teljes egészében az Európai Mezőgazdasági Garanciaalap (EMGA) terhére. A második pillér (KAP II.) az unió vidékfejlesztési politikáját szolgálja, melyet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap (EMVA) regionális vagy nemzeti források társfinanszírozásával működtet.

A Natura 2000 területen gazdálkodók a KAP I. pillér támogatásain túlmenően részesedhetnek a KAP II. pillér forrásaiból is, melyeket a 2014-2020 közötti időszakra Magyarországon a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 tartalmaz. A betartandó előírásokat a

2015-2018 között folyamatosan megjelentetett pályázati felhívások foglalják magukba. A 2007-2013 közötti időszakban igénybe vehető támogatások egy részének felhasználása még nem zárult le, az ezekről szóló jogcímrendeletek továbbra is hatályban maradnak mindaddig, amíg történik belőlük kifizetés, és ez első sorban az erdő-s támogatások esetében fordulhat elő.

A 2014-2020 közötti időszak végéhez közeledve, hasonlóan a 2007-2013 közötti időszak végéhez, átmeneti szabályokat terjesztett elő az Európai Bizottság. Ennek értelmében a 2021. és 2022. évekre kettő átmeneti időszakot hirdettek meg, amelyben a KAP II. pillér érintett többek között a terület- és állatlétszám alapú vidékfejlesztési támogatásokat, amelyek jellemzően több éves kötelezettségvállalásúak, és meghosszabbíthatja a tagállam. Az átmeneti évben várhatóan a KAP I. pillér alá tartozó közvetlen támogatások is elérhetőek lesznek a jelenlegi feltételek mellett. Az átmeneti szabályok miatt az új tervezési ciklus előreláthatóan 2023-tól indul, és 2027-ig tart.

A 2014-2020 között elérhető agrártámogatásokról aktualizált összefoglalás található az állami természetvédelem honlapján:

http://termeszetvedelem.hu/user/browser/File/N2k_fennterv/3_%20mell%C3%A9klet_aktualizalt_041219.pdf

Továbbá a Vidékfejlesztési Program 2014-2020 jelenleg elérhető pályázati felhívásai megtekinthetők az alábbi linken: <https://www.palyazat.gov.hu/doc/4523>

A jelenlegi támogatási időszakban a Vidékfejlesztési Program keretében számos olyan intézkedés elérhető, ahol a Natura 2000 területeken gazdálkodók támogatási forrásokhoz juthatnak vagy előnyös elvezhethetnek a pontozási rendszerekben.

Legfontosabbak ezek közül a kompenzációs jellegű kifizetések, melyek a gyepterületek és magánerdők esetében érhetőek elő. A Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása azonban független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást vagy sem. Az adminisztratív eszközök tekintetében a Natura 2000 területekre járó kompenzáció ráépül az egyéb elérhető támogatásokra, a gazdálkodók a Natura 2000 intézkedés mellett jogosultak többek között az egységes területalapú támogatásra (SAPS) is.

Az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem-kiesés ellentételezése céljából a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, melynek összege az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően változik.

Az önkéntesen vállalt előírások első sorban az agrár-környezetgazdálkodás, ökológiai gazdálkodás és az erdőészet, erdő-környezetvédelem, természetmegőrzés témakörébe integrálódnak.

Az agrár-környezetgazdálkodási (AKG) kifizetési rendszer olyan önkéntes alapon működő program, amelyben résztvevők az agrár-környezetgazdálkodási célok elérésének érdekében többlet tevékenységek elvégzését vállalják gazdálkodásuk során. Amennyiben a gazdálkodó az adott Natura 2000 gyepterület vonatkozásában kompenzációs támogatás igénybevételére jogosult, úgy a gyepterületeket érintő AKG tematikus előírascsoportok esetén a támogatási összeg a kompenzációs támogatás összegével csökkentésre kerül.

Egyes esetekben az erdőkre lehívható támogatások szektortól függetlenül is igénybe vehetők (pl. természeti katasztrófa (vízkár, szélkár, tűzkár, biotikus kár) által sújtott területeken az erdőészeti potenciál helyreállítására, erdőkárok megelőzésére, illetve erdő szerkezet átalakításához), más esetben az állami és önkormányzati szektor kizárásra került.

Támogatás vehető még igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, és ezáltal növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez (az erdő esetében az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését

célzó beruházásokhoz nyújtott támogatás, a mez gazdasági területek esetében az él helyfejlesztési és vízvédelmi célú nem termel beruházások).

A tervezési területen elérhet támogatások rövid ismertetése

Él helykezeléssel összefügg mez gazdasági támogatások

- 1) VP-4-10.1.1-15 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 2) VP-4-10.1.1-16 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 3) VP-4-10.1.1-21 Agrár-környezetgazdálkodási kifizetés
- 4) VP-4-11.1.-11.2.-15 Ökológiai gazdálkodásra történ áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 5) VP-4-11.1.-11.2.-18 Ökológiai gazdálkodásra történ áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 6) VP-4-11.1.-11.2.-21 Ökológiai gazdálkodásra történ áttérés, ökológiai gazdálkodás fenntartása
- 7) VP4-12.1.1-16 Natura 2000 mez gazdasági területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 8) VP4-4.4.1-16 Él helyfejlesztési célú nem termel beruházások
- 9) VP4-10.2.1.1.-15 A védett shonos és veszélyeztetett mez gazdasági állatfajták genetikai állományának in situ meg rzése
- 10) VP4-10.2.1.1.-21 A védett shonos és veszélyeztetett mez gazdasági állatfajták genetikai állományának in situ meg rzése

Erdészeti támogatások

- 1) VP4-12.2.1-16 Natura 2000 erd területeknek nyújtott kompenzációs kifizetések
- 2) VP5-8.2.1-16 Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása
- 3) VP5- 8.1.1-16 Erd sítés támogatása
- 4) VP4-15.1.1-17 Erd -környezetvédelmi kifizetések
- 5) VP5- 8.5.1.-16 Az erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások
- 6) VP4-15.2.1.1-16 Erdészeti genetikai er források meg rzése
- 7) VP4-15.2.1.2-17 Erdészeti genetikai er források fejlesztése
- 8) VP5-8.3.1-17 Az erd gazdálkodási potenciálban okozott erd károk megelőzése
- 9) VP5-8.4.1.-16 Az erd gazdálkodási potenciálban okozott erd károk helyreállítása
- 10) VP-5-8.6.2-16 Erdei termelési potenciál mobilizálását szolgáló tevékenységek
- 11) VP4-8.5.2.-17 Az erdei ökoszisztémák térítésmentesen nyújtott közjóléti funkcióinak fejlesztése
- 12) VP5-8.6.1-17 Erdészeti technológiákra, valamint erdei termékek feldolgozására és piaci értékesítésére irányuló beruházások
- 13) VP2-4.1.3.7-20 Csemetekertek gépbeszerzése

Egyéb támogatások

- 1) VP4-16.5.1-17 A fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás együttm ködései
- 2) Az éghajlat és környezet szempontjából el nyös mez gazdasági gyakorlatokra nyújtandó támogatás igénybevételének szabályairól, valamint a szántóterület, az állandó gyepterület és az állandó kultúrával fedett földterület növénytermesztésre vagy

legeltetésre alkalmas állapotban tartásának feltételeiről szóló 10/2015. (III. 13.) FM rendelet alapján Natura 2000 gyepterületen ún. Zöldítés támogatás igényelhető.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A felsoroltakhoz képest új támogatási intézkedésre (részletes elv vizsgálatok híján) nem tudunk javaslatot tenni, a vizsgálati terület erdein belül mutatkozó magas állami tulajdoni hányad miatt azonban valamilyen módon szükségesnek tartanánk a fenti intézkedések állami szektorra való kiterjesztését is. Mivel sok esetben közvetlenül nem támogathatók az állami tulajdonú és önkormányzati területek, itt szóba jöhetnek esetleg az állami erdőgazdálkodás rendszerén belül elkészítendő belső szabályozások és utasítások (hozzájuk rendelt belső pénzeszköz-elkülönítések), illetve a plusz források bevonását jelentő, az ismertetett (vagy azokhoz hasonló) intézkedések szerinti, természetvédelmi célokat is szolgáló tevékenységek megvalósítását segítő pályázatok. A nem állami tulajdonú területek esetében elemzésnek szükséges továbbá alávetni a jelenlegi támogatás-igénylések és támogatottság mértékét, a futó programok megfelelőségét, hogy a meglévő támogatási programok hatékonyságáról reális helyzetképet kapjunk.

Gyepterületek javasoljuk az inváziós növény irtását és a cserjésedés visszaszorítását is beépíteni a támogatásokba. A támogatásokban számítson bele a természetvédelmi céllal óhatósági határozatokban elírt - meghagyott cserjesáv, bokorcsoport is.

3.3.2. Pályázatok

Az igazgatóság jelenleg megnyert és futó pályázatait, melyek az tervezési területet is magukban foglalják:

Vizes élőhelyek helyreállítása és monitorozása (projekt-elkészítés) (KEHOP-4.1.0-15-2021-00097)

A projekt közvetlen célja a természetvédelmi helyzet javítását és a leromlott ökoszisztémák helyreállítását célzó, a **vizes élőhelyek** megújítását és természetvédelmi helyzetének javítását szolgáló beavatkozások **megalapozása, tervezése, részletes műszaki-szakmai előkészítése, és a kapcsolódó közbeszerzési eljárások lebonyolítása, illetve előkészítése, megindítása.**

Élettelen természeti értékek rekonstrukciója (projekt-elkészítés) (KEHOP-4.1.0-15-2021-00093)

A projekt közvetlen célja a természetvédelmi helyzet javítását és a leromlott ökoszisztémák helyreállítását célzó, az élettelen természeti értékek és az ezekhez kapcsolódó sérülékeny élővilág megújítását, rehabilitációját szolgáló beavatkozások megalapozása, tervezése, részletes műszaki-szakmai előkészítése, és a kapcsolódó közbeszerzési eljárások lebonyolítása, illetve előkészítése, megindítása.

Magyarország-Szlovákia-Románia-Ukrajna ENI Határon Átnyúló Együttműködési Program (2014-2020) Nyitott határok a Kárpátok vadonélő állatfajainak / Open borders for wildlife in the Carpathians

Európában (Oroszország kivételével) körülbelül 12.000 farkas, 17.000 medve és 9.500 hiúz él, és ezen fajok létszámának több mint egy harmada él a Kárpátok régióban. Csak Közép- és Délkelet-Európa területén körülbelül 8.000 barnamedve él. Ezeket a védett, és ökológiai szempontból meghatározó szerepet játszó emlősöket nemcsak az orvvadászat

fenyegeti, hanem az él helyeik beszűkülése, útépitések és az egyéb infrastrukturális beruházások által okozott fragmentáció növekedése. E kedvezőtlen hatások ellenére, az elmúlt évtizedekben a nagyragadozók populációja, különösen a farkasoké - köszönhetően a nagyfokú alkalmazkodó képességének a kárpáti régióban, de Európa számos más részén újra megjelentek - gyakran konfliktusokat okozva.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök A): a természetmegőrzési terület esetében; B) a madárvédelmi terület esetében

A)

Alkalmazott kommunikációs eszköz	Szám (HUAN20001)	Id pont (HUAN20001)	Id pont (HUAN10001)
Honlapon történő megjelenés	3	2017. február, május	2021. november
Nyomtatott leporelló	1	2017. május	2021. november
Falu- és gazdafórum	1	2017. június 13.	2021. november
Önkormányzati közzététel	27	2017. május-június	2021. november

B)

Felhasznált kommunikációs eszköz	Érintett célcsoport	Kommunikáció címzettje	Id pont	Levelek, e-mailek, résztvevők száma
Érintettek levélben és/vagy emailben történő megkeresése és tájékoztatása	Önkormányzatok, gazdálkodók, hatóságok, civil szervezetek	26 önkormányzat, 10 erdőgazdálkodó, 6 vadásztársaság, 2 halgazdálkodó, 3 mezőgazdasági cég, 13 hatóság, 8 civil szervezet/köztisztviselő	2021. november	68 db
Önkormányzati közzététel	Önkormányzatok, gazdálkodók, lakosság	26 önkormányzat	2021. november	26 db
Honlap	Önkormányzatok, gazdálkodók, hatóságok, civil szervezetek	Önkormányzatok, gazdálkodók, hatóságok, civil szervezetek, egyéb érdeklődők	2021. november	

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A NATURA 2000 területtel érintett földrészletek tulajdonosai és vagyongazdái.

A NATURA 2000 területen illetékességi vagy m ködési területtel rendelkező területi települési önkormányzatok A): a természetmegőrzési terület esetében; B) a madárvédelmi terület esetében

A)

Aggtelek Község Önkormányzata
Jósvafő Község Önkormányzata
Szin Község Önkormányzata
Szinpetri Község Önkormányzata
Szögliget Község Önkormányzata
Bódvaszilas Község Önkormányzata
Komjáti Község Önkormányzata
Tornanádaska Község Önkormányzata
Tornaszentandrás Község Önkormányzata
Bódvarákó Község Önkormányzata
Perkupa Község Önkormányzata
Szalonna Község Önkormányzata
Égerszög Község Önkormányzata
Teresztenye Község Önkormányzata
Szécsény Község Önkormányzata
Tornakápolna Község Önkormányzata
Imola Község Önkormányzata
Kánó Község Önkormányzata
Trizs Község Önkormányzata
Alsótelekes Község Önkormányzata
Felsőtelekes Község Önkormányzata
Rudabánya Közös Önkormányzati Hivatal
Hidvégardó Község Önkormányzata
Martonyi Község Önkormányzata
Szendrőlce Város Önkormányzata
Szuhafej Község Önkormányzata
Varbóc Község Önkormányzata

B)

Aggtelek Község Önkormányzata
Alsótelekes Község Önkormányzata
Bódvarákó Község Önkormányzata
Bódvaszilas Község Önkormányzata
Égerszög Község Önkormányzata
Hidvégardó Község Önkormányzata
Imola Község Önkormányzata
Jósvafő Község Önkormányzata
Kánó Község Önkormányzata
Komjáti Község Önkormányzata

Martonyi Község Önkormányzata
Perkupa Község Önkormányzata
Ragály Község Önkormányzata
Szalonna Község Önkormányzata
Szendr Város Önkormányzata
Szin Község Önkormányzata
Szinpetri Község Önkormányzata
Szögliget Község Önkormányzata
Szuhaf Község Önkormányzata
Teresztenye Község Önkormányzata
Tornakápolna Község Önkormányzata
Tornanádaska Község Önkormányzata
Tornaszentandrás Község Önkormányzata
Trizs Község Önkormányzata
Varbóc Község Önkormányzata
Zubogy Község Önkormányzata

**A NATURA 2000 területen illetékességi vagy m ködési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek A): a természetmegőrzési területre vonatkozó terv készítésekor;
B) a madárvédelmi területre vonatkozó terv készítésekor**

A)

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Élelmiszerlánc-biztonsági, Növény- és Talajvédelmi F osztály Növény- és Talajvédelmi Osztály,

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Agrárügyi F osztály, Erdészeti Osztály, Földm. velésügyi Osztály,

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási F osztály

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolci Járási Hivatal Közlekedési és Fogyasztóvédelmi F osztály

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató F osztály

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Földhivatali F osztály

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolc Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Hatósági F osztály Bányászati Osztály

Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság Miskolci Igazgatóság

B-A-Z. Megyei Rendőr-főkapitányság

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Miskolc Járási Hivatal Népegészségügyi Osztály

Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság

B-A-Z. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság

B)

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Agrárügyi F osztály, Erdészeti Osztály (3526 Miskolc, Blaskovics L. u. 24.) ó erdeszet.miskolc@borsod.gov.hu

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Agrárügyi F osztály, Földm. velésügyi Osztály (3526 Miskolc, Blaskovics L. u. 24.) ófoldmuvelesugy.miskolc@borsod.gov.hu

B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Hulladékgazdálkodási F osztály Környezetvédelmi és Természetvédelmi Szakértői Osztály (3530 Miskolc, Mindszent tér 4.) óokornyezet.fo.miskolc@borsod.gov.hu

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Közlekedési, M szaki Engedélyeztetési és Mérésügyi F osztály (3527 Miskolc, József Attila út 20.) ó kozlekedes.fo.miskolc@borsod.gov.hu

B-A-Z Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi F osztály (3530 Miskolc, Rákóczi út 11.) ó epitesugy@borsod.gov.hu

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Élelmiszerbiztonsági, Agrárügyi F osztály Növény- és Talajvédelmi Osztály (3526 Miskolc, Blaskovics L. u. 24.) ó novenyvedelem.miskolc@borsod.gov.hu

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Közlekedési, M szaki Engedélyeztetési és Mérésügyi F osztály Bányászati Osztály (3527 Miskolc, Soltész-Nagy-Kálmán út 5.) ó banyaszat@borsod.gov.hu

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Földhivatali F osztály (3525 Miskolc, Vologda u. 4.) - foldhivatal@borsod.gov.hu

B.-A.-Z. Megyei Kormányhivatal Agrár- és Vidékfejlesztést Támogató F osztály (3530 Miskolc, Mindszent tér 1.) - koleszar.gabor@borsod.gov.hu

Nemzeti Média és Hírközlési Hatóság ((1015 Budapest Ostrom u. 23-25) - info@nmhh.hu.

B.-A.-Z. Megyei Rend r-f kapitányság (3501 Miskolc, Zsolcai kapu 32.) - borsodmrfk@borsod.police.hu

B.-A.-Z. Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság (3525 Miskolc, Dózsa György u. 15.) - borsod.titkarsag@katved.gov.hu

Vízügyi kezel szervezetek

Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság (3530 Miskolc, Vörösmarty u. 77.) - emvizig@emvizig.hu

Egyéb területhasználók A): a természetmeg rzési területre vonatkozó terv készítésekor; B) a madárvédelmi területre vonatkozó terv készítésekor

A)

Északerd Erd gazdasági Zrt.

magán erd gazdálkodók

Perkupati Dózsa Szövetkezet

Hárshegyi Ebt.

Szuhafi Erd m vel Ebt.

Kis Katica Kft.

vadásztársaságok

Várdombi Hubertus Vadásztársaság

Kánói Vadásztársaság

Perkupati Egyetértés Vadásztársaság

Császtai Bors Vezér Vadásztársaság.

Martonyi és Vidéke Vadásztársaság

B)

Északerd Erd gazdasági Zrt. Jósua-Tornai Erdészeti Igazgatóság

Északerd Erd gazdasági Zrt. Bódvavölgyi Erdészeti Igazgatóság

Hab-Farm Bt.

B&B Borsod Kft.

Szuhafi Erd m vel Erd birtokosság

Kis Katica Kft.

Tölgy-Csemete Kft.

Sz 1 sardó Erd birtokosság
Kalakacs-d 1 Erd birtokosság
Viba-97 Kft.
Szuhafák Erd birtokosság
Szuhaf i Földtulajdonosi Vadásztársaság
Kánói Vadásztársaság
Perkupati Egyetértés Vadásztársaság
Császtai Bors Vezér Vadásztársaság
Várdombi Hubertusz Vadásztársaság
Észak-Magyarországi Horgász Egyesület
Horgász Egyesületek Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szövetsége
KÁNÓI MAGYARTARKÁK Kft.
Martonyi ÖKO-AGRO Kft.
Szögligeti Charolais Tenyészt Szövetkezet
magánszemélyek

Falugazdászok
5 falugazdász

Helyi érintettség környezetvédelmi társadalmi szervezetek A): a természetmeg rzési területre vonatkozó terv készítésekor; B) a madárvédelmi területre vonatkozó terv készítésekor

A)

Holocén Természetvédelmi Egyesület
Zöld Akció Egyesület
CEEweb Miskolci Fiókiroda
MME Gömör-Tornai Helyi Csoport

B)

Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Igazgatósága
Országos Magyar Vadászkamara Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területi Szervezete
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület, Gömör-Tornai Helyi Csoport
Gömöri Környezet- és Tájfejleszt Egyesület
Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlesztésért Alapítvány
Holocén Természetvédelmi Egyesület
Bódvaszilásért Baráti Kör
Szögligetért Baráti Kör

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezel szervekkel A): a természetmeg rzési területre vonatkozó terv készítésekor; B) a madárvédelmi területre vonatkozó terv készítésekor

A)

Az el zetes kommunikáció folyamán felvettük a kapcsolatot több hatósággal, a fenntartási tervek készítéséhez szükséges adatok megkérése ügyében.

2016 szeptemberében a B-A-Z. Megyei Kormányhivatal Földm velésügyi Osztályától betekintésre, kikértük a fenntartási tervek készítéséhez szükséges vadászati adatokat.

2016 októberében a NÉBIH Erdészeti Igazgatóság Nyilvántartási és térképezési Osztályától megvásároltuk a területre vonatkozó összesített erd tervi adatokat.

2017. május-júniusban egyeztettünk az illetékes hatóságokkal, önkormányzatokkal és érintett gazdálkodókkal. 2017. június 13-án egyeztettünk az érintett hatóságokkal és az érintett gazdálkodókkal, lakossági fórum és levélben történt megkeresésben. Megtörténtek az

önkormányzati kifüggesztések is. A vélemények azon részeit, melyek összeegyeztethetők voltak a Natura 2000 kijelölés céljaival beépítettük a tervbe.

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUAN20001 Aggteleki-karszt és peremterületei Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

Balczó Bertalan
természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2019. november 27.

AGRÁRMINISZTERIUM

Nyilatkozat

A HUAN10001 Aggteleki-karszt különleges madárvédelmi terület és a HUAN20001 Aggteleki-karszt peremterületei kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve megfelel az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Kormányrendelet 4. §. (4) bekezdésben foglalt tartalmi és formai követelményeknek. A Natura 2000 fenntartási tervet a Natura 2000 fenntartási tervek Szakmai Bizottsága elfogadta.

A HUAN10001 Aggteleki-karszt és a HUAN20001 Aggteleki-karszt peremterületei Natura 2000 területre vonatkozó fenntartási tervet, az agrárminiszter megbízásából, jóváhagyta:

természetvédelemért felelős helyettes államtitkár

Budapest, 2022. július „27.”